

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 9

Електронний журнал

вересень 2022

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Молодіжний економічний вісник
ХНЕУ ім. С. Кузнеця**

№ 9

вересень 2022

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні
вченої ради університету
Протокол № 7 від 29.09.2022 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, англійська, французька,
німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія

Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Бриль М. С. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Власенко Т. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вовк В. А. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Гриневич Л. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журавльова І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Коц Г. П. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тищенко В. Ф. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Чернишов В. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, **Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця**

Конт. телефон: (057)702-03-04

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2022

ЗМІСТ

Абакумова Д. С. Цифровізація та модернізація бухгалтерського обліку.....	5
Алексєєва Т. Р. Особливості формування конкурентоспроможності у підприємств аграрного сектора	7
Боброва А. О. Конкурентні переваги підприємства.....	10
Волік О. Р. Інформаційні системи у бухгалтерському обліку.....	13
Гончаренко В. М. Соціальний захист дітей, які залишилися без батьківської опіки.....	15
Гриценко Ю. Ключові напрями цифровізації бухгалтерського обліку.....	18
Деревицька Є. В. Напрями підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.....	20
Єрмошкіна А. О. Інтерговернменталізм як науковий підхід до аналізу європейської інтеграції.....	23
Жижко О. С. Створення інтернет-магазину для торгівлі товарами.....	25
Іванова А. С. Формування системи міжнародних маркетингових комунікацій компанії.....	29
Ільченко К. В. Прогнозування факторів впливу на індекс людського розвитку.....	32
Кечеджі Н. Б. Фінансова безпека банківської установи та роль бухгалтерського обліку у її забезпеченні.....	34
Легка А. В. Стратегічний маркетинг як основа успішного розвитку компанії.....	37
Мірошникова В. С. Особливості бухгалтерського обліку в різних країнах.....	39
Малиш Ю. О. Зарубіжний досвід управління персоналом в органах публічної влади.....	42
Матвіїва І. А. Вища освіта під час дистанційного навчання.....	46
Минтюк М. М. Роль соціального пакета в ефективному управлінні підприємством.....	49
Мутовіна Г. Сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності бізнесу.....	52
Носарь А. В. Методи оцінки платоспроможності та можливого банкрутства підприємства	55
Острозерхова А. В. Теоретичні аспекти інформаційних технологій та інформаційної безпеки	58
Пінчук З. М. Фінансова звітність як основа для ухвалення рішення про здійснення інвестування.....	60
Подольська С. Ю. Сучасні шляхи та напрями ресурсозбереження	63
Подольська С. Ю. Роль ресурсозбереження в підвищенні ефективності діяльності підприємства.....	66
Подольська С. Ю. Сутність та переваги ERP-системи як інформаційної бази сучасного підприємства.....	69
Проценко А. О. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифрової.....	72
Радченко А. В. Аналіз бізнес-процесів підприємства.....	75

Рибальченко С. О. Проблеми обліку витрат підприємств	78
Саричева К. В. Підходи до обрання методів амортизації як складової облікової політики	80
Собкалова І. К. Особливості обліку фінансових інвестицій.....	84
Старченко Б. Р. Організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності торговельного підприємства	87
Суботіна С. В. Роль гівлової репутації малого підприємства.....	90
Сухоставець М. О. Релокація бізнесу в Україні під час війни.....	92
Тимошенко Ю. С. Відмінності складання балансу (звіту про фінансовий стан) за національними та міжнародними стандартами	94
Тимошенко Ю. С. Побудова горизонтального аналізу балансу (на прикладі балансу харківського районного бюро технічної інвентаризації)	96
Тимошенко Ю. С. Порівняння функціонування Державної аудиторської служби України і Рахункової палати України.....	99
Тимошенко Ю. С. Зміни в законодавстві, які пов'язані з введенням воєнного стану, щодо діяльності банків	102
Халін Б. Г. Концепція бізнес-ядра: стратегічний підхід до розвитку організації	104
Хонько М. В. Комунікаційна політика підприємств.....	106
Цимбал Д. Ю. Сутність поняття про бухгалтерський баланс і його види	108
Чала А. А. Особливості здійснення публічної дипломатії консульствами України.....	111

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.1.011.56

Абакумова Д. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У науковій роботі досліджено особливості цифровізації бухгалтерського обліку та можливість модернізації збору фінансових даних, обробки та передачі інформації. Окреслено переваги цифровізації облікової сфери та важливість безперервного оновлення і вдосконалення програмних засобів з урахуванням реформування самого бухгалтерського обліку. Визначено особливості розвитку фінансової сфери як в теоретичній, так і у практичній площині, що дасть можливість автоматизувати більшість облікових процесів.

Ключові слова: система бухгалтерського обліку, ефективність, цифровізація, модернізація.

Annotation. The article examines the features of digitization of accounting and the possibility of modernizing the collection of financial data, processing and transmission of information. The advantages of digitalization of the accounting sphere and the importance of continuous updating and improvement of software tools, taking into account the reformation of accounting itself, are outlined. The peculiarities of the development of the financial sphere both in theory and in practice have been determined, which will make it possible to automate most of the accounting processes.

Keywords: accounting system, efficiency, digitalization, modernization.

Постановка проблеми. У сучасному світі важливу роль відіграють цифрові технології, які модернізують різні сфери людського життя і досить часто полегшують роботу людей різних професій. Особливістю технологій та цифровізації є те, що вона передбачає трансформації промисловості та її елементів, докорінну зміну способів суспільного виробництва. Важливо зазначити, що технологізація передбачає прогрес, який часто має наслідки для економіки. До прикладу, це спричинило перехід від індустріалізації до постіндустріалізаційного устрою високорозвинених країн.

Розвиток цифрових технологій і технологізації виробництва докорінно змінюють особливості роботи, роблячи комп'ютеризацію та віртуалізацію основою діяльності. Крім цього, цифровізація стала важливим елементом і в господарській діяльності різних суб'єктів господарювання, включаючи бухгалтерський облік. Це зумовлює виникнення нових особливостей діяльності та докорінну зміну бухгалтерської професії. Варто зазначити, що цифровізація передбачає модернізацію та тотальне оновлення інструментарію бухгалтерського обліку, комп'ютеризацію системи інформаційних комунікацій. Проте в практичній діяльності цифровізація та її особливості часто викликають юридичні та матеріально-технічні обмеження, які потребують наукового потрактування і зумовляють актуальність дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичні аспекти модернізації бухгалтерського обліку та його особливості досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти. Серед них варто виділити наукові праці О. Голобородька, Н. Крауса, О. Мазіної, І. Назаренка та інших. Особливості цифровізації у секторі послуг розкриті у наукових працях Дж. Хайдемана, С. Маштера, К. Роха, М. Густафсона, В. Еліна. Незважаючи на велику кількість напрацювань у цій галузі, залишилося багато питань щодо особливостей цифровізації та модернізації бухгалтерського обліку, які потребують додаткового дослідження.

Мета дослідження: у науковій роботі планується розглянути особливості цифровізації та модернізації бухгалтерського обліку, проаналізувати прогресивні зміни технологізації у бухгалтерській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом у бухгалтерській сфері проводиться активна цифровізація, яка передбачає модернізацію різних аспектів цієї діяльності. Важливо зазначити, що професія бухгалтера постійно прогресує, змінюється залежно від взаємодії з цифровими технологіями та комп'ютеризацією. Фахівці у цій сфері повинні на високому рівні володіти цифровими компетенціями, щоб становити конкуренцію

серед інших та модернізувати сферу бухгалтерського обліку. На думку багатьох дослідників, фінансові послуги – це така галузь, яка постійно розвивається і не стоїть на місці, тому її прогресу сприяє цифровізація.

На думку багатьох дослідників, бухгалтерський облік залежить від здатності працівника систематизувати, аналізувати, прораховувати матеріал, з яким він працює. Проте новітні технології здатні значно пришвидшити цей процес, зробити його простішим і чітким. Саме тому успішною вважається діяльність бухгалтера, який вміє поєднувати свої професійні вміння з використанням новітніх технологій. При цьому цифровізація часто зумовлена потребою покращення облікової діяльності, виявлення недоліків та їх вирішення. Вважається, що спроби підвищити зрозумілість, ясність, лаконічність бухгалтерського обліку є важливою модернізаційною силою, яка виступає каталізатором створення потужного бухгалтерського підрозділу, де кожне фінансове рішення передбачає виявлення труднощів і перспективу їх подальшого вирішення [3, с. 259].

Звичайно, цифровізація стає все більш важливим аспектом бухгалтерського обліку, адже вона дозволяє створити умови швидкого вирішення складних завдань, модернізувати шляхи збору, обробки та передачі інформації. Завдяки цифровізації усі облікові процеси проводяться швидше. Крім цього, вона сприяє підвищенню якості інформаційного обслуговування окремих сфер бухгалтерського обліку та користувачів, які є учасниками конкретної цифрової платформи. Значним прогресом цифровізації є можливість конвертації даних, поданих у паперовому форматі у цифровий. Це значно полегшує та пришвидшує пошук, аналіз, формування звітності, обробку даних, контроль недоліків у фінансовій сфері, візуалізацію фінансових процесів і їх результатів, резервне копіювання необхідних даних.

Цифровізація – це надзвичайно важливий аспект, адже вона дозволяє мінімізувати людську працю, замінивши її комп'ютерною. Так, усі цифрові операції, підрахунки, звіти, облік виконуються за допомогою різних комп'ютерних програм та забезпечують якість зберігання та подання інформації [2, с. 106].

Крім цього, цифровізація – це засіб створення, реалізації та користування перевагами облікової системи, що підсилюються цифровими технологіями. Варто зазначити, що для того, щоб забезпечити якісну продуктивну діяльність у сфері бухгалтерського обліку, потрібно налагодити цифрову систему управління, яка допомагає б миттєво знаходити необхідну інформацію та упорядковувати дані. Багато підприємств в Україні вже використовують можливості цифровізації, тому активно модернізують сферу діяльності бухгалтерського обліку.

На думку багатьох дослідників, цифровізація бухгалтерського обліку сприяє модернізації завдяки активному використанню новітніх технологій:

- цифрове порядкування фінансових даних і можливість доступу до них у реальному часі;
- забезпечення обміну електронними фінансовими даними;
- використання усіх можливостей «хмарних технологій» для обчислення даних, проведення облікових операцій;
- використання штучного інтелекту, який може самостійно систематизувати дані;
- використання цифровізації при проведенні розрахунків, що забезпечить підвищення ефективності, точності та швидкості облікових операцій [5, с. 168].

Фактично використання усіх можливостей цифровізації в сукупності дає перспективу трансформаційних змін в бухгалтерському обліку, підвищивши його ефективність, цінність для процесів управління.

Цифровізація забезпечить можливість реалізації нових, більш якісних форматів та аспектів ефективного управління. Варто наголосити, що перехід до цифровізації бухгалтерського обліку – це процес, який важко реалізувати за короткий період часу. Вважається, що технологізація передбачає комплекс взаємопов'язаних заходів, які виконуються послідовно протягом певного періоду часу, за використання конкретних матеріально-технічних, фінансових, облікових, інформаційних, людських ресурсів і метою яких є створення ефективних інформаційних систем, прогресивних засобів інформатизації та цифровізації інформаційних ресурсів, які відповідають певним технічним умовам і показникам якості [4, с. 352].

Застосування цифрових інновацій у практиці бухгалтерського обліку змінює його організаційну форму, підвищує професійну компетентність і відповідальність персоналу, а також виводить системи інформаційного забезпечення на якісно новий рівень щодо прозорості, безпеки, ефективності та актуальності [1, с. 31].

На думку економістів, одним із важливих аспектів бухгалтерського обліку є якісне забезпечення документообігу. Завдяки цифровізації облікових операцій простішими стає виконання ряду завдань: збору даних, систематизації і впорядкування поданої інформації; швидкий доступ до потрібної інформації; скорочення інтервалу між отриманням інформації та її занесенням в базу даних; зниження можливості виникнення помилок

процесі облікових операцій та прийняття рішень, що дозволяє підприємству уникати неправдивої інформації в бухгалтерському обліку

Висновки. Отже, у період цифровізації економічної галузі надзвичайно важливо забезпечити трансформацію сфери бухгалтерського обліку, адже це приведе до модернізації функціонування та систематизації фінансових даних, фахових змін тощо. Можна зробити висновки про те, що цифровізація в бухгалтерському обліку забезпечується використанням електронних пристроїв, налагодженням ефективного обміну інформацією між ними. Таким чином, якісна цифровізація бухгалтерського обліку забезпечить якісне функціонування єдиного інформаційного простору та покращить усі елементи управління, полегшить виконання складних нетипових фінансових операцій, забезпечить організацію механізмів внутрішнього контролю.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Даньків Й. Я., Лучко М. Р., Остап'юк М. Я. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2001. 102 с. 2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. 3. Грицунов О. В. Інформаційні системи та технології : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2010. 222 с. 4. American Association of Accountants. Mission statement of accounting information systems (AIS). URL: <https://aaahq.org/AIS/About>. 5. Фінансова енциклопедія. URL: <https://ua.nesrakonk.ru/accounting-information-systems/>. 6. Класи систем автоматизації бухгалтерського обліку. URL: https://vuzlit.com/239237/klassy_sistem_avtomatizatsii_buhgalterskogo_uchyota.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

УДК 658:338.43:005.332.4

Алексеева Т. Р.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті висвітлено сутність конкурентоспроможності підприємств аграрного сектора та фактори, які впливають на неї. Визначено особливості формування конкурентоспроможності аграрних підприємств у сучасних умовах функціонування.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, конкурентоспроможність, аграрний сектор, внутрішні і зовнішні фактори, якість продукції.

Annotation. The article highlights the essence of competitiveness of agricultural sector enterprises and the factors affecting it. Specific features of the formation of competitiveness of agrarian enterprises in modern operating conditions are determined.

Keywords: competitiveness of the enterprise, competitiveness, agrarian sector, internal and external factors, quality of products.

Вступ. Конкуреноспроможність аграрного сектора економіки та його підприємств визначається багатьма факторами, серед яких незмінно залишається конкуреноспроможність товарів і товарного виробництва.

Формування сільськогосподарських підприємств є дуже складним, враховуючи наміри України приєднатися до європейської спільноти. Актуальність цього питання підвищується тим, що на підприємстві, що виготовляє продукцію аграрного сектора, здійснюють головний вплив особливі фактори конкуреноспроможності. Практична спрямованість розкривається самим процесом впровадження європейських норм в українське законодавство, що ставить питання конкуреноспроможності на провідне місце в розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання перспектив розвитку та розкриття змісту поняття «конкуреноспроможність» слід віднести до таких вітчизняних і зарубіжних науковців: Г. Азоєв, М. Портер, В. Попов, Л. Мельник, С. Савчук, В. Стівенсон та ін.

Аналізуючи їхні праці, було з'ясовано, що більшість науковців визначають, що конкуреноспроможність підприємств є комплексним поняттям, яке складається із сукупності елементів, що залежить від багатьох факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Отже, незважаючи на достатньо велике розмаїття наукових доробок з проблеми конкуреноспроможності підприємств, залишається поза увагою формування факторів з урахуванням особливостей розвитку підприємств аграрного сектора економіки.

Мета статті – визначити особливості формування конкуреноспроможності у підприємств аграрного сектора в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні у літературній діяльності поняття «конкуреноспроможність підприємства» здебільшого розглядається з позицій фінансової стійкості та задоволення потреб споживача, здатності розширювати або утримувати за собою частину ринків, сукупності споживчих властивостей продукovanого товару, ступеня переваги економічного суперництва тощо [1].

Поняття конкуреноспроможності нині є багатозначним. Наприклад, М. Портер вважає, що конкуреноспроможність – це зумовлене економічними, соціальними та політичними факторами становище країни або окремого товаровиробника на внутрішньому й зовнішньому ринках [2]. В. Стівенсон конкуреноспроможність характеризує з позицій, «наскільки ефективно компанія задовольняє потреби клієнта порівняно з іншими компаніями, що пропонують подібний товар або послугу» [3]. Українські науковці розглядають конкуреноспроможність як наявність у підприємства матеріальних і нематеріальних можливостей і ресурсів, умов, які забезпечують йому сталий розвиток у довгостроковій перспективі [4]. Або – здатність виконувати протягом тривалого часу ефективну господарську діяльність, отримуючи прибутки від реалізації продукції на конкурентному ринку.

Підсумовуючи висловлювані різними авторами погляди, можна зробити висновок, що конкуреноспроможними підприємствами аграрного сектора економіки вважаються ті, які досягли фінансової стійкості, або ж ті, що надають споживачеві конкуреноспроможні товари.

Ураховуючи, що будь-яке підприємство працює заради отримання прибутку, а на товарних ринках безперервно спостерігається конкурентна боротьба, змінюються умови, з'являються сучасні товари, то конкуреноспроможність підприємства доцільно розуміти як сукупність характеристик, що забезпечують можливість випускати конкуреноспроможну продукцію та її спроможність протидіяти в конкурентній боротьбі протягом тривалого проміжку часу. Отже, потрібно зазначити, що «конкуреноспроможність – категорія динамічна, викликана як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, і не є внутрішньо властивою характеристикою підприємства».

Конкуреноспроможність підприємств аграрного сектора, а особливо сільського господарства, протягом багатьох років розвивається в умовах недофінансування й нееквівалентності відносин з іншими галузями. Низька ефективність сільськогосподарського виробництва не забезпечує навіть простого відновлювання. Фактична ситуація здебільшого для підприємства є нестійкою і вкрай критичною. За цих обставин формування конкуреноспроможності сільськогосподарських підприємств є дуже складним і одночасно, враховуючи наміри України приєднатися до європейської спільноти, важливим завданням.

Науковці по-різному розкривають сукупність факторів, що формують конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств. Одні фахівці поєднують її з попитом, міжгалузевими зв'язками, зовнішньою конкуренцією, економічною політикою держави, ресурсами, робочими процесами, стратегією, менеджментом підприємства, зацікавленими групами, корпоративною культурою та ін. [5]. Інші до них відносять цінові, технологічні, якісні та організаційні чинники [6].

На мою думку, на формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств впливають дві групи факторів: зовнішні та внутрішні, які найбільшою мірою впливають на їх діяльність і продукцію, зумовлюють зміни в них. Зовнішні фактори з'являються і функціонують поза підприємством і не є сферою безпосереднього впливу з боку останнього. Внутрішні – навпаки, з'являються усередині підприємства і цілком залежні від механізмів його діяльності.

Також фактори зовнішнього впливу можна розділити на фактори прямого та непрямого (опосередкованого) впливу. До факторів прямого впливу можна віднести постачальників, конкурентів, споживачів, місцеві органи влади й інші контактні аудиторії. Всі вони безпосередньо впливають на операції, які відбуваються на підприємстві. Що стосується факторів непрямого впливу, можна сказати, що вони не мають такого безпосереднього впливу на підприємство, але позначаються на його діяльності. Ще потрібно зазначити, що фактори непрямого впливу мають, як правило, стратегічний характер і вимагають від підприємства розробки ефективної стратегії поведінки.

Звідси, зосередимо увагу на факторах, що формують конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств:

Внутрішні фактори:

1. Організаційно-економічні (організаційна структура управління; місцезоташування; забезпечення ресурсами й ефективність їх використання; якість продукції; форма власності та господарювання тощо);
2. Техніко-технологічні (стан матеріально-технічного забезпечення; модернізація технологій; використання виробничих потужностей; родючість ґрунтів та ін.);
3. Соціально-економічні (умови та організація праці; професійний склад працівників; стимулювання особового складу до праці та ін.).

Зовнішні фактори непрямого (опосередкованого) впливу:

1. Природно-кліматичні (якість ґрунтів; погодно-кліматичні умови; рельєф);
2. Соціально-демографічні (загальна чисельність населення країни та регіону; рівень міграції населення; рівень доходів населення; система підготовки та перепідготовки управлінських та виробничих кадрів в державі; рівень розвитку соціальної інфраструктури);
3. Політико-правові (рівень політичної стабільності в державі; аграрна та продовольча політика країни; ступінь державного регулювання економіки в цілому та сільського господарства зокрема);
4. Економічні (рівень інфраструктурного забезпечення та розвиток аграрного ринку; система кредитування сільськогосподарських підприємств; урівноваження цін на сільськогосподарську продукцію і товарів, що використовуються у виробництві інших товарів).

Формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств здійснюється в умовах становлення і піднесення українського аграрного ринку. Від збалансованості аграрного ринку, а також від ступеня та ефективності інфраструктурного його забезпечення залежить переважно рівень дохідності господарської діяльності в аграрній галузі. Досить важливою умовою забезпечення стабільності аграрного ринку має стати активне застосування механізмів його державного регулювання, що охоплює організаційні та економічні напрями. До організаційних напрямів регулювання аграрного ринку належать: створення і розвиток інфраструктури; формування нормативно-правової бази; посилення контролю за якістю та безпекою сільськогосподарської продукції; впровадження нових ринкових стандартів тощо. Економічні напрями регулювання аграрного ринку базуються на оптимізації балансів продовольчих ресурсів; узгодженні попиту і пропозиції та підтримці їхньої рівноваги; регулювання експорту й імпорту продукції тощо.

Висновки. Узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність є ключовим поняттям, від якого залежить діяльність підприємства. Суб'єкт господарювання повинен регулярно проводити моніторинг конкурентного середовища та зміни конкурентоспроможності як самого підприємства, так і своїх конкурентів. Водночас підприємство є відкритою економічною системою і постійно перебуває у взаємозв'язку і взаємодії із зовнішнім і внутрішнім середовищем, і тому так сильно відчуває вплив на собі

їхніх факторів. У подальшому перспективи досліджень за цією тематикою слід розширити у напрямі поглиблення методичних основ здійснення діагностики конкурентоспроможності аграрних підприємств та розробки відповідного інструментарію.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Шиян Д. В.

Література: 1. Загурський О. М. Конкурентоспроможність аграрного сектору економіки України: інституціональний аспект : монографія. Київ : Ун-т «Україна», 2015. 454 с. 2. Харченко Т. Б. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств як засіб ринкового реформування економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 2. С. 70–73. 3. Журба І. О., Коляденко Ю. М. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства. *Збірник наукових праць*. 2012. Вип. 35. С. 97–103. 4. Сітковська А. О. Сутність і особливості конкурентоспроможності підприємств в аграрній сфері економіки. *Агросвіт*. 2012. № 10. С. 34–37. 5. Гуторова І. В. Формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Харків : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. 2010. 256 с. 6. Іванюта В.Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності. *АгроІнком*. 2008. № 1–2. С. 97–101.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2023 р.

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.124

Боброва А. О.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті детально розглянуто поняття «конкурентні переваги» та його зв'язок із поняттям «конкурентоспроможність». Вивчено думки науковців щодо характеру конкурентної переваги підприємства. Проаналізовано конкурентні переваги за джерелами походження.

Ключові слова: конкурентні переваги підприємства, конкуренція, конкурентоспроможність підприємства.

Annotation. The article examines in detail the concept of «competitive advantages» and its connection with the concept of «competitiveness». The opinions of scientists regarding the nature of the company's competitive advantage have been studied. Competitive advantages by sources of origin are analyzed.

Keywords: competitive advantages of the enterprise, competition, competitiveness of the enterprise.

Сучасна ринкова економіка – це складний організм, який складається з величезної кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових та інформаційних структур, які взаємодіють на тлі розгалуженої системи правових норм бізнесу і об'єднуються єдиним поняттям – ринок. Ключовим механізмом, що визначає ефективність функціонування ринку, є конкуренція.

Зміна характеру конкуренції та форм її прояву потребує розгляду теоретичних основ створення конкурентних переваг як основного засобу перемоги в конкурентній боротьбі. Аналіз сучасної практики управління підприємствами свідчить про зростаючу актуальність цієї проблеми, що зумовлено постійними змінами

парадигми їх формування, відсутністю загально визнаної теорії стратегічного управління, а також динамікою конкурентного середовища.

Питання створення та досягнення конкурентних переваг підприємства були і залишаються предметом дослідження багатьох провідних учених, таких як М. Портер, Г. Л. Азоєв, П. Харкава, Р. А. Фатхутдінов, О. М. Ткачук, Ю. В. Бондаренко, І. В. Шаповалова, А. Е. Воронкова, І. Ансофф, Л. Є. Довгань та ін. Як правило, автори виділяють окремі напрями розвитку конкурентних переваг – якість продукції, інтелектуальний капітал, збереження та збільшення визначеного сегмента ринку тощо.

Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів щодо сутності конкурентних переваг, зв'язок між поняттям «конкурентоспроможність», а також вивчення факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що здійснюють вплив на конкурентні переваги підприємства в умовах ринкового середовища.

У науковій літературі відсутнє єдине визначення поняття «конкурентні переваги». Різні автори підкреслюють певні аспекти цього поняття. Аналіз наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення економічної категорії «конкурентні переваги»

Автор	Визначення
М. Портер [1]	Конкурентні переваги – це сукупність факторів, що визначають успіх або неуспіх підприємства у конкуренції, продуктивність використання ресурсів тощо
І. З. Должанський та Т. О. Загорна [2]	Конкурентні переваги – рівень ефективного використання наявних у розпорядженні фірми видів ресурсів, які поділяють на зовнішні (базуються на відмінних якостях товару, що утворюють цінність для покупця) та внутрішні (засновані на перевагах фірми щодо витрат виробництва, які менші, ніж у конкурентів)
Ю. Б. Іванов [3]	Під конкурентною перевагою варто розуміти позитивні відмінності підприємства від конкурентів у деяких або в усіх видах діяльності, які забезпечують підвищення соціально-економічної ефективності в короткостроковому періоді й виживання у довгостроковому за рахунок постійного пошуку нових можливостей і швидкої адаптації до оточення та умов конкурентної боротьби, що змінюються
О. М.Ткачук, Ю. П. Харкава [4]	Конкурентна перевага – сукупність матеріальних і нематеріальних активів (ресурсів), організаційних здатностей і ключових компетенцій підприємства, сфер його економічної діяльності та конкурентоспроможних товарів і/або послуг, що забезпечують йому переваги як економічного, так і соціального, технічного тощо характеру над підприємствами-конкурентами на ринку
В. Бондаренко [5]	Конкурентна перевага – це цінність, якою володіє система, що дає їй перевагу перед конкурентами
І. В. Шаповалова [6]	Конкурентна перевага – ступінь відмінності від конкурента як внутрішнього (за рахунок перевершення конкурента в управлінському, організаційному, виробничому, фінансовому, маркетинговому та інформаційному аспектах), так і зовнішнього походження, спрямований на забезпечення стійкої конкурентної позиції на довготривалий період

Визначення, яке запропонував М. Портер, характеризує конкурентну перевагу як позитивну різницю в продуктивності використання ресурсів. Підхід І. З. Должанського та Т. О. Загорної також спирається на ресурсну складову. Підхід Ю. Б. Іванова акцентує увагу на пошуку можливостей та адаптації до зовнішнього впливу.

На думку автора, найбільш повним, з точки зору розкриття сутності поняття «конкурентні переваги», є визначення, яке запропонувала І. В. Шаповалова. Науковець підкреслює різні чинники впливу (внутрішні та зовнішні), які треба враховувати в процесі формування конкурентних переваг підприємства.

Визначення конкурентних переваг дає можливість більш раціонально використовувати ресурси і можливості підприємства, вибирати найбільш прийнятні напрями розвитку економічного потенціалу в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Для підприємства процес створення конкурентних переваг неоднозначний і досить складний. Легкість створення конкурентної переваги та її довговічність залежить від багатьох факторів, до яких відносяться: розмір компанії, ефективність її діяльності, інноваційна активність, стан ринку, на якому працює компанія. Чітке теоретичне обґрунтування сутності зазначеного процесу. Проаналізувавши думки різних науковців, можна зробити висновок, що забезпечення конкурентних переваг підприємства повинно здійснюватися з дотриманням таких основних принципів:

- адаптивність;
- динаміка;
- інноваційність.

- інтеграція;
- гнучкість;
- системність і комплексність;

За джерелами походження конкурентні переваги підприємств поділяють на внутрішні та зовнішні (табл. 2).

Таблиця 2

Конкурентні переваги за джерелами походження

Джерела	Характеристика
Зовнішні	Вони засновані на здатності компанії створювати більш значні цінності для споживачів своєї продукції, що створює можливості більш повного задоволення їхніх потреб, зниження витрат або підвищення ефективності їх діяльності
Внутрішні	Характеристики внутрішніх аспектів діяльності підприємства (рівень витрат, продуктивність праці, організація процесів, система управління тощо)

Зовнішні та внутрішні конкурентні переваги, які впливають одна на одну, створюють загальні конкурентні переваги, які дозволяють підприємству успішно працювати в конкурентному середовищі і таким чином формувати його конкурентоспроможність відповідно до обраної стратегії управління та виробництва.

Поняття «конкурентні переваги» тісно пов'язано з поняттям «конкурентоспроможність». Конкурентоспроможність – це здатність людини або організації розвивати конкурентні переваги над конкурентами, здобувши популярність у своєму оточенні. Конкурентоспроможність є результатом не однієї конкурентної переваги, а їх комплексу. Між цими поняттями існує причинно-наслідковий зв'язок, але він виключає можливість їх повного ототожнення.

Конкурентні переваги часто ототожнюють зі здатністю фірми ефективніше управляти наявними ресурсами, тобто з її конкурентоспроможністю. Така аналогія має вагоме обґрунтування, оскільки зміст конкурентоспроможності трактується як здатність перевершити конкурентів у досягненні поставлених економічних цілей. Але формування конкурентних переваг підприємства часто залежить не тільки від ресурсів, які є у підприємства (або тих, які планує придбати), але й від зовнішнього середовища, положення, яке підприємство займає на ринку, політики щодо конкурентів, постачальників, споживачів тощо. Тому, на думку автора, неможна розглядати конкурентні переваги тільки з точки зору так званого «ресурсного підходу». Формування конкурентних переваг – складний процес, який може здійснюватися, як на основі внутрішніх ресурсів, так і базуючись на ринкових можливостях підприємства.

Отже, на думку автора, конкурентні переваги займають важливе місце у формуванні та забезпеченні конкурентоспроможності підприємства та є запорукою його стійкої конкурентної позиції, вказують напрямок формування конкурентної стратегії підприємства, беруть участь у формуванні конкурентного потенціалу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Портер М. Конкурентна перевага. Як досягати стабільно високих результатів. Київ : Наш формат, 2019. 624 с. 2. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2010. 384 с. 3. Іванов Ю. Б. Конкурентоспроможність підприємства в умовах формування ринкової економіки : монографія. Харків : ХДЕУ, 1997. 246 с. 4. Ткачук О. М., Харкова Ю. П. Конкурентні переваги підприємства // Перспективні напрямки наукової думки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 18 квіт. 2018 р.). Обухів : Друкарня «Друкарик» (ФОП Гуляєва В. М.), 2018. Т. 3. С. 66–70. 5. Бондаренко В. М. Конкурентні переваги підприємств переробної галузі в умовах економічної кризи. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки.* 2016. Вип. 41 (2). С. 31–37. 6. Шаповалова І. В. Конкурентні переваги підприємства: ретроспективний аналіз трактування термінів. *Економіка і суспільство.* 2017. № 10. С. 427–432.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2023 р.

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

УДК 657:681.518

Волік О. Р.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Цю статтю присвячено ролі інформаційних систем у бухгалтерському обліку. Завданням цієї роботи є дослідження необхідності застосування інформаційних систем у бухгалтерському обліку та пошук сучасних програм для полегшення роботи бухгалтерії в компаніях. Бухгалтерський облік є надзвичайно важливим, тому що його ефективність справляє великий вплив на підвищення конкурентоспроможності та покращення фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності.

Ключові слова: бухгалтерська система, бухгалтерський облік, інформаційні системи, інформаційні технології.

Annotation. This article focuses on the role of information systems in accounting. The goal of this research article is to explore the need for information systems in accounting and to find modern software to facilitate the work of the accounting department in enterprises. Accounting is extremely important because its efficiency has a major impact on increasing the competitiveness and improving the financial condition of business entities.

Keywords: accounting system, accounting, information systems, information technology.

Бухгалтерський облік відображає господарську діяльність підприємств, організацій та установ і містить усі господарські засоби, джерела їхнього утворення, усі господарські процеси та результати їхньої діяльності. Бухгалтерський облік як самостійна галузь знань формувався протягом тисячоліть та виник як практична діяльність, як рахівництво, як засіб розуміння господарського процесу, як його мова. Все, що дійшло до нас по практичній організації обліку, носить значною мірою випадковий характер. Це записи про витрачання будівельних матеріалів, грошей на будівництво храмів та пірамід, тощо [1].

Метою ведення бухгалтерського обліку є надання користувачам для прийняття рішень повної, вірогідної та неупередженої інформації про фінансовий стан і діяльність суб'єкта господарювання. Існують три види бухгалтерського обліку: оперативний, статистичний, бухгалтерський. Вони тісно взаємопов'язані між собою, доповнюють один одного й утворюють єдину систему обліку, яка ґрунтується на єдності предмета, завданні, методології. Бухгалтерський облік виникає тоді, коли люди здійснюють господарську діяльність. Спочатку це була інвентаризація ресурсів, що використовувалися для ведення бізнесу. Незважаючи на те, що цей метод дозволяє управляти всіма видами ресурсів та основними діями, пов'язаними з ними, такий вид обліку не дає можливості оцінити вигоди, отримані від діяльності або побачити звіти про результати. Пізніше, з розвитком людської праці в бухгалтерському обліку з'явилася подвійна бухгалтерія і головні книги, облік став більш ефективним, точним і деякою мірою автоматизованим.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Таке визначення дано в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [2].

На сьогодні бухгалтерський облік – це впорядкована система збору, реєстрації та узагальнення інформації про активи, зобов'язання та фінансові операції шляхом суцільного та безперервного документального обліку усіх її господарських операцій. Технічний прогрес і нові технології призвели до того, що багато компаній розширили сферу своєї діяльності, ускладнивши свою організацію і навіть розділивши її на дочірні підприємства в різних регіонах. Це збільшення складності також ускладнило ведення бухгалтерського обліку. Замість того, щоб управляти бухгалтерською інформацією локально в межах організації, керівники повинні знайти спосіб збирати актуальну бухгалтерську інформацію з дочірніх підприємств, розташованих далеко від головного офісу. Крім того,

систематизація даних, що надходить з багатьох галузей, є трудомісткою і досить складною, що робить процес обліку дуже складним. Оскільки здатність розширювати свій вплив, як в галузевому, так і в територіальному плані, стала джерелом проблем бухгалтерського обліку, технологічний розвиток запропонував рішення у вигляді впровадження інформаційних технологій у бізнес-операції. Завдяки інформаційним технологіям стало можливим максимально систематизувати та автоматизувати всі види людської діяльності. Така можливість з'явилася завдяки впровадженню інформаційних систем на базі ІТ-технологій.

Перші інформаційні системи з'явилися у 1950-х роках. В ті роки вони були орієнтовані на обробку рахунків і розрахунку зарплати, а реалізовувалися на електромеханічних бухгалтерських рахункових машинах. Це приводило до деякого скорочення витрат і часу на підготовку паперових документів. Починаючи з 1990-х років здійснюється новий перегляд головної галузі застосування інформаційних систем і технологій. Тепер вони розглядаються як основний інструмент глобалізації суспільства [3].

Інформаційна система бухгалтерського обліку – це формальний процес збору даних, обробки даних у інформацію та розповсюдження цієї інформації користувачам.

Можна виділити такі категорії інформаційних систем:

- 1) функціональне призначення (фінансові інформаційні системи, логічні інформаційні системи, виробничі системи);
- 2) управлінські цілі (ІС для автоматизації проектування, ІС для управління технічними процесами, ІС для управління бізнесом);
- 3) використання отриманої інформації (призначена для збору, публікації та зберігання інформації в міру необхідності).

Інформаційна система бухгалтерського обліку (AIS) – це структура, яку компанія використовує для збору, зберігання, керування, обробки, пошуку та звітування про свої фінансові дані, щоб нею могли користуватися бухгалтери, консультанти, бізнес-аналітики, менеджери, головні фінансові директори, аудитори, регулятори та податкові органи. Спеціально підготовлені бухгалтери поглиблено працюють з AIS, щоб забезпечити найвищий рівень точності фінансових операцій компанії та ведення записів, а також зробити фінансові дані легкодоступними для тих, хто законно потребує до них доступу, зберігаючи дані в цілості та безпеці. [4]. Сучасний програмний компонент AIS складається з комп'ютерних програм, що використовуються для зберігання, пошуку, обробки та аналізу фінансової інформації підприємства.

До впровадження комп'ютерів AIS була ручним, паперовим процесом, але зараз більшість компаній використовують комп'ютерні програми як основу для AIS. Малі підприємства можуть використовувати Quickbook Intuit або Sage's Sage 50 Accounting. Малі та середні підприємства також можуть використовувати SAP Business One. Середні та великі компанії можуть використовувати Microsoft Dynamics GP, Sage Group MAS 90 або MAS 200, та Epicor Financial Management.567 [5]. Замість систем персонального обліку можна використовувати програмне забезпечення для роботи з електронними таблицями, наприклад, Microsoft Excel та OpenOffice Calc. Останнім часом завдяки зростанню кількості інтернет-користувачів стали популярними системи онлайн-обліку домогосподарств, такі як Mint та Home.Finance.ua [6].

Інформаційні системи бухгалтерського обліку використовуються для реєстрації усіх облікових та операційних процесів суб'єкта господарювання. Інформаційні системи бухгалтерського обліку зазвичай складаються з шести основних елементів: люди, процедури та інструкції, дані, програмне забезпечення, інфраструктура інформаційних технологій та внутрішній контроль. Люди в AIS є користувачами системи, яка допомагає різним відділам компанії працювати разом. Фахівці, яким необхідно використовувати AIS організації: бухгалтери, консультанти, бізнес-аналітики, менеджери, головний фінансовий директор, аудитори та ін.

Інформаційні системи бухгалтерського обліку виконують три основні функції. *Першою* функцією AIS є ефективний і результативний збір і зберігання даних, що стосуються фінансової діяльності організації, включаючи отримання даних про транзакції з вихідних документів, реєстрацію транзакцій у журналах і розміщення даних із журналів у бухгалтерських книгах. *Другою* функцією AIS є надання інформації, корисної для прийняття рішень, включаючи підготовку управлінських звітів і фінансових звітів. *Третя* функція AIS полягає у забезпеченні наявності засобів контролю для точного запису та обробки даних. Використання інформаційних систем дозволило оптимізувати бухгалтерський облік так, як це було неможливо в минулому, скоротивши трудовитрати і час, що витрачається на виконання облікових завдань. Водночас можна зробити висновок,

що для використання певних інформаційних систем у бухгалтерському обліку потрібно використовувати декілька інформаційних систем, що може викликати певні труднощі, наприклад:

- 1) значно зменшується швидкість пошуку необхідної інформації;
- 2) неможливість отримання даних з інших інформаційних систем;
- 3) складність складання документів із використанням декількох джерел даних;
- 4) існування цих проблем ставить під сумнів корисність інформаційних систем бухгалтерського обліку.

Однак ця проблема може бути вирішена шляхом створення єдиної облікової інформаційної системи, що включає всі необхідні підсистеми бухгалтерського обліку, без необхідності використання різних програмних продуктів. Велика кількість доступних систем обліку дозволяє фізичним особам-підприємцям обрати рішення, яке найкраще відповідає їх виду діяльності та їх конкретним доходам.

Таким чином, використання ІТ-систем у бухгалтерському обліку дозволяє значно підвищити ефективність, зменшити кількість помилок, забезпечити повну точність. Вони впливають на результати діяльності компанії, рівень стратегічного планування та конкурентоспроможність. Сьогодні інформаційні системи є безумовними лідерами у сфері бухгалтерського обліку. Причиною є те, що для кожного власника бізнесу, для кожної галузі, під кожен потребу, має бути виділений бюджет на купівлю системи автоматизації бухгалтерського обліку, яка допоможе знайти правильне рішення. Більше того, оскільки практично всі облікові завдання можна вирішити за допомогою єдиної обліково-інформаційної системи, не вдаючись до класичних методів, таке рішення стає ще більш актуальним.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Даньків Й. Я., Лучко М. Р., Остап'юк М. Я. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2001. 102 с. 2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. 3. Грицунов О. В. Інформаційні системи та технології : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2010. 222 с. 4. American Association of Accountants. Mission statement of accounting information systems (AIS). URL: <https://aaahq.org/AIS/About>. 5. Фінансова енциклопедія. URL: <https://ua.nesrakonk.ru/accounting-information-systems/>. 6. Класи систем автоматизації бухгалтерського обліку. URL: https://vuzlit.com/239237/klassy_sistem_avtomatizatsii_buhgalterskogo_uchyota.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ БАТЬКІВСЬКОЇ ОПІКИ

УДК 316.014:316.346.32-053.6

Гончаренко В. М.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто сутність понять, пов'язаних із проблемою захисту дітей, які залишилися без батьківської опіки, сирітства. Проаналізовано причини виникнення цих проблем в суспільстві, та виявлено найбільш критичні з них.

Ключові слова: сирітство, дитина-сирота, бездоглядна дитина; дитина, позбавлена батьківського піклування; соціальне сирітство.

Annotation. The article examines the essence of the concepts related to the problem of protecting children who were left without parental care as orphans. The causes of these problems in society were analyzed, and the most critical of them were identified.

Keywords: orphanhood, social orphanhood, orphan child, neglected child; a child deprived of parental care.

Сирітство як соціальне явище існує стільки ж, скільки і людське суспільство, і є його невід'ємним елементом. Найбільш актуальною ця проблема стає для держав, які переживають різні соціально-економічні трансформації, які супроводжуються деформаціями традиційної системи цінностей. Сирітство – неминучий супутник воєнних конфліктів. Сьогодні для України цей чинник є особливо вагомим, адже багато дітей залишаються без батьківського піклування через воєнні дії. Сирітство та соціальне сирітство – надзвичайно складний та суперечливий для аналізу феномен, який є результатом дії комплексу соціальних, економічних, правових та інших чинників. Масштаби явища, злободенність і тяжкість наслідків вимагають його всебічного аналізу.

Актуальність проблеми соціального сирітства в Україні підтверджується значною кількістю наукових досліджень. Серед них роботи таких авторів, як А. Галатир [1], Х. Лик [2], Л. Кальченко [3], Н. Павлик [4], В. Яремчук [5].

Соціальне сирітство є однією з найгостріших, масових і соціально-небезпечних в Україні проблем. Сьогодні Україна переживає соціальну кризу сирітства. Це зазначають і вітчизняні науковці, які почали вивчати дану проблему, і освітяни, і громадськість. Вчені з різних країн і різних галузей науки трактують це визначення, кожен зі своєї точки зору. Хтось обирає економічний, психологічний, юридичний або соціологічний аспект, в деяких у визначенні домінують причини виникнення явища, ознаки, які його характеризують. Незважаючи на це, усі без виключення звертають увагу на те, що соціальне сирітство пов'язане з комплексом проблем при здійсненні соціально-економічної політики держави, тому що зміни в системі суспільних відносин негативно впливають на інститут сім'ї, деформуючи його і опосередковано спотворюючи всю систему соціалізації, виховання і розвитку дітей та підлітків. Так, О. М. Терновець у своїй праці «Соціальне сирітство як предмет дослідження» зазначає, що соціальне сирітство – це явище, пов'язане з особливим соціокультурним положенням неповнолітнього, яке можна назвати екстремальним [6].

Аналіз законодавства України показує, що у сучасному правовому полі тлумачення саме такого терміну відсутнє. Поширеним є використання понять «дитина-сирота» та «дитина, позбавлена батьківського піклування». Згідно з Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», дитина-сирота – дитина, в якій померли чи загинули батьки; діти, позбавлені батьківського піклування, – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені із сім'єю, підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України, в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та безпритульні діти [7].

Українські науковці Л. Артюшкіна та А. Поляничко категорію «соціальних сиріт» також розглядають як особливу соціально-демографічну групу дітей, які формально мають батьків, але внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних та фізичних причин фактично позбавлені батьківського піклування. До них належать бездоглядні і безпритульні діти, тобто «діти вулиці» [8].

Х. Лик виокремлено дві категорії дітей, яких можна віднести до соціальних сиріт: 1) це особлива соціально-демографічна група дітей, які з різних соціальних, економічних, політичних, морально-психологічних причин залишилися сиротами при живих батьках, яких в установленому порядку позбавили батьківських прав, та які знаходяться під захистом держави чи суспільства; 2) це діти, які «юридично належать» своїй родині, проте

фактично позбавлені повноцінного піклування, оскільки батьки не виконують власних обов'язків чи зловживають своїми батьківськими правами, що перешкоджає нормальному розвитку дітей, а іноді і становить загрозу для їх здоров'я та життя [2].

Тобто «соціальне сирітство» – це загрозливе явище сучасного суспільства, яке характеризується тим, що діти при живих батьках, незалежно від офіційно визнаного статусу сім'ї, живуть без необхідної опіки й виховання, без емоційної підтримки та участі з боку своєї родини.

Одним із актуальних і соціально значущих завдань, що стоять перед нашим суспільством сьогодні, є пошук шляхів зниження зростання бездоглядності, соціального сирітства та підвищення ефективності їхньої профілактики. Профілактики потребує все населення, особливо люди, що входять до груп підвищеного ризику: малолітні діти, підлітки, а також люди, що ведуть асоціальний спосіб життя.

Профілактика в широкому розумінні слова – це комплекс заходів щодо попередження соціальної проблеми, соціального відхилення або утримання їх на соціально допустимому рівні за допомогою усунення або нейтралізації причин, що їх породжують. Профілактика вимагає комплексного підходу, який приводить у дію системи та структури, здатні запобігти можливим проблемам або вирішити поставлені завдання.

На основі аналізу наукових джерел рекомендуємо такі кроки щодо профілактики поширення соціального сирітства в Україні на трьох рівнях:

- на загальносоціальному рівні необхідно здійснювати загальну профілактику, яка передбачає діяльність держави, суспільства, їх соціальних інститутів, спрямовану на вирішення протиріч у галузі економіки, соціального життя, у морально-духовній сфері, що заважають гармонійному розвитку сім'ї. В першу чергу, забезпечити підвищення рівня життя в Україні і тим самим зменшити кількість родин, які не можуть піклуватися про своїх дітей через економічні причини;
- на спеціальному рівні має бути соціально-педагогічна, соціально-психологічна профілактика, яка полягає у цілеспрямованому впливі на неблагополучні сім'ї «групи ризику», на усунення факторів, що сприяють появі соціального сирітства;
- на індивідуальному рівні потрібна індивідуальна профілактика – профілактична діяльність щодо членів сім'ї, поведінка яких має риси відхилень або проблемності, тобто забезпечити ефективну соціальну роботу з дітьми, позбавленими батьківського піклування, їхніми батьками та найближчим оточенням у навчальних закладах і соціальних службах тощо з метою створення умов для виховання дитини у сім'ї та її ефективну соціалізацію.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лугова В. М.

Література: 1. Галатир А. Щодо причин виникнення явища соціального сирітства у сучасному українському суспільстві. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011. № 3. С. 10–14. 2. Ілик Х. В. Соціальне сирітство в контексті сучасних міграційних процесів в Україні : автореф. дис. ... канд. соц. наук : 22.00.04. Львів, 2018. 19 с. 3. Кальченко Л. Соціальне сирітство як суспільне явище: поняття і причини виникнення. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2012. № 19 (254). Ч. II. С. 160–170. 4. Павлик Н. Історико-педагогічний аналіз проблеми соціального сирітства в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2003. № 13. С. 158–161. 5. Яремчук В. В. Феномен соціального сирітства як наукова проблема. *Вісник психології і педагогіки ПНУ ім. В. Стефаніка*. 2010. № 15. С. 7–10. 6. Терновець О. М. Соціальне сирітство як предмет міждисциплінарного дослідження. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 5 (240). Ч. I. С. 61. 7. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>. 8. Артюшкіна Л. М., Полянничко А. О. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально правовий аспект) : [монографія]. Суми : Сум ДПУ, 2002. 268 с.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2023 р.

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.1.339.7

Гриценко Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Сьогодні сфера бухгалтерського обліку розширюється: сучасний бухгалтер повинен не тільки представити зібрані дані, а й відобразити ефективність господарської діяльності та передбачити майбутні зміни у фінансовому становищі компанії. Завдання: розглянути методи звітності за новими видами активів – цифровими активами та технологією блокчейн, визначити їхню роль у цифрових системах бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, цифровізація, блокчейн, big data, електронний документообіг, електронний підпис.

Annotation. Today, the scope of accounting is expanding: today's accountant must not only present collected data, but also reflect the efficiency of business operations and anticipate future changes in a company's financial position. Objective: To examine the methods of reporting on new types of assets – digital assets and blockchain technology – and define their role in digital accounting systems.

Keywords: accounting, digitalization, blockchain, big data, electronic document management, electronic signature.

Цифровізація суспільства та економіки в цілому відбувається і у сфері бухгалтерського обліку. «Оцифрування» облікових процесів створило специфічну термінологічну категорію, яка все частіше використовується в наукових колах, засобах масової інформації та законодавстві, – категорію «цифровізація бухгалтерського обліку». Існують два підходи до оцифрування бухгалтерського обліку – широкий та вузький. У широкому розумінні під диджиталізацією зазвичай розуміють глобальну тенденцію до перегляду стандартів бухгалтерського обліку, розширення навичок бухгалтерів у фінансовому аналізі та впровадження роботів та інтелектуальних систем бухгалтерського обліку. За такого вузького підходу цифровізація бухгалтерського обліку обмежується електронними інструментами – апаратним та програмним забезпеченням, які полегшують підготовку фінансової звітності [2].

Більш доцільним, на мою думку, є широкий підхід, де передбачається цілісна трансформація фінансової системи підприємств у нових умовах співіснування держави та соціуму.

Загалом же основними сегментами бухгалтерського обліку, в яких має місце цифровізація, можна назвати такі: отримання, накопичення, зберігання та вивантаження необхідної інформації; систематизація наявної інформації.

Першим і дуже важливим кроком на шляху до оцифрування бухгалтерського обліку та бізнесу в цілому є електронний документообіг. Автоматизація документообігу дає змогу значно поліпшити управління зберіганням і рух практично всіх видів інформації всередині бізнес-структури, зробити процеси в організації прозорими та керованими, а також вийти на новий рівень контролю якості процесів з боку співробітників.

Важливість електронного документообігу в Україні підкреслюється на законодавчому рівні з 2003 року, Законом України «Про електронні довірчі послуги» встановлено юридичну силу електронного документообігу, а постановою Кабінету Міністрів від 17 січня 2018 року № 55 «Деякі питання електронного документообігу» рекомендовано органам виконавчої влади перейти на електронний документообіг та визначено формат електронного документообігу для державних органів.

Серед платних послуг найбільшою популярністю в Україні користуються послуги електронного документообігу: М.Е.Дос (від Укрзвіт), ВЧАСНО, Document.Online, Арт-Офіс, Comarch EDI, FossDoc та ще близько 10 інших продуктів.

Слід зазначити, що тоді як питання електронного підпису, електронного документообігу, оптичного розпізнавання – вже не є новаціями для вітчизняного бухгалтерського обліку, інші аспекти, такі як Big Data, блокчейн, цифрові двійники досі залишаються на периферії уваги українського бізнесу.

Важливо сказати, що багато зарубіжних експертів говорять про відхід з ринку праці такої професії, як бухгалтер. Істотно збільшиться попит на аналітиків, зокрема Big Data-аналітиків, працівників, здатних здійснювати діяльність у хмарних і смарт-просторах. Вже на поточний момент у західній теорії бізнесу актуальний поділ двох функцій – bookkeeping і accounting. Бухгалтер як особа, що веде виключно рахунки компанії, можливо, виявиться незатребуваним у найближче десятиліття, оскільки ці функції можуть бути успішно і відносно безбар'єрно роботизовані. Ринок, вочевидь, буде зацікавлений у бухгалтерях, що володіють аналітичною компетенцією, замінити яку штучний інтелект поки не може (діяльність, пов'язана з «прийняттям бухгалтером творчих, нестандартних рішень важко підлягає формалізації») [3].

Чим вищий ступінь оцифрування національної економіки, тим частіше самі дані перетворюються на економічний актив, а отже, необхідно створювати системи для обліку такого цифрового активу. Прикладом може слугувати практика впровадження в господарську діяльність токенів і криптовалют, які поступово займають значну частку фінансових активів підприємств, у тому числі вітчизняних [4].

Криптовалюти мають установлений і відомий широкому загалу обмінний курс, а також можуть бути використані як платіжний засіб. Отже, ставитися до них можна як до інших форм вираження грошових активів. З іншого боку, однозначно класифікувати цифрові активи як грошові кошти неможливо, тому що вони, по суті, являють собою короткострокові високоліквідні активи і не можуть бути конвертовані. Існує точка зору про те, що цифрові активи можуть бути обліковані як основні засоби, однак до них незастосовне поняття «амортизація» або «строк корисного використання». Обидві позиції не позбавлені істотних недоліків, а отже, найбільш раціональним способом обліку подібних активів є комплексний перегляд структури та принципів складання бухгалтерських звітів [5].

Як одну з найперспективніших називають систему звітності XBRL (eXtensible Business Language Reporting). Ця система реалізується в рамках міжнародних стандартів обміну корпоративною інформацією та успішно застосовується у сфері бухгалтерського обліку. Її незаперечною перевагою є можливість читання даних як людиною, так і комп'ютером. Стейкхолдери отримали можливість ефективного аналізу фінансового стану бізнесу; крім того, використовуючи XBRL, інвестори можуть проводити компаративний аналіз декількох підприємств, оскільки звітності формату XBRL виконуються за єдиним зразком і допускають порівняння показників декількох економічних суб'єктів.

Насамкінець звернімося до технології блокчейн та її ролі в цифрових системах обліку. Блокчейн – це безперервна послідовність блоків, розташованих за визначеними правилами. Блокчейн-записи дозволяють користувачам зберігати інформацію в розподіленому вигляді. Кожен наступний блок у системі пов'язаний з попереднім, і цей «вузол» має цифровий підпис, що унеможливає будь-яку фальсифікацію даних. Блокчейн пропонує багато переваг у бухгалтерському обліку, включаючи безпечне та безперервне зберігання, обмежений доступ до даних, неможливість підробки, а також швидкість і точність транзакцій. Використання блокчейну для бухгалтерського обліку дозволяє фіксувати дані про кожну транзакцію в публічній базі даних. Завдяки усуненню необхідності в повторюваних господарських операціях значно спрощується бухгалтерський облік.

Цифровізація бухгалтерського обліку – це незворотна та динамічна тенденція, яка є закономірним наслідком цифровізації національної економіки, що призводить до систематизації числових показників, розробки нового програмного забезпечення для аналізу та розрахунків, а також модернізації застарілого програмного забезпечення [5]. Криптовалюти – не єдиний новий вид активів, які складно визнати в традиційному бухгалтерському обліку. Бухгалтерська звітність як сфера діяльності все частіше стикається з бар'єром відсутності методології для обліку нестандартних активів компанії, що призводить до неадекватності результуючого інформаційного продукту, виробленого бухгалтерами. Важливим і незаперечним результатом цифровізації економіки стає розширення компетентнісного спектра бухгалтера на користь подання професійних суджень. Раніше введення даних являло собою, мабуть, єдину ланку в ланцюзі бухгалтерських процедур, яку виконувала людина навіть за наявності віртуальної системи обліку. Сьогодні ж у рамках стратегії автоматизації багато бізнес-структур спрямували свої зусилля на те, щоб і ця ланка стала роботизованою.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Мелешенко А. О., Скарлат О. С. Електронне діловодство. Київ : Наук. думка, 2013. 138 с. 2. Соколенко Л. Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 4 (90). С. 167–175. 3. Канцедал Н. А.

Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Accounting and Finance*. 2019. № 1 (83). С. 29–34. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>. 4. Рогова Н. В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. № 2 (38). С. 103–116. 5. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 105–111.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 631.11

Деревицька Є. В.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті охарактеризовано сутність ефективності як економічної категорії. Надано напрями та заходи підвищення економічної ефективності фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на засадах ресурсозбереження.

Ключові слова: ефективність, напрями підвищення ефективності, сільськогосподарське підприємство.

Annotation. The article describes the essence of efficiency as an economic category. Directions and measures for increasing the economic efficiency of the financial and economic activity of agricultural enterprises on the basis of resource conservation are provided.

Keywords: efficiency, directions for improving efficiency, agricultural enterprise.

За мінливих умов зовнішнього середовища сучасний стан функціонування сільськогосподарських підприємств характеризується нестабільністю та значними ризиками господарювання, що негативно впливає на показники ефективності їх виробничо-господарської діяльності.

Тому актуальним є питання забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку сільськогосподарських підприємств на основі обґрунтування перспективних напрямів їх діяльності, розробки відповідних заходів щодо зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Підвищення рівня ефективності сільськогосподарського виробництва є важливим напрямом, і вирішення цього завдання відіграє особливу роль у зміцненні економіки країни, підвищенні життєвого рівня населення, забезпеченні промислових галузей матеріальними ресурсами та насиченні ринку вітчизняною сільськогосподарською та продовольчою продукцією.

Проблеми розвитку сільськогосподарських підприємств, забезпечення ефективності їх виробничої діяльності висвітлюють у своїх працях В. Г. Андрійчук, С. М. Кваша, С. Дем'яненко, М. Й. Малік, В. В. Юрчишин, П. Т. Саблук, В. К. Савчук, В. Я. Месель-Веселяк, С. Зоря, О. В. Шкільов, М. М. Ільчук, В. С. Дієсперов та ін. Однак

на сьогодні ці проблеми не втрачають своєї актуальності і потребують подальших досліджень та визначення дієвих шляхів стабілізації та можливого підвищення ефективності роботи підприємств.

Метою написання статті є обґрунтування напрямів підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств на засадах ресурсозбереження з урахуванням підвищення родючості ґрунтів.

На сучасному етапі економічного розвитку важливим завданням функціонування сучасного сільськогосподарського підприємства є підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції за рахунок оптимізації використання його внутрішніх резервів та системне розроблення заходів щодо покращення організації виробництва.

У сучасній економічній літературі існують різні підходи до трактування поняття «ефективність». Так, В. Базилевич розглядає ефективність як віддачу, результативність діяльності підприємства, що свідчить не лише про приріст обсягів виробництва, а й про те, якою ціною, якими витратами ресурсів досягається цей приріст, тобто відображає якість економічного зростання [1].

В. Андрійчук трактує ефективність як економічну категорію, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому під час вимірювання ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною вартістю, або частиною їх вартості у формі виробничих витрат [2].

Н. Навольська вважає, що економічна ефективність діяльності підприємства відображає здатність господарюючого суб'єкта найкращим чином задовольнити потреби ринку за рахунок раціонального використання ресурсів [3].

Враховуючи висловлювання різних авторів та особливості сільськогосподарського виробництва, можна зазначити, що сутність підвищення ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства полягає в забезпеченні виробництва максимально можливого обсягу продукції, підвищенні її якості при одночасному зменшенні затрат праці та матеріальних ресурсів та підтриманні родючості ґрунтів.

Забезпечення підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств в значній мірі залежить від інтенсивності ведення виробництва, впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій, в процесі яких забезпечується збільшення урожайності сільськогосподарських культур, що відповідно впливає на обсяги виробництва та реалізації продукції.

З метою підвищення культури землеробства необхідно здійснювати в господарстві правильну систему обробітку ґрунту. Важливе значення для одержання великих врожаїв має застосування мінеральних та органічних добрив, захисту рослин від бур'янів, хвороб і шкідників. Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що за оптимальних умов частка добрив у формуванні приросту валових зборів продукції становить близько 50 %.

Іншим вагомим фактором підвищення врожаїв продукції рослинництва є освоєння науково обґрунтованих сівозмін, висаджування за найкращими попередниками. Розробляючи сівозміни, господарства повинні враховувати спеціалізацію, можливості по реалізації продукції, тобто попит на неї, створення потрібної кормової бази для тваринництва і досягнення максимального виходу сільськогосподарської продукції при мінімальних затратах.

Використання високоякісного посівного матеріалу та високопродуктивних сортових ресурсів належить до основних засобів інтенсифікації виробництва та забезпечує підвищення рівня урожайності сільгоспкультур на 25–30 %. Система насінництва має бути узгоджена з потребами ринку посівного матеріалу, враховувати зміни і тенденції на аграрному ринку, сучасні технології виробництва кондиційного насіння [4].

Порушення технологічних операцій збирання урожаю може призвести до втрати, як мінімум, 15 % продукції. Зокрема, найбільші втрати виникають при порушенні оптимальних строків збирання, застосуванні не відрегульованої техніки, неякісному проведенні збиральних робіт. Тому суттєвий вплив має запровадження заходів із зменшення втрат при збиранні урожаю.

Особливе значення має додержання оптимальної структури посівних площ, оскільки воно не вимагає додаткових інвестицій, але сприяє поліпшенню родючості земель. Для цього потрібно розширити посіви бобових, багаторічних рослин, скоротити площі виснажливих для ґрунтів культур до оптимального розміру, більше використовувати поживні посіви на зелені добрива, а солону колосових культур – як органічні добрива.

Вагомим чинником підвищення ефективності діяльності підприємства є його оновлення та поліпшення технічної бази. Виробництво сільськогосподарської продукції вимагає використання значної кількості техніки та устаткування, що зумовлює підвищення витрат технічне обслуговування та ремонт. Для зменшення їхнього

обсягу необхідно ліквідувати морально зношені основні фонди та використовувати більш сучасні технології та новітню техніку, що дасть змогу зменшити фондомісткість та підвищити рівень рентабельності основних засобів.

Сучасні комбіновані агрегати, які реалізують перспективні технології виробництва продукції рослинництва, дозволяють одночасно за один прохід виконати декілька технологічних операцій – від підготовки поверхні ґрунту, сівби насіння до одночасного внесення добрив. Перевагами багатоопераційної техніки є створення більш однорідного за щільністю обробленого шару ґрунту, скорочення витрат палива, затрат робочого часу, експлуатаційних витрат та термінів виконання робіт, а також зменшення кількості проходів та переїздів тракторів і сільськогосподарських машин полем, внаслідок чого мінімізується ущільнення і деградація ґрунту.

На думку Й. С. Завадського, ефективність аграрного сектора економіки лише на третину зумовлюється вкладенням у техніку й устаткування, а усе інше залежить від людського чинника, інтелектуального потенціалу, кваліфікаційного рівня, здібностей керівників і спеціалістів [5].

Функціонування та конкурентоспроможність аграрних підприємств тісно пов'язані з раціональним використанням наявних трудових ресурсів, постійним підвищенням кваліфікації кадрів на основі застосування прогресивних форм організації праці та відповідних методів матеріального і морального заохочення робітників у досягненні високих кінцевих результатів. Ділові якості працівників, зростання продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі.

Водночас вкрай важливо проведення на аграрних підприємствах маркетингової діяльності, яка має полягати у пошуку та розширенні нових ринків збуту сільськогосподарської продукції, формуванні оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог цільового ринку та потреб споживачів з урахуванням внутрішніх можливостей та наявного ресурсного потенціалу, що дозволить оптимізувати отримання прибутків на одиницю залучених у виробництво земельних та інших ресурсів.

Отже, на основі всього викладеного можна зробити висновок, що тільки комплексне використання наведених заходів спроможне забезпечити достатні темпи зростання ефективності фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. Функціонування аграрних підприємств має бути спрямоване на досягнення позитивного результату роботи та отримання максимально можливого прибутку, незважаючи на ймовірний негативний вплив зовнішніх та внутрішніх кризових факторів. Запропоновані напрями дозволять сільськогосподарським підприємствам найбільш доцільно використовувати земельні, трудові, матеріальні ресурси з метою отримання стабільно високих показників ефективності функціонування та обов'язковим збереженням і підвищенням родючості ґрунтів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Базилевич В. Економічна теорія : політекономія : підручник. Київ : Знання-Прес, 2008. 719 с. 2. Андрійчук В. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 292 с. 3. Навольська Н. Теоретичні аспекти забезпечення економічної ефективності діяльності підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 266–271. 4. Малаховський Д. В. Система насадження зернових культур та її значення в розвитку зернового комплексу країни. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. 5. Дієсперов В. С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському виробництві : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. 340 с.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2023 р.

ІНТЕРГОВЕРНМЕНТАЛІЗМ ЯК НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 339.924

Єрмошкіна А. О.

Студент 1 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Розглянуто міждержавний підхід до вивчення європейської інтеграції. Підкреслено, що інтерговернменталізм поновлює роль суверенних держав у процесі інтеграції. Інтерговернменталізм був відповіддю на кризові явища у євроінтеграції 60-х рр. ХХ ст. Він зберігає актуальність зараз у зв'язку з кризами в ЄС на початку ХХІ ст.

Ключові слова: європейська інтеграція, неофункціоналізм, інтерговернменталізм.

Annotation. The article deals with intergovernmental approach to the study of European integration. The author emphasizes that intergovernmentalism renews the role of sovereign states in the process of integration. Intergovernmentalism was a response to crisis phenomena in European integration in the 1960s. It remains relevant now in connection with the crises in the EU at the beginning of the 21st century.

Keywords: European integration, neofunctionalism, intergovernmentalism.

Упродовж історії в Європі відбувалися як відцентрові процеси, пов'язані з розпадом союзів, імперій та інших державних утворень, так і об'єднавчі процеси. Інтеграція ставала предметом уваги багатьох мислителів та політичних діячів різних епох. Філософи пізнього Середньовіччя та Нового часу (герцог де Сюлії, Е. Крюссе, В. Пенн, абат де Сент-П'єр, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Бентам, І. Кант та ін.) зазвичай бачили у ній шлях до захисту від зовнішньої агресії та встановлення «вічного миру».

У середині ХХ ст. після двох світових війн у Європі було започатковано інтеграційний проект, який привів до утворення Європейського Союзу. Євроінтеграція стала предметом політичної практики та наукової теорії. Дослідники розробляли наукові категорії, концепції, намагалися забезпечити можливість прогнозування подальшої динаміки євроінтеграції. Значний внесок було зроблено європейськими та американськими вченими, зокрема, А. Гамільтоном, К. Уейром, Р. Уотсом, А. Етціоні, А. Сбрагіа, Д. Мітрані, Е. Хаасом та ін.

Своєю чергою, теоретико-концептуальні засади євроінтеграції також досліджують аналітики, які прагнуть визначити основні підходи до вивчення інтеграційних процесів та відстежити трансформацію ідей щодо розвитку інтеграції в Європі [1–4].

Завдання цієї роботи – розглянути міждержавний підхід до вивчення європейської інтеграції та його значення для політичної теорії та практики. Інтерговернменталізм викликає увагу сучасних вітчизняних та зарубіжних авторів, хоча ступінь вивченості не є високим [5–7].

Найвідомішими парадигмами у дослідженні євроінтеграції є федералістська та функціоналістська. Для обох є характерним прагнення зменшити роль національної держави в інтеграційному процесі. Проте між ними є відмінності.

Якщо федералізм залишався більшою мірою політичною програмою щодо співпраці держав та створення їх союзу, функціоналісти запропонували дійсно теоретичний підхід до аналізу інтеграції. На їхній погляд, на різних рівнях відбувається так зване функціональне співробітництво. Воно виходить з наявності спільних інтересів, котрі стають причиною створення певних інтеграційних структур. Рівнорівневі функціональні організації вирішують чітко визначені конкретні проблеми, що не викликає міждержавних суперечностей. При цьому, на думку ідеолога функціоналізму Д. Мітрані, роль держави як суб'єкта міжнародних відносин зменшується.

Неофункціоналізм Е. Хааса та інших теоретиків цього напрямку дещо помякшував позицію щодо зменшення значення держав-націй. Але неофункціоналісти також звертали увагу, перш за все, на об'єктивні умови, які породжують інтеграцію, а не на суб'єктність держав [4, с. 101–103].

«Міждержавний підхід» або інтерговернменталізм – це теорія європейської інтеграції, яка акцентує увагу саме на державі та її головній ролі у цьому процесі та підкреслює необхідність збереження державного суверенітету та національної ідентичності. Держави обирають шлях інтеграції, співпрацюють, щоб досягти спільних цілей [7].

Розвиток міжурядового підходу відбувався у 60-ті рр. ХХ ст., коли в євроінтеграції виявилися перші кризи, пов'язані з прагненням Франції та інших провідних держав відстоювати національні інтереси у контексті інтеграції.

Першим ученим, який запровадив міжурядовий погляд на інтеграцію, був політолог С. Хоффман – опонент неофункціоналізму. Він вважав принциповими поняттями «національний суверенітет» і «національні інтереси». На його думку, інтеграція є добровільною справою держав. Причому вона більш вигідна для невеликих держав: участь в інтеграції допомагає їм розвивати економіку та мати можливість впливу на міжнародну політику.

С. Хоффман вважав, що інтеграція не припиняє міждержавну конкуренцію. Більш того, вона породжує нові суперечності між країнами, а також між національними та наднаціональними інститутами. Дослідник вказував, що інтеграції заважає відсутність визначеної кінцевої мети, а також культурні та політичні відмінності між країнами.

У другій половині 1960-х рр. англійський історик А. Мілурд із групою колег розглянув перебіг європейської інтеграції [8]. Він писав, що післявоєнна «європеїзація» політики держав викликана тим, що більшість країн стикнулися із взаємозалежністю, що дедалі зростала. Потрібно було виконувати важливі внутрішньополітичні завдання щодо виживання національної держави, і саме інтеграція сприяла цьому.

Ідеї інтерговернменталізму розвивав Е. Моравчик [9]. Він зосередився на ролі національних держав у формуванні інтеграційних об'єднань у європейському просторі. Е. Моравчик використовує поняття «привілей і вплив», щоб показати, що впливовість національних держав на процес інтеграції, залежить від їхньої економічної, політичної та військової потужності.

На думку Е. Моравчика, згоди, які держави досягають у процесі «торгів», завжди є раціональними. Всі актори прагнуть досягнення та розподілення спільної вигоди, хоча результат залежить від їхньої могутності та потенціалу. При цьому в кожній країні відбувається боротьба груп інтересів, які хочуть впливати на національний уряд. Що стосується наднаціональних органів інтеграційного об'єднання, то вони розглядаються лише як інструменти виконання державних домовленостей, а не як самостійні структури.

У сучасному світі теорія інтерговернменталізму широко використовується в контексті різноманітних інтеграційних процесів. Наприклад, в Європейському Союзі, як і в інших регіональних об'єднаннях, застосовується принцип міжурядової співпраці, що передбачає залучення урядів країн-членів до прийняття рішень.

Міжурядовий підхід розглядає інтеграцію, перш за все, як процес міжнародної співпраці, де держави взаємодіють одна з одною на основі спільних інтересів та цінностей. Країни залучаються до міжнародної підтримки та співпрацюють з іншими державами для того, щоб ефективно вирішувати проблеми та досягати спільних цілей.

З одного боку, актуальність інтерговернменталізму можна піддати сумніву, виходячи з того, що у світі зростає значення глобалізації, яка охоплює усі сфери суспільного життя. Глобалізація супроводжується регіоналізацією. У цих умовах багато повноважень переходить з державного рівня на регіональний та наддержавний.

З іншого боку, щоб зрозуміти актуальність міжурядової теорії, потрібно повернутися до умов, у яких вона почала розвиватися. Це був час, коли євроінтеграція зустрілася з першими кризовими явищами, пов'язаними з побоюваннями щодо втрати країнами свого суверенітету.

Після розпаду СРСР європейська інтеграція відбувалася більш швидкими темпами, але на початку ХХІ ст. кризи посилювалися. Неспроможність прийняти Конституції ЄС 2004 року, боргова криза 2010 року, міграційна криза 2015 року, вихід Великої Британії з ЄС у 2020 році свідчать про те, що питання збереження самостійної політики – фінансової, соціальної, культурної – у ході інтеграції залишається дуже гострим.

Україні як незалежній державі, яка стикається зі складними викликами, важливо вести самостійну конструктивну політику з міжнародними партнерами, щоб просувати власні національні інтереси.

Інтерговернменталізм потребує подальшого вивчення, особливо стосовно його впливовості та трансформації в ході діалогу з іншими теоріями та концептуальними моделями європейської інтеграції.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Потоцька Ю. І.

Література: 1. Гнатюк М., Черногор Я. Зародження ідей об'єднання Європи. Віче. 2010. № 20. С. 13–15. 2. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. Київ : ВД «Києво-Могилянська Академія», 2011. 395 с. 3. Трегуб О. І. Теоретичні застави європейської інтеграції. *Грані*. 2013. № 9 (101). С. 148–153. 4. Потоцька Ю. І. Еволюція функціоналістських ідей щодо процесу міжнародної інтеграції // Політична система України за умов глобальних викликів і локальних

проблем : зб. XXXIV Харківських політологічних читань, 21 квіт. 2021 р. : тези допов. Харків : Право, 2021. С. 101–103. **5.** Романюк Н. Класичний міжурядовий підхід: основні положення та історичний контекст. *Вісник Львів. ун-ту. Сер. «Міжнародні відносини»*. 2008. Вип. 25. С. 87–96. **6.** Авраменко М. Аналіз концептуальних положень міжурядового підходу до європейської інтеграції. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_12_2. **7.** Verdun A. Intergovernmentalism: Old, Liberal, and New. URL: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1489>. **8.** Milward A. The European Rescue of the Nation-State. London : Routledge, 2000. 466 p. **9.** Moravcsik A. Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00477.x>.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2023 р.

СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ ДЛЯ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ

УДК 339.1

Жижко О. С.

Магістрант 1 року навчання
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено та проаналізовано поняття електронної комерції, обґрунтовано переваги інтернет-магазину перед звичайним. Також проаналізовано ефективність роботи інтернет-магазину на прикладі інтернет-магазину «KASTA» та розроблено рекомендації для більшої задоволеності клієнтів і підвищення ефективності роботи магазину.

Ключові слова: електронна комерція, інтернет-магазин, економічна діяльність, інновації.

Annotation. In this article was explored and analyzed the concept of e-commerce, were justified the advantages of an online store in compare with a regular one. Also was analyzed the effectiveness of online store on the example of the online store «KASTA» and recommendations were developed for greater customer satisfaction and improving the efficiency of the store.

Keywords: e-commerce, online store, economic activity, innovation.

Використання сучасних інструментів зростання обсягів торгівлі товарами дуже актуально в сучасному світі. Зростаюча популярність Інтернету та електронної комерції обумовлена тим, що більшості користувачам зручніше робити покупки онлайн.

Відкриття інтернет-магазину є важливим кроком для фірми, оскільки можна залучити нових клієнтів, збільшити продажі та прибуток. Однак при цьому необхідно враховувати безліч факторів, таких як налаштування функціональності, розробка маркетингової стратегії і багато іншого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі теоретичні та практичні аспекти електронної комерції були розглянуті такими вченими, як І. Балабанов, Д. Белл, Л. Герстнер, Г. Дункан, Д. Еймор, В. Звасс, М. Кастельс, Л. Клімченя, О.Кобелев, Д. Козьє, А. Саммер, І. Стрелец, Л. Стюарт, Ян Тіме, В. Тріз, Р. Фрост, Л. Хасіс, Дж. Штраус, А. Юрасов, А. Береза, А. Берко, Л. Вінарік, В. Висоцька, І. Гамова, М. Єрмошенко, Т.Ковальчук, А. Крутова, В. Лук'янов, М. Макарова, С. Маловичко, А. Мартовий, Н. Меджибовська, О. Омельченко, Л. Патраманська, В. Плєскач, Л. Пономаренко, О. Сазонець, І. Свидрук, В. Христіановський, О. Шалева та ін.

Метою цієї роботи є вивчення теоретичних положень, що розкривають сутність ефективності роботи онлайн-магазину для продажів товарів.

Об'єкт дослідження -- створення інтернет-магазину для продажу товарів.

Предметом дослідження є організаційно-методичне забезпечення процесу створення інтернет-магазину для продажу товарів.

Інформаційну базу дослідження становлять: наукові публікації вітчизняних та зарубіжних науковців; матеріали та звіти міжнародних та українських дослідницьких організацій; офіційні публікації національних статистичних органів; результати проведених експертних оцінок, анкетних опитувань.

Виклад основного матеріалу дослідження. В результаті швидкого розвитку інформаційних технологій Інтернет став невід'ємною частиною діяльності компаній, змінивши спосіб ведення бізнесу і перевівши традиційні ринки у формат інтернет-ринку, що сприяє появі електронної комерції. Ця інформація визначає актуальність вивчення перспектив ринку електронної комерції.

Залежно від характеру взаємодії об'єктів системи електронної комерції проводять умовну відмінність між бізнес-моделями електронної комерції:

Існують п'ять основних напрямків електронної комерції:

1. Перекази з електронних гаманців і карт через платіжні системи в Інтернеті.
2. Онлайн-банкінг.
3. Інформаційні сайти: вебінари, коучинг, тренінги.
4. Маркетинг у мережі.
5. Інтернет-торгівля.

Інтернет-магазини – це важлива частина сучасного електронного бізнесу. З їх допомогою компанії залучають клієнтів і збільшують продажі через віртуальний магазин. Інтернет-магазини можуть бути різними за розмірами, формою власності та спеціалізацією.

Можна виділити такі переваги інтернет-магазину перед звичайним магазином:

1. Доступність: зробити замовлення можна з будь-якої точки світу з доступом до Інтернету.
2. Широкий асортимент: через те, що товар можна показувати онлайн, не має потреби у великих торговельних майданчиках і приміщеннях.
3. Ціна: інтернет-магазини можуть пропонувати більш привабливі ціни, оскільки можна не витратити кошти на оренду та зарплату продавцям.

До основних особливостей функціонування інтернет-магазинів належать:

1. Онлайн-продаж: інтернет-магазини надають можливість здійснити покупку в будь-який час та у будь-якому місці.
2. Відсутність приміщення: через те, що нема потреби у приміщенні для продажу, знижуються витрати на утримання магазину.
3. Асортимент: нема обмежень простором для зберігання товарів.
4. Онлайн-платіж: електронні платіжні системи роблять оплату більш зручною та швидкою для покупців.
5. Знижки та пропозиції: дозволяють залучити більше клієнтів та збільшити продажі.
6. Відгуки: інтернет-магазини дозволяють залишати відгуки про товари і роботу магазину. Відгуки можуть містити корисну інформацію про якість товару, терміни доставки, обслуговування клієнтів, зручність використання веб-сайту та інші особливості, які можуть вплинути на вибір покупця. Крім того, відгуки допомагають керівництву інтернет-магазину виявляти проблеми у роботі та вдосконалюватись.

Україна має один з найбільших споживчих ринків в Центральній і Східній Європі та має понад 40 мільйонів потенційних споживачів. Електронна торгівля в Україні за останні 10–15 років продемонструвала значні темпи зростання.

Україна володіє значним потенціалом і сприятливими умовами для зростання електронної комерції. Рівень проникнення Інтернету становить 71 %, 19 % споживачів постійно здійснюють покупки в Інтернеті, 78 % споживачів час від часу роблять покупки в Інтернеті.

Обсяг українського ринку електронної комерції за 2019 рік, за даними EVO Company, склав 76 млрд грн. Порівнюючи з 2018 роком, це число збільшилося на 17 %. Частка онлайн-торгівлі в загальному обсязі роздрібною торгівлі склала близько 7 %.

За оцінками групи компаній EVO, загальний обсяг фізичних товарів і послуг, придбаних українцями через Інтернет в 2020 році, досяг 107 мільярдів гривень. Порівняно з 2019 роком це на 41 % вище. На половину зросла і кількість онлайн-сплат.

Подальше розповсюдження Інтернету і смартфонів, розвиток логістичних компаній закладають міцну основу для розвитку інтернет-торгівлі, а глобальна пандемія 2020 року значно прискорила процес.

Найбільш популярним способом оплати на українському ринку є кредитні картки (44 %). Потім йдуть електронні гаманці, на частку яких припадає майже 40 % ринку. Третє місце займають мобільні телефони (16 %), дебетові картки та банківські транзакції становлять 2 %.

Пандемія COVID-19 внесла значні корективи у світові економічні процеси. Пандемія змусила людей замовляти товари через Інтернет, які зазвичай купували в магазині. У цій ситуації у людей було достатньо часу, щоб виробити нові купівельні звички, які виходять за рамки COVID-19.

В Україні спостерігається прискорене зростання споживчої активності у сфері електронної комерції, що докорінно впливає на трансформацію роздрібною торгівлі, пов'язану з розвитком технологій і змінами в поведінці споживачів. Частка людей у віці 55 років і старше, які зараз переходять від офлайн-покупок до онлайн-покупок, також значно зросла. У 2017 році їх кількість досягла лише 6 % від загального числа покупців в Інтернеті.

Спад ділової активності в Україні внаслідок пандемії COVID-19 призвів до значної зміни стратегій управління брендом за відносно короткий період часу [2]. Унікальність проблеми полягає в тому, що ринок стиснувся, але залишилася та ж кількість гравців. Поведінка покупців змінилася – тепер важливо, щоб товар був доступний і мав найпривабливішу ціну.

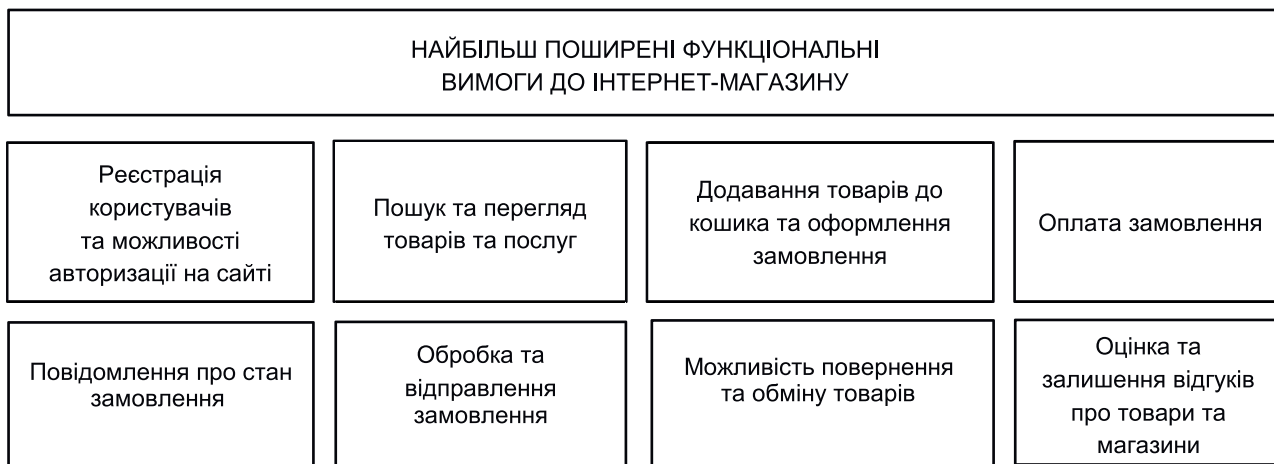

Рис. 1. Найбільш поширені функціональні вимоги до інтернет-магазину

Як видно з рис. 1, найбільш поширені функціональні вимоги до інтернет-магазину мають доволі різний вигляд.

Серед нефункціональних вимог можна виокремити:

- безпека даних;
- швидкість роботи сайту;
- простота використання;
- сумісність з різними пристроями та браузерами;
- стабільність системи.

Під час роботи над статтею проаналізовано ефективність роботи інтернет-магазину на прикладі інтернет-магазину «KASTA».

Останні кілька років звіти показують, що доходи «KASTA» зростають з кожним роком, що свідчить про успішну діяльність компанії. Зокрема, зростання продажів в 2020 році може бути обумовлене зростанням попиту на покупки в Інтернеті у зв'язку з карантинними обмеженнями під час пандемії COVID-19.

Інтернет-магазин «KASTA» – один із найбільших роздрібних продавців в Україні. Однак є деякі нюанси, які можна покращити, щоб більше задовольняти своїх покупців і підвищити ефективність бізнесу. Слід приділити увагу розробці та модернізації інтерфейсу користувача.

Інтерфейс користувача (UI) є ключовим елементом будь-якого вебсайту або програми. Він допомагає користувачу взаємодіяти з вебсайтом або програмним забезпеченням

Основне завдання дизайну – створити привабливий і зручний інтерфейс, який дозволить клієнтам швидко і легко знаходити потрібні товари і здійснювати покупки.

Важливим елементом успішної роботи бізнесу є розробка маркетингових стратегій просування товарів.

Основні інструменти просування товарів:

1. Реклама в соціальних мережах.
2. Реклама в блогах і на сайтах впливових осіб.
3. Електронна пошта (e-mail-маркетинг).
4. Пошукова оптимізація (SEO). Це процес оптимізації вебсайту, щоб забезпечити високі позиції в результатах пошуку.
5. Пошукова реклама (SEM). Це оголошення, яке відображається в результатах пошуку на основі введених користувачем пошукових запитів.

Важливо зазначити, що впровадження інновацій вимагає значних витрат і зусиль. Однак при правильному підході до інновацій компанія може забезпечити собі конкурентну перевагу на ринку.

Висновки. Основні тенденції показують нам збільшення обсягів онлайн-торгівлі, зростання кількості підприємств електронної комерції, збільшення кількості споживачів Інтернет-магазинів та підвищення їх лояльності до процесу онлайн-покупок, розширення асортименту підприємств тощо.

Інтернет-магазин повинен мати зручну й ефективну комунікацію з покупцями, містити повну і точну інформацію про товари, надавати зручний і безпечний спосіб оплати і володіти функціональністю, що відповідає потребам і очікуванням покупців. Щоб інтернет-магазин працював успішно, слід виконувати всі вимоги, щоб залучити нових клієнтів і зберегти існуючих.

«KASTA» знаходиться в активній фазі розвитку і є одним з провідних онлайн-магазинів роздрібною торгівлі в Україні. Обсяг продажів компанії неухильно зростає, що свідчить про популярність магазину серед споживачів.

Розробка та модернізація інтерфейсу користувача також є важливим кроком у розробці маркетингових стратегій. Чим зрозуміліше інтерфейс, тим більше користувачів можна привабити, а вони, своєю чергою, рекомендуватимуть товари компанії своїм знайомим.

Впровадження інноваційних технологій і сервісів вимагає витрат і зусиль, але це важливий крок для розвитку компанії і підвищення її конкурентоспроможності на ринку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тимошенко К. В.

Література: 1. The eCommerce market in Ukraine URL: <https://ecommercedb.com/en/markets/ua/all>. 2. Андрощук Г. COVID-19: вплив на електронну комерцію. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/medichnepravofarmasevtika/covid19-vpliv-na-elektronnu-kommerciyu.html>. 3. Ковальова О. М., Кірсанова В. В. Основні форми Інтернет-торгівлі: особливості, переваги, недоліки. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 85–92. 4. Ковтунець В. Становлення електронного бізнесу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 1–2. С. 51. 5. Дрокін Р. С., Чеботарьова Д. В. Створення Інтернет-магазину на основі бізнес-процесного підходу // Тези доповідей одинадцятої міжнародної науково-технічної конференції «Сучасні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та засобів управління». 2021. Т. 1 : секції 1, 2. С. 79.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2023 р.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ КОМПАНІЇ

УДК 339.13

Іванова А. С.

Магістрант 1 року навчання
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Статтю присвячено питанням формування системи міжнародних маркетингових комунікацій компанії та аналізу її ролі в успішному розвитку бізнесу. Розглянуто теоретичні аспекти створення ефективних маркетингових комунікацій, а також практичні приклади їх використання на різних ринках. Описано концептуальні основи міжнародних маркетингових комунікацій та їх вплив на конкурентоспроможність компанії.

Ключові слова: міжнародний маркетинг, маркетингові комунікації, концепція маркетингових комунікацій, стратегія комунікацій, глобальні ринки, конкурентоспроможність.

Annotation. The article is dedicated to the formation of a company's international marketing communication system and the analysis of its role in successful business development. Theoretical aspects of creating effective marketing communications are discussed, as well as practical examples of their use in various markets. The conceptual foundations of international marketing communications and their impact on the company's competitiveness are described.

Keywords: international marketing, marketing communications, marketing communication concept, communication strategy, global markets, competitiveness.

Актуальність. У сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції на міжнародних ринках формування системи міжнародних маркетингових комунікацій компанії відіграє важливу роль у забезпеченні її стабільності та розвитку. Ефективні маркетингові комунікації дозволяють підприємствам просувати свої товари та послуги на світовому ринку, встановлювати довгострокові відносини з клієнтами та партнерами, а також адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Проблема вивчення та впровадження ефективних методів міжнародних маркетингових комунікацій потребує подальшого дослідження, особливо в контексті формування нових можливостей співпраці та взаємодії між підприємствами різних країн.

Питаннями розробки концепції формування системи міжнародних маркетингових комунікацій та окремих її аспектів займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як О. Іванов, Л. Гончарук, М. Браун, Р. Сміт, А. Шварц та ін. [1–4]. Однак проблема потребує подальшого розвитку в умовах глобалізації, змін у споживчому поведінці та розвитку інформаційних технологій, які безпосередньо впливають на середовище ведення міжнародного бізнесу.

Метою цієї статті є дослідження основних аспектів формування системи міжнародних маркетингових комунікацій компанії та визначення стратегій та інструментів, спрямованих на підвищення ефективності такої системи.

Для досягнення поставленої мети в статті вирішено ряд завдань:

1. Вивчити теоретичні аспекти формування системи міжнародних маркетингових комунікацій;
2. Проаналізувати основні інструменти та канали маркетингових комунікацій на міжнародному рівні;
3. Розглянути практичні приклади успішного впровадження міжнародних маркетингових комунікацій компанії;
4. Сформулювати рекомендації щодо оптимізації системи міжнародних маркетингових комунікацій для підприємств, що розширюють свою присутність на світових ринках.

Викладення змісту. Міжнародні маркетингові комунікації є важливою складовою стратегії міжнародного маркетингу компанії. Вони допомагають підприємствам взаємодіяти зі своїми цільовими аудиторіями, створюючи сприятливе сприйняття бренду, а також мотивуючи споживачів до покупки товарів і послуг.

Теорія міжнародних маркетингових комунікацій базується на підходах до комунікації в маркетингу, адаптованих для глобальних ринків. Вона враховує культурні, економічні та правові особливості різних країн та допомагає підприємствам адаптувати свої комунікаційні стратегії до цих умов [5].

Міжнародні маркетингові комунікації можуть включати різні інструменти, такі як реклама, паблік рілейшенз, просування продажів, директ-маркетинг, цифровий маркетинг, особистий продаж та інші. Успішна комбінація цих інструментів може забезпечити максимальну ефективність маркетингових комунікацій на міжнародному рівні.

Основні теоретичні моделі міжнародних маркетингових комунікацій включають стандартизацію та адаптацію. Стандартизація передбачає використання єдиної комунікаційної стратегії на всіх ринках, тоді як адаптація передбачає створення окремих стратегій для кожної країни або регіону з урахуванням їх особливостей.

Вибір найефективнішої стратегії міжнародних маркетингових комунікацій залежить від цілей компанії, рівня конкуренції на ринках, бюджету, а також від специфіки товарів і послуг.

Реклама є одним з найпопулярніших інструментів міжнародних маркетингових комунікацій. Вона може використовуватися в традиційних медіа (телебачення, радіо, друковані видання) та в онлайн-медіа (інтернет-реклама, соціальні мережі, електронна пошта). Успішна рекламна кампанія має бути адаптована до культурних та мовних особливостей країн-учасниць.

Паблік рілейшенз (PR) в міжнародних маркетингових комунікаціях спрямований на створення позитивного іміджу компанії та її продукції в різних країнах. Це може включати організацію прес-конференцій, спонсорство заходів, участь у соціальних проектах та публікацію статей та новин у медіа.

Просування продажів включає заходи, спрямовані на стимулювання покупки товарів або послуг компанії на міжнародному рівні. Це може включати знижки, акції, подарунки, програми лояльності та інші заходи, що мотивують споживачів до покупки.

Директ-маркетинг – це інструмент маркетингових комунікацій, який передбачає безпосередній зв'язок з потенційними або існуючими клієнтами за допомогою різних каналів, таких як пошта, телефон, електронна пошта або мобільні застосунки. Директ-маркетинг може бути адаптований до особливостей різних ринків і дозволяє компаніям отримувати безпосередній зворотний зв'язок від своїх клієнтів.

Цифровий маркетинг та особистий продаж також є важливими інструментами міжнародних маркетингових комунікацій. Цифровий маркетинг включає в себе ряд онлайн-технік, таких як контент-маркетинг, соціальні мережі, електронна комерція та інші. Особистий продаж передбачає безпосередній контакт з клієнтами через торгових представників або дистриб'юторів в різних країнах [6].

Розглянемо практичні приклади успішного впровадження міжнародних маркетингових комунікацій компаній:

1. Компанія Соса-Сола є одним із найвідоміших прикладів успішного впровадження міжнародних маркетингових комунікацій. Вона використовує стандартизовані рекламні кампанії, адаптовані до культурних особливостей різних країн, а також проводить масштабні акції просування продажів і партнерства з місцевими компаніями.

2. Компанія Apple, яка активно використовує міжнародні маркетингові комунікації для просування своїх продуктів. Apple фокусується на створенні інноваційних рекламних кампаній, які підкреслюють дизайн та технологічні переваги їх продукції, а також на розвитку своєї мережі магазинів Apple Store у різних країнах світу.

3. Компанія ІКЕА є ще одним прикладом успішного впровадження міжнародних маркетингових комунікацій. Її маркетингова стратегія базується на адаптації асортименту товарів та маркетингових матеріалів до культурних, економічних та екологічних особливостей країн, де вона присутня. ІКЕА також активно використовує директ-маркетинг та соціальні мережі для взаємодії зі своїми клієнтами.

4. Автомобілебудівна компанія Toyota також успішно впроваджує міжнародні маркетингові комунікації, зокрема через рекламні кампанії, спрямовані на підкреслення екологічності, надійності та економічності своїх автомобілів. Toyota також активно співпрацює з місцевими дистриб'юторами та дилерами для адаптації своїх продуктів та послуг до місцевих ринків.

5. Глобальна компанія Procter & Gamble (P&G) впроваджує міжнародні маркетингові комунікації, використовуючи різноманітні інструменти для просування своїх брендів, таких як Tide, Pampers, Gillette та інші. P&G проводить глобальні рекламні кампанії, адаптовані до місцевих ринків, а також використовує цифровий маркетинг, PR та просування продажів для взаємодії зі своєю цільовою аудиторією.

Рекомендації щодо оптимізації системи міжнародних маркетингових комунікацій для підприємств, що розширюють свою присутність на світових ринках [7]:

1. Аналізуйте місцеві особливості ринків, на яких плануєте просуватися, щоб забезпечити адаптацію вашої маркетингової стратегії до культурних, мовних та законодавчих вимог країн. Це допоможе вашому бренду стати більш привабливим для місцевих споживачів і збільшити його конкурентоспроможність.

2. Використовуйте різноманітні інструменти маркетингових комунікацій, які найкраще підходять для вашої компанії, продукції та цілей. Це може включати рекламу, PR, просування продажів, директ-маркетинг, цифровий маркетинг та особистий продаж. Врахуйте специфіку кожного каналу та його ефективність для досягнення вашої цільової аудиторії.

3. Розробляйте глобальну маркетингову стратегію, яка водночас забезпечує стандартизацію та адаптацію вашого підходу до міжнародних маркетингових комунікацій. Це дозволить вам ефективно координувати маркетингові зусилля на різних ринках та забезпечити єдність та впізнаваність вашого бренду.

4. Будуйте міцні партнерства з місцевими дистриб'юторами, дилерами та іншими учасниками ринку, щоб забезпечити ефективне просування вашої продукції на міжнародному рівні. Це допоможе вам адаптуватися до місцевих умов та забезпечити швидке проникнення на нові ринки, а також забезпечити підтримку та сервіс, які очікують ваші клієнти.

5. Забезпечуйте постійний зворотний зв'язок та моніторинг результатів вашої міжнародної маркетингової комунікації, щоб вчасно виявляти можливі проблеми та знайти шляхи для їх оптимізації. Використовуйте аналітичні інструменти та метрики, щоб вимірювати ефективність різних каналів маркетингових комунікацій та адаптувати свою стратегію відповідно до отриманих результатів.

У підсумку: успішне впровадження міжнародних маркетингових комунікацій вимагає ретельного планування, аналізу та адаптації до особливостей різних ринків. Зосереджуючись на розвитку глобальної маркетингової стратегії, адаптації до місцевих особливостей, використанні різноманітних інструментів маркетингових комунікацій та забезпеченні ефективної взаємодії з місцевими партнерами, підприємства можуть досягти успіху на світових ринках та збільшити свою конкурентоспроможність [8].

Висновки. Таким чином, міжнародні маркетингові комунікації є системою інтегрованих та унікальних для кожного підприємства інструментів, спрямованих на підтримку та розвиток міжнародної діяльності. Суб'єктами міжнародних маркетингових комунікацій виступають різні відділення, органи та установи, які безпосередньо займаються плануванням, реалізацією та контролем результатів маркетингових комунікацій на міжнародному рівні.

Напрямами подальшого розвитку проблеми є дослідження окремих факторів, які впливають на ефективність міжнародних маркетингових комунікацій, а також вивчення нових технологій та підходів, які можуть сприяти покращенню взаємодії з міжнародними партнерами та клієнтами. Це може включати в себе дослідження ролі цифрових технологій у маркетингових комунікаціях, аналіз впливу культурних та соціальних особливостей різних країн на формування та реалізацію маркетингової стратегії, та розроблення методик для оцінки ефективності міжнародних маркетингових комунікацій

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Іванієнко В. В.

Література: 1. Іванов О. Міжнародні маркетингові комунікації: сучасні тенденції та стратегії успіху. *Вісник економіки та управління*. 2020. Т. 3. № 1. С. 12–24. 2. Гончарук Л. Стратегії міжнародних маркетингових комунікацій у глобальному середовищі. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2019. Т. 1. № 1. С. 45–56. 3. Brown M., Jones P., Martin K. Integrating digital and social media into international marketing communications. *International Marketing Review*. 2020. Vol. 37. Iss. 5. P. 748–767. 4. Smith T., Schwarz A. International marketing communication strategies in the digital age: Emerging trends and challenges. *Journal of International Marketing*. 2021. Vol. 29. No. 3. P. 56–73. 5. Іванченко О. М. Стратегічні підходи до формування міжнародних маркетингових комунікацій підприємств. *Економіка та підприємництво*. 2021. Т. 17. № 2. С. 112–120. 6. Ковальчук Л. О. Міжнародні маркетингові комунікації в умовах глобалізації та цифровізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2021. № 5. С. 34–46. 7. Пономаренко В. С. Роль інтегрованих маркетингових комунікацій у розвитку міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2021. Т. 14. № 3. С. 93–97. 8. Ткаченко Т. В. Особливості формування міжнародних маркетингових комунікацій в умовах посилення конкуренції. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. № 9. С. 210–217.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.

ПРОГНОЗУВАННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

УДК 330.59:316.42

Ільченко К. В.

Студент 2 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті викладено аналіз факторів впливу на індекс людського розвитку. Метою дослідження є виявлення впливових факторів на індекс людського розвитку та їх прогнозування, що дозволить обґрунтувати рекомендації змінення динаміки цього індексу. Побудовано регресійну модель залежності індексу людського розвитку від факторів, а саме: динаміки валового внутрішнього продукту (ВВП); середнього розміру місячної пенсії; середньої очікуваної тривалості життя при народженні; рівня безробіття населення, рівня інфляції. Розроблено моделі прогнозування означених факторів впливу.

Ключові слова: індекс людського розвитку, рівень життя, прогнозування, регресійний аналіз, фактори впливу.

Annotation. The article describes the analysis of factors affecting the human development index. A regression model of the dependence of the human development index on factors was built, namely: gross domestic product (GDP) dynamics; the average amount of the monthly pension; the average expected life expectancy at birth; the unemployment rate of the population, the inflation rate. Forecasting models of the specified influencing factors have been developed. The purpose of the study is to identify the influencing factors on the human development index and their forecasting, which will allow to justify recommendations for changing the dynamics of this index.

Keywords: human development index, standard of living, forecasting, regression analysis, influencing factors.

Індекс людського розвитку (ІЛР) є важливим показником для оцінки рівня розвитку країни. Зазвичай ІЛР визначається як інтегральний рейтинговий показник, що характеризує ступінь задоволення потреб людини та рівень забезпечення її прав. ІЛР розраховується Організацією Об'єднаних Націй та є важливим індикатором економічного та соціального розвитку країн. Порівняно з іншими країнами Європи та Центральної Азії, Україна має середній рівень індексу людського розвитку, але значно відстає від країн з високим рівнем розвитку.

Проблема прогнозування факторів впливу на ІЛР в Україні є особливо актуальною в контексті нинішнього розвитку країни. Україна зараз перебуває в періоді політичних та економічних змін, які супроводжуються значними викликами в різних аспектах суспільства, включаючи освіту, охорону здоров'я та економічний розвиток. У зв'язку зі складністю цих викликів важливо визначити найважливіші фактори, які впливають на ІЛР в Україні, та розробити програму їх вирішення.

Метою написання цієї статті є визначення впливових факторів на динаміку індексу людського розвитку та прогнозування цих факторів на основі регресійних моделей. Отримані результати можуть бути корисними для урядових структур, міжнародних організацій, дослідників та громадськості в розробці політик, спрямованих на підвищення рівня людського розвитку в Україні.

Багато вчених, а саме: А. Сен, Р. Янг, Р. Г. Вілкінсон, К. Піккетт, О. Бланчард, Ж.-П. Фітуссі, Т. Пікетті, рекомендують характеризувати індекс людського розвитку такими факторами, як: X_1 – динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП), млн грн; X_2 – динаміка середнього розміру місячної пенсії, грн; X_3 – динаміка середньої очікуваної тривалості життя при народженні, роки; X_4 – динаміка рівня безробіття населення, %; X_5 – динаміка рівня інфляції, %.

Для обчислень регресійних моделей був використаний статистичний пакет Statgraphics Centurion. Багатофакторна регресійна модель залежності індексу людського розвитку від означених факторів має вигляд:

$$Y = 0,3275 + 8,1839 * X_1 - 0,000009 * X_2 + 0,0065 * X_3 - 0,0017 * X_4.$$

Таблиця 1

Динаміка факторів впливу на індекс людського розвитку

t	Роки	Y	X1	X2	X3	X4	X5
1	2007	0,757	720731,0	478,4	68,3	6,4%	116,6%
2	2008	0,761	948056,0	776,0	68,3	6,4%	122,3%
3	2009	0,758	913345,0	934,3	69,3	8,8%	112,3%
4	2010	0,764	1082569,0	1032,6	70,4	8,1%	109,1%
5	2011	0,769	1316600,0	1151,9	71,0	8,7%	104,6%
6	2012	0,773	1408889,0	1253,3	71,2	8,2%	99,8%
7	2013	0,773	1464931,0	1470,7	71,4	7,8%	100,5%
8	2014	0,773	1566728,0	1526,1	71,4	9,7%	124,9%
9	2015	0,774	1979458,0	1581,5	71,4	9,5%	143,3%
10	2016	0,779	2383182,0	1699,5	71,7	9,7%	112,4%
11	2017	0,782	2982920,0	1828,3	72,0	9,9%	113,7%
12	2018	0,783	3558706,0	2479,2	71,8	9,1%	109,8%
13	2019	0,786	3974565,0	2645,7	72,0	8,6%	104,1%
14	2020	0,775	4194102,0	3083,0	71,4	9,9%	105,0%
15	2021	0,773	5459574,0	3507,5	69,8	10,3%	110,0%

Отже, при збільшенні валового внутрішнього продукту (ВВП) на 1 млн грн рівень індексу людського розвитку збільшиться на 8,1839 у середньому, за умови, що інші змінні набуватимуть середнього значення. Й далі: при збільшенні середнього розміру місячної пенсії на 1 грн рівень індексу людського розвитку зменшиться на 0,000009 % у середньому, за умови, що інші змінні набуватимуть середнього значення; якщо середня очікувана тривалість життя при народженні збільшиться на 1 рік в середньому, рівень індексу людського розвитку збільшиться на 0,0065 % у середньому, за умови, що інші змінні набуватимуть середнього значення; при збільшенні рівня безробіття населення на 1 % рівень індексу людського розвитку зменшиться на 0,0017% у середньому, за умови, що інші змінні набуватимуть середнього значення.

Модель було перевірено на статистичну значущість. За критерієм Фішера та коефіцієнта детермінації ($R^2=0,959$) модель статистично значуща.

Рівня кривої зростання індексу людського розвитку має вигляд:

$$Y = 1/(1,32679 - 0,0168265 \cdot \ln(t)).$$

Обчислена модель за критеріями Фішера, Стюдента та Дарбіна-Уотсона є статистично якісною. На наступні роки прогнозні значення індексу людського розвитку такі: на 2023 рік складає 0,781788 з довірчим інтервалом (0,777764; 0,785853); на 2024 рік складає 0,782376 з довірчим інтервалом (0,778197; 0,7866).

Отже, при формуванні соціальних програм в Україні потрібно врахувати, що індекс людського розвитку, перш за все, залежить від таких факторів, як валовий внутрішній продукт, який прогнозовано буде зростати; середній розмір місячної пенсії, що буде зростати за прогнозами; середня очікувана тривалість життя при народженні, яка, своєю чергою, також прогнозовано зростатиме; рівень безробіття населення, який матиме тенденцію до зростання за прогнозом; а також рівень інфляції, що буде йти за прогнозом на спад.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Малярець Л. М.

Література: 1. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-13350>. 2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>. 4. Human Development Reports. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>. 5. Беда К. В. Використання індексу людського розвитку для аналізу рівня соціального розвитку країни. *Інвестиції:*

практика та досвід. 2013. № 18. С. 95–99. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2013/21.pdf. 6. Саржинська А. Р., Ольвінська Ю. О. Статистичні аспекти дослідження рівня людського розвитку. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : зб. наук. студент. пр.* 2016. Вип. 2. С. 7–14. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspsui/bitstream/123456789/6525/1/Статистичні%20аспекти%20дослідження%20рівня%20людського%20розвитку.PDF>. 7. Малярець Л. М. Економіко-математичні методи та моделі : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 412 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29181>. 8. Пономаренко В. С., Малярець Л. М. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. 432 с.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2023 р.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ

УДК 657.631.6

Кечеджі Н. Б.

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто питання фінансової безпеки банківської установи та роль бухгалтерського обліку в її регулюванні. Визначено зовнішні та внутрішні показники впливу на діяльність банку для оцінки рівня, впровадження інструментів забезпечення фінансової безпеки. Запропоновано шляхи покращення фінансової стійкості банку за умови врахування даних бухгалтерської звітності.

Ключові слова: фінансова безпека банку, бухгалтерський облік, облікова політика, індикатори фінансової безпеки.

Annotation. The article examines the issue of financial security of a banking institution and the role of accounting in its regulation. External and internal indicators of the impact on the bank's activities were determined to assess the level and implementation of financial security tools. Ways to improve the financial stability of the bank are proposed, provided that accounting data are taken into account.

Keywords: financial security of the bank, accounting, accounting policy, indicators of financial security.

Функціонування будь-якого підприємства характеризується низкою фінансово-економічних показників, а також тісно пов'язане з наявністю ризиків. На сучасному етапі розвитку питання забезпечення стабільного фінансового розвитку як держави загалом, так і окремих ланок економіки набуває особливо гострої значущості. Основним джерелом інформації про діяльність установ є бухгалтерська (фінансова) звітність, що формується відповідно до правил її формування. Звертаючи увагу на нинішню ситуацію з економікою України, можна стверджувати про актуальність цієї проблеми. Важливо зазначити, що основна мета економічної безпеки полягає у ефективному використанні наявних у державі ресурсів для запобігання загрозам, забезпечення стабільного розвитку і функціонування економіки у подальшому.

Що стосується банківських установ, то без забезпечення фінансової безпеки практично неможлива подальша діяльність будь-якого елемента. Проблеми системи фінансової безпеки підприємств (у т. ч. банків) висвітлено у роботах таких науковців, як О. І. Барановський [1], О. Є. Костюченко [2], Ю. В. Лаврова [3], О. І. Хитрін [4],

М. М. Єрмошенко [5], А. М. Борець [6], Д. В. Шиян [7], І. І. Д'яконова [7] та ін. Існує безліч визначень поняття «фінансової безпеки банку», але всі вони мають досить схожі інтерпретації та характеризуються різними відтінками розуміння загальної картини. Тому доцільно буде розглядати фінансову безпеку банку з двох точок зору. По-перше, з боку фінансових наслідків діяльності, а по-друге, з боку недопущення та відвернення потенційних загроз фінансовому стану.

Фінансова безпека банку – це стан банківської системи, який характеризується здатністю до протистояння можливим загрозам діяльності, що провадиться на основі захищеності фінансових інтересів сторін, а також комплексу заходів для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах впливів зовнішнього середовища.

Для забезпечення фінансової безпеки банку необхідні:

- сталий фінансово-економічний розвиток;
- стійка платоспроможність;
- попередження відтоку капіталу;
- інвестиції;
- відсутність фінансових правопорушень;
- уміння нейтралізувати негативні явища у діяльності.

Варто зауважити, що питання фінансової безпеки банків стосується не лише останніх. Воно важливо безпосередньо для всіх суб'єктів ринку, адже визначає рівень фінансової стабільності економічної системи всієї держави. Наприклад, банкрутства множини вітчизняних банків призводять до великої кількості негативних факторів щодо зворотного впливу на стан економічної системи:

- 1) виведення капіталів з вітчизняного ринку;
- 2) зменшення кількості ресурсів у результаті реального або ймовірного банкрутства;
- 3) втрачено суб'єктами фінансові активи через банкрутство банків, клієнтами яких вони були;
- 4) зростання тіньового сектора;
- 5) зменшення рівня довіри до вітчизняної банківської системи;
- 6) збільшення частки зовнішніх запозичень за невикористання внутрішніх фінансових ресурсів тощо.

Актуальним залишається питання визначення саме зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на систему банків [6]:

- основними зовнішніми загрозами можна вважати недосконалість банківського законодавства (проявляється через завищені міжнародні норми, залежність від політичних факторів, зміну умов ліцензування при мінливості НПА); низький рівень інвестиційної діяльності (проявляється у неспроможності залучати інвестиції через неефективну діяльність та відсутність на внутрішньому ринку інвестиційно-привабливих проєктів); наявність недобросовісної конкуренції (проявляється через компрометації з боку партнерів, штучне банкрутство, різкий спад депозитних та кредитних ставок зі сторони нестабільних установ); високий ступінь недовіри до банку (проявляється у низькому рівні довіри з боку вкладників та кредиторів, банкрутствах, погіршенні репутації).

- своєю чергою, до внутрішніх загроз слід віднести неефективну кредитну політику банку (призводить до спаду якості кредитного портфеля, відповідного зниження конкурентоспроможності та зростання суми обов'язкових резервів); низькоякісне управління активами та пасивами (є причиною низького рівня ліквідності, зростання ризикових активів та незбалансованості активів за строками); некомпетентність персоналу (призводить до послаблення конкурентних позицій, подальшого зменшення прибутковості активів); низька компетентність вищого керівництва (як наслідок – зниження рівня стратегічного планування, зростання ймовірності прийняття неефективних управлінських рішень, загрозу розголошення конфіденційної інформації).

Отже, необхідно забезпечувати фінансову безпеку банків за рахунок ідентифікації ризиків шляхом утворення певної системи її моніторингу та діагностики, розробки оптимальних механізмів управління, аналізу та аудиту кінцевих результатів. До того ж важливо в процесі ідентифікації та коригування загроз звертати увагу на стан як внутрішнього, так і зовнішнього середовища банку.

Бухгалтерська звітність є основою для подальшого аналітичного оцінювання структури банку, динаміки капіталу, ступеня автономності та незалежності установи, стану ліквідності оборотних коштів та платоспроможності. Звітні дані для банків формуються безпосередньо за обліковою інформацією відповідно до облікової політики. За ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] облікова політика є сукупністю

принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Сформовані звітності мають за основу такі принципи: 1) повне висвітлення; 2) автономність; 3) послідовність; 4) безперервність; 5) нарахування; 6) превалювання сутності над формою; 7) єдиний грошовий вимірник.

Таким чином, облікова політика на сьогодні є однією з найефективніших при використанні з метою підвищення економічної, а отже, і фінансової безпеки установ. Але у кожного окремого підприємства, компанії, банку наявна своя облікова система, тому вони можуть значно відрізнятись. У результаті для організації облікового процесу доцільним є впровадження комплексу заходів з організації бухгалтерського обліку, що призведе до збереження даних та підвищення рівня фінансової безпеки банку. До основних шляхів оптимізації цього процесу належать:

- організація роботи бухгалтерської служби;
- визначення техніки та процесу ведення бухгалтерського обліку установи;
- забезпечення внутрішньогосподарського контролю.

Оцінювання фінансової безпеки банку провадиться двома шляхами: 1) розгляд низки індикаторів фінансової безпеки; 2) визначення єдиного інтегрального показника з урахуванням різних сегментів фінансової безпеки банку [9].

До того ж обидва підходи характеризуються спільними позиціями з приводу урахування низки показників для аналізу. Недоліком першого є складність визначення оптимального набору показників для аналізу фінансової стійкості. За умови другого з них кожному з показників призначається свій ваговий коефіцієнт. Але у такому разі існує обмеження на кількість врахованих показників. Тому на сьогодні не існує єдиного чітко визначеного способу визначення інтегрального показника фінансової безпеки банку.

Загалом якість інформації являє собою комплексну характеристику в процесі аналізу фінансової безпеки банку. Варто звернути увагу на більш теоретичний підхід вітчизняних досліджень до оцінки рівня фінансової безпеки у той час, як ефективнішим буде використання прикладного характеру. Банківські установи мають організувати процедури збору та підготовки облікової інформації, контролювати інформаційні потоки, що дозволить зробити достовірну та своєчасну оцінку рівня своєї фінансової безпеки та управління нею.

Таким чином, бухгалтерський облік можна назвати певною інтегрованою системою, що збирає та опрацьовує інформацію для визначення своєчасних оптимальних управлінських рішень. Забезпечення ефективності фінансової системи банків передбачає зменшення факторів ухилення від сплати податків, порушення касової та платіжної дисциплін тощо, тож варто запровадити систему внутрішнього контролю для вибору ефективних стратегічних напрямів діяльності установ. У результаті використання інформаційно-аналітичних інструментів можна досягти адекватного рівня інформаційної підтримки на всіх етапах діагностики стану фінансової безпеки банків та відповідного управління нею шляхом забезпечення методичного та організаційного інструментарію аналізу та оцінки фінансових показників установи.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. . Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. Т. 2. Безпека фінансових інститутів. Київ : УСБ НБУ, 2014. 715 с. 2. Костюченко О. Є. Механізм адміністративно-правового регулювання фінансової безпеки в Україні: теоретико-інструментальний аналіз : [монографія]. Київ : УСБ НБУ, 2013. 371 с. 3. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 127–130. 4. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків. Фінанси України. 2004. № 11. С. 118–124. 5. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 4. С. 46–51. 6. Борець А. М. Економічна сутність та підходи до визначення поняття «фінансова безпека банку». Управління розвитком. 2014. № 2. С. 151–154. 7. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Теоретичні аспекти формування механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1. С. 156–163. 8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/conv#n113>. 9. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект : монографія. Київ : Центр учб. літ., 2019. 224 с. URL: <http://81.30.162.23/repository/getfile.php/22661.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

СТРАТЕГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ОСНОВА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КОМПАНІЇ

УДК 339.138

Легка А. В.

Студент 4 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто сутність, мету, завдання та основні функції стратегічного маркетингу. Досліджено способи для досягнення компанією максимальної вигоди від його впровадження. Визначено роль стратегічного маркетингу в процесі діяльності підприємства та вплив на його подальший розвиток.

Ключові слова: стратегічний маркетинг, маркетинг, маркетингове планування, маркетингова стратегія, бізнес.

Annotation. The article examines the essence, purpose, tasks and main functions of strategic marketing. Ways for the company to achieve the maximum benefit from its implementation have been studied. The role of strategic marketing in the process of enterprise activity and its influence on its further development is defined.

Keywords: strategic marketing, marketing, marketing planning, marketing strategy, business.

Постановка проблеми. Необхідною складовою будь-якого бізнесу є стратегічний підхід до його розвитку. Тому власники підприємств і маркетологи не повинні забувати про важливість застосування стратегічного маркетингу в процесі діяльності організації. Він дає можливість компанії отримувати максимальний прибуток, задовольняючи при цьому потреби клієнтів. Баланс між цілями компанії та потребами споживачів являє собою основний критерій ефективності маркетингової стратегії фірми. На сьогодні більшість підприємств активно проводять маркетингову діяльність, але лише одиниці створили постійну клієнтську базу та досягли високого рівня лояльності своїх покупців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику впровадження маркетингових стратегій в діяльність підприємств висвітлено у наукових працях таких учених, як: Іванюта Т. М. [5], Куденко Н. В. [8], Котлера Ф. [7], Ламбена Ж.-Ж. [13], Григорчука Т. В. [3], Лук'янця Т. І. [9] та ін. Вони розглядали засади формування та реалізації принципів стратегічного маркетингу, класифікації видів маркетингових стратегій та їх використання, а також методичні підходи до процесу планування.

Метою статті є розгляд сутності та функціональної складової стратегічного маркетингу, а також визначення його впливу на діяльність та подальший розвиток компанії у бізнес-сфері.

Виклад основного матеріалу. Стратегічний маркетинг є процесом збору інформації та планування загальної цілі для всього комплексу маркетингових дій компанії протягом тривалого терміну. Він дозволяє досягти поставлених цілей в бізнесі та представити товари з високою цінністю для споживачів. Компанія має зосередитися на своїх сильних сторонах і потребах цільової аудиторії для надання якісніших послуг, таким чином вигідно виділятися серед конкурентів [6].

Основною метою стратегічного маркетингу компанії є розробка плану заходів, націлених на досягнення поставлених цілей за показниками реалізації продукції в установлені тимчасові рамки за рахунок збільшення рентабельності, залучення зовнішніх інвесторів і своєчасного реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища фірми. З цього випливає, що головна ціль стратегічного маркетингу полягає у тому, щоб визначити точки дотику бізнес-цілей фірми та потреб потенційних споживачів. Слід зауважити, що не менш важливим при цьому є фактор довіри цільової аудиторії. Для її завоювання компанія має проаналізувати конкурентів і ситуацію у своїй ринковій ніші, а також визначитися з місією, що характеризує роль організації в суспільстві [11].

Провідним завданням стратегічного маркетингу є встановлення пріоритетів у діяльності компанії, що сприятимуть постійному її розвитку та збільшенню прибутку [4].

Основними функціями стратегічного маркетингу виступають: дослідження зовнішнього середовища, основних звичок і тенденцій споживачів; виявлення нових потреб клієнтів; вибір пріоритетних ринкових сегментів.

ментів. Крім того, він призначений для вивчення конкурентів та аналізу їх дій в процесі розробки стратегії позиціонування товару, створення стійкої конкурентної переваги, спостереження за еволюцією попиту, а також для визначення маркетингової стратегії, що дозволяє ефективно досягати поставлених цілей [2].

Але варто розуміти, що у ході розробки маркетингового плану можуть виникнути певні складнощі, що негативно впливатимуть на весь подальший процес. Існують такі види ризиків [10]:

- організаційні, до яких відносяться хибні гіпотези, що пов'язані з потребами споживачів, відсутність спеціалістів для реалізації планів, зміна демографічної складової цільової аудиторії та ін.;
- маркетингові, тобто помилки в інформаційній системі, неспроможність адаптуватися до змін, оцінювати продуктивність і координувати дії співробітників;
- спільні, що виявляються у неможливості отримати зворотний зв'язок, великих затратах, а також це труднощі об'єднання отриманих даних тощо.

Стратегічний маркетинг передбачає обробку великого обсягу інформації та важкий аналітичний процес. Тому варто від самого початку створювати спрощену маркетингову стратегію, максимально зрозумілу кожному учаснику маркетингового процесу. Слід зазначити, що маркетинг рекламує компанію, її бренд і продукцію, а стратегічний маркетинг сприяє зростанню та успіху бізнесу, надаючи конкурентну перевагу. Стратегічний план маркетингу поєднує цільові методи маркетингу зі спільними цілями, тоді як маркетинг сам собою часто є марною діяльністю [1].

Стратегічний маркетинг відіграє значну роль у процесі функціонування компанії. Він орієнтується на кінцеві результати (виробничі та збутові показники), максимізує зусилля в ході реалізації маркетингових досліджень стосовно виробництва і збуту продукції. Крім того, стратегічний маркетинг націлений в першу чергу на досягнення довгострокових результатів та має комплексний підхід щодо розробки бізнес-стратегії організації. Він спрямований на створення нових товарів, основою якого є аналіз поведінки споживачів і прогнозування попиту на продукцію.

Внаслідок активного впровадження стратегічного маркетингу в теорії менеджменту виникли нові інструменти і технології управління. По-перше, з'явилась можливість проведення регулярного моніторингу та аналізу ринку, прогнозування зміни потреб цільової аудиторії, аналіз переваг і недоліків компанії. По-друге, фірма оновлює асортимент продукції на плановій основі, має стратегію активного формування попиту на свої товари, виробляє продукти, що задовольняють потреби певних груп споживачів. По-третє, створюються комфортні умови для прийняття клієнтами рішень про придбання того чи іншого товару компанії [2].

Для того щоб результат від впровадження підприємством методів стратегічного маркетингу був дійсно ефективним, є необхідність у наявності таких передумов: ринок має бути перенасиченим і знаходитися у фазі стагнації; високі вимоги споживачів до якості продукції; новітні технології; можливості для організації виробництва продукції.

Існує кілька способів, завдяки яким бізнес може отримати реальну вигоду від стратегічного маркетингу. Перший полягає в легкому проникненні на ринок, адже сегментуючи ринок і розуміючи його поточну функціональну цінність, компанія може знайти правильну основу для свого продукту. Другий передбачає підвищення доступності, оскільки визначення пріоритетів та вивчення аудиторії надають можливість бізнесу приєднатися до потрібної демографічної групи. Третій вимагає постановки стійких цілей [12].

Четвертий спосіб наголошує на тому, що жоден бізнес не може дозволити собі функціонувати в довгостроковій перспективі, якщо він не розподіляє розумно свої ресурси: час, гроші, талант та ін. Стратегічний маркетинг допомагає компанії використовувати мінімальні ресурси з максимальною продуктивністю. П'ятий полягає у збільшенні продажів: для будь-якої організації все зводиться до отримання прибутку та випередження конкурентів. Це саме те, що робить стратегічний маркетинг, збільшуючи кількість потенційних покупців [12].

Кожна організація шукає професіоналів, які можуть проаналізувати цілі компанії та допомогти їй досягти поставлених цілей, а важливість маркетингової стратегії в бізнесі відіграє першорядну роль в успіху організації. Процес стратегічного маркетингового планування дозволяє маркетологам оцінити своє власне позиціонування та позиціонування своїх конкурентів у галузі та методи, які можуть допомогти їм охопити цільову аудиторію, задовольнити бажання споживачів, підвищити впізнаваність бренду та досягти інших маркетингових і комерційних цілей.

Висновки. Стратегічний маркетинг являє собою спосіб, у який компанія ефективно вирізняється з-поміж конкурентів, користуючись своїми сильними сторонами (як поточними, так і потенційними), щоб надавати споживачам незмінно вищу цінність товару. Він має довгостроковий характер і є основою для всіх маркетингових рішень. Значення стратегічного маркетингу важко переоцінити, адже це важлива складова розвитку бізнесу, який прагне до зростання та збільшення прибутку. Будь-яка компанія, незалежно від розміру, має працю-

вати над своєю стратегією, а її ціллю має бути підвищення конкурентоздатності та можливість запропонувати користувачам якісний продукт. Не варто зосереджуватися на короткостроковому операційному маркетингу, не визначивши перед цим стратегічне бачення розвитку бізнесу.

Слід зазначити, що стратегічний маркетинг відіграє важливу роль в організації, оскільки він допомагає досягати поставлених цілей, ефективно використовуючи її обмежені ресурси. Розподіл і ефективне використання останніх сприяє збільшенню продажів та рівня конкурентоспроможності, що, своєю чергою, підвищує можливості компанії та ефективність її діяльності порівняно з конкурентами. Стратегічний маркетинг підтверджує, що виробництво товарів чи надання послуг відбуваються відповідно до потреб клієнтів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Рожко В. І.

Література: 1. Бабченко Л. В. Стратегічний маркетинг у системі управління промисловим підприємством. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 11–15. 2. Багорка М. О., Мартинюк В. В. Формування портфеля маркетингових інструментальних стратегій підприємств. Проблеми системного підходу в економіці. *Маркетинг*. 2019. Вип. 4 (72). С. 178–184. 3. Григорчук Т. В. Сучасні тенденції розвитку маркетингу на вітчизняному ринку вищої освіти. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Менеджмент соціокультурної діяльності*. 2018. Вип. 1. С. 123–136. 4. Демиденко С. Л. Особливості стратегічного аналізу середовища підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. 5. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 256 с. 6. Кобець Д. Л. Теоретичні підходи до формування маркетингової стратегії на підприємствах. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 502–506. 7. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг : навч. посіб. Київ : ХНЕУ, 2008. 152 с. 8. Лук'янець Т. І. Рекламний менеджмент : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : ХНЕУ, 2012. 200 с. 9. Москаленко В. В., Годлевський М. Д. Моделі та методи стратегічного управління розвитком підприємства : монографія. Харків : Точка, 2018. 207 с. 10. Писаренко В. В., Багорка М. О. Стратегічний маркетинг : навч. посіб. Дніпро : Видавець, 2019. 240 с. 11. Рябуха І. С. Обґрунтування товарної стратегії підприємства та пошук шляхів підвищення маркетингових позицій підприємства. *Бізнес навігатор*. 2014. № 3 (35). С. 12–18. 12. *Strategic Marketing: A European Approach*. Front Cover. Jean-Jacques Lambin. McGraw-Hill, 1993. 539 p.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ

УДК 657 (057.8)

Мірошникова В. С.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто класифікацію систем бухгалтерського обліку в різних країнах, їх особливості, виявлено основні відмінності у побудові Балансу, веденні обліку та складанні фінансової звітності, а також досліджено причини, якими обумовлено ці відмінності та напрямки зближення облікових систем.

Ключові слова: бухгалтерський облік, законодавство, звітність, класифікація, модель.

Annotation. The article examines the classification of accounting systems in different countries, their features, reveals the main differences in the construction of the Balance Sheet, accounting and financial reporting, as well as investigates the reasons for these differences and directions of convergence of accounting systems.

Keywords: accounting, legislation, reporting, classification, model.

У нинішніх умовах, які склалися в Україні, дедалі більшу роль почали відігравати міжкультурні особливості в різних галузях, зокрема й у веденні бухгалтерського обліку. Така ситуація обумовлена тим, що велика кількість українців були змушені емігрувати за кордон і зіткнулися з проблемою працевлаштування у сферах, які належать до їх спеціальностей. Через особливості законодавства держав, у яких вони перебувають, фахівці з бухгалтерського обліку, які необізнані в тонкощах, характерних для конкретної країни, були змушені шукати роботу, яка не належить до їх спеціалізації. Це свідчить про те, що для вступу в міжнародний економічний простір українські фахівці повинні розуміти особливості обліку в різних країнах. Ці знання забезпечать їм високий рівень кваліфікації за міжнародними стандартами та допоможуть зрозуміти загальні правила й процедури складання фінансової звітності для отримання корисної інформації щодо прийняття економічних рішень.

На сьогодні вивченню особливостей бухгалтерського обліку в різних країнах приділено мало уваги, тому існує багато аспектів, які потребують дослідження та вдосконалення. Однак розгляд цього питання є актуальним і зустрічається в працях таких вітчизняних вчених, як З. В. Мокринська, О. С. Бондаренко, Л. А. Поливана, Л. А. Кушнір, М. Я. Дем'яненко, М. М. Щигун, М. Я. Кірейцев, О. О. Орел, Т. П. Лободзинська.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу особливостей бухгалтерського обліку в різних країнах.

Бухгалтерський облік у сучасному економічному середовищі виступає мовою, яку повинні розуміти бізнесмени на міжнародному рівні. Однак відмінності, які присутні в кожній країні світу, впливають на організацію бухгалтерського обліку та створюють непорозуміння між фахівцями.

Систему бухгалтерського обліку будь-якої країни можна розглядати як комплекс, утворений на базі плану рахунків, що має змогу узагальнити такі процеси, як виробництво, збут і постачання, формуючи при цьому кінцевий результат діяльності.

Серед факторів, які визначають національні особливості бухгалтерських систем, можна виділити такі [1]:

- 1) провідні теорії та професійні організації;
- 2) економічні наслідки від прийняття тієї чи іншої системи;
- 3) загальна економічна ситуація в країні;
- 4) податкова політика;
- 5) національні особливості;
- 6) користувачі облікової інформації та їх цілі;
- 7) юридична сфера;
- 8) джерела фінансування;
- 9) інші країни.

Через поширення та зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків між різними країнами виникла необхідність у створенні системи керівництва з бухгалтерського обліку, яка отримала назву «загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку» (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP). Вони виступають базовими концепціями, які залучені для відображення активів, доходів, витрат, фінансових результатів в обліку й звітності господарської діяльності підприємства [2].

Для кращого розуміння відмінностей принципів і правил бухгалтерського обліку у різних країнах необхідно розглянути типи облікових систем, які існують у світі.

Уперше класифікувати системи бухгалтерського обліку спробував Г. Р. Хетфілд, який у 1911 р. виділив та описав три типи моделей систем бухгалтерського обліку: американську, британську і континентальну. Однак він не визначив критерії та характеристики цієї класифікації. Інформація про характерні риси кожної системи у світі та її представників наведено у табл. 1 [3].

Таблиця 1

Загальна класифікація систем бухгалтерського обліку у світі

Назва системи	Країни застосування	Характеристика
Британо-американська облікова модель	Австралія, Мексика, Велика Британія, Ізраїль, Нідерланди, Центральна Америка, Гонконг, США тощо	Властиві фінансові основи обліку, тобто сильний зв'язок з акціонерним капіталом і цінними паперами різного рівня: - орієнтація обліку на потреби інвесторів і кредиторів; - наявність розвинутого ринку цінних паперів; - високий рівень професійної бухгалтерської підготовки; - наявність великої кількості транснаціональних корпорацій та утворень
Континентальна облікова модель	Бельгія, Австрія, Єгипет, Франція, Італія, Швеція, Німеччина, Швейцарія, Японія тощо	Властиві висока залежність від банківської системи і держави: - щільні виробничі зв'язки з банками; - детальна юридична регламентація фінансового обліку та звітності; - орієнтація обліку та звітності на інтереси державного управління оподаткуванням; - макроекономічне планування (суттєвий вплив ЄС)
Південноамериканська облікова модель	Перу, Аргентина, Чилі, Бразилія, Еквадор та інші країни з нестабільною економікою	Характерні: - високий рівень інфляції; - жорсткі вимоги держави до обліку і контролю доходів фірм та населення; - уніфікація принципів обліку (облікова політика жорстко визначена)

Як видно з табл. 1, для британо-американської системи обліку характерним є орієнтація на невеликих акціонерів-інвесторів. Розробкою методології обліку займається незалежна професійна спільнота, а на кінцевому етапі відбувається затвердження облікових стандартів на законодавчому рівні [4].

Континентальна модель обліку найбільш поширена в країнах Європи та Японії. Для неї характерна орієнтація на державні фінансові установи та банки. У цій моделі облік є законодавчо регламентованим, але в альтернативних варіантах оцінки. Компанії повинні подавати детальну фінансову звітність, оскільки цього вимагають державні уряди, для яких характерна ця модель [1].

Південноамериканська модель охоплює іспаномовні країни, що мають спільне минуле. Ця система обліку вирізняється з поміж інших можливістю коригування облікових даних відносно темпів інфляції. Її головним орієнтиром є виключно податкові правила, а фінансування відбувається коштом держави.

Відмінності щодо ведення бухгалтерського обліку в різних країнах не обмежуються виокремленням цих систем. Вони також проявляються у побудові балансу, що є основним документом фінансової звітності для всіх країн. Для тих держав, де не існує закріпленої законодавством форми Балансу, його структура залежить від специфіки певного підприємства та принципу повного розкриття господарської інформації.

Одна з відмінностей у формуванні балансу в різних країнах, яку можна виділити, це форма розташування активу та пасиву. Існує горизонтальний та вертикальний спосіб їх подання. При першому форматі пасиви у Балансі розміщуються праворуч, а активи – ліворуч. Обов'язковою вимогою є рівність підсумків активу та пасиву. Така форма Балансу поширена в Італії, Бельгії, Португалії, Німеччині, США, Україні та Франції. Щодо вертикальної форми подання, то в ній спочатку подаються всі статті активу, а знизу – статті пасиву Балансу. Умова рівності активу та пасиву також існує. Такий формат поширений у Великій Британії. Для Нідерландів характерним є використання обох форматів подання [5].

Якщо враховувати події, які відбуваються сьогодні, а також посилення євроінтеграційних процесів в Україні, то важливим стає встановлення відповідності між структурою Балансу в Україні та країнах ЄС. Слід звернути увагу на те, що структура Балансу у країнах ЄС відповідно до Директиви 2013/34/ЄС має певні відмінності від структури, що затверджена міжнародними й американськими стандартами. У неї є свої особливості, а також деякі відмінності від українських законодавчих норм ведення бухгалтерського обліку. Відображення Балансу в країн – членів ЄС відбувається шляхом встановлення одного або двох форматів. Окрім цього, учасники ЄС мають змогу дозволяти або вимагати від суб'єкта господарювання наведення статей в Балансі шляхом розмежування поточних і непоточних статей у формі, яка різниться від форматів, поданих у додатках до Директиви 2013/34/ЄС [5].

Якщо розглядати особливості обліку в Україні, то для неї, як і для інших пострадянських країн, характерні певні риси. Зокрема, відбувається поступовий перехід з державного управління на державне регулювання обліку. Враховуючи дослідження законодавчої бази таких країн, можна стверджувати, що суб'єктом, який

регулюється в цьому випадку, виступає державний орган. Однак у країнах, у яких існує національна система бухгалтерського обліку, орган регулювання займається лише розробкою та затвердженням методологічного та методичного забезпечення. Так, наприклад, в Україні та Вірменії було затверджено національну нормативну базу без вказівки на розробника. Натомість у країнах, які вказали методологічною основою обліку МСФЗ, створенням методичного забезпечення займаються державні органи [6].

Отже, результати проведеного дослідження свідчать, що особливості ведення бухгалтерського обліку обумовлюються низкою чинників, зокрема політичними, соціальними та економічними умовами, у яких перебуває та чи інша держава. Також аналіз класифікації моделей бухгалтерського обліку показав, що країни, які перебувають в подібних соціально-економічних чи політичних умовах, мають схожі системи бухгалтерського обліку. Оскільки економічний розвиток країн та відносин між ними не стоїть на місці, то існує потреба переосмислення класифікації облікових систем. Тому для ефективного ведення обліку країни повинні створити чітку концепцію щодо розвитку національної облікової системи, що, зі свого боку, визначатиме перспективи для подальших досліджень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Максимова В. Ф., Черкашина Т. В. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, ротاپронт, 2014. 238 с. 2. Орел О. О. Вплив світових моделей на розвиток національних систем бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. *Modern directions of theoretical and applied researches*. 2016. № 1. С. 222–228. 3. Ільїн В., Кузьмич С. Особливості бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Вип. 2. С. 42–48. 4. Акімова Н. С. Облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2016. 124 с. 5. Порівняльна характеристика вітчизняної та зарубіжної структури Балансу (НП(С)БО, МСБО, ГААП США, Директива 2013/34/ЄС) «Вісник МСФЗ» № 04. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001173. 6. Гейер Е. С. Класифікація систем та моделей бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2010. Спецвип. 29. Ч. 2 : Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 29–33.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

УДК 005.95:35.07

Малиш Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено зарубіжний досвід управління персоналом в органах публічної влади в Україні та обґрунтовано можливість його використання у діяльності вітчизняних органів влади. Виявлено, що важливу роль у підвищенні ефективності діяльності органів влади аналізованих країн відіграють вміло побудовані технології управління кадровими процесами: відбір кадрів на публічну службу, створення умов для професійного зростання посадовців, підвищення рівня їх професійної компетентності, процедури оцінювання службовців.

Ключові слова: управління персоналом, органи публічної влади, публічні службовці, професійний розвиток, компетентність, оцінювання, меритократія.

Annotation. The article examines the foreign experience of personnel management in public authorities in Ukraine and substantiates the possibilities of its use in the activities of domestic authorities. It was found that an important role in increasing the efficiency of the authorities of the analyzed countries is played by skillfully constructed technologies for managing personnel processes: the selection of personnel for public service, the creation of conditions for the professional growth of officials, increasing the level of their professional competence, employee evaluation procedures.

Keywords: personnel management, public authorities, public servants, professional development, competence, evaluation, meritocracy.

Система управління персоналом в органах публічної влади в Україні сьогодні переживає значну кризу. Вона не тільки застаріла, а й більше не може задовольнити у повному обсязі потреби сучасного суспільства. Важливу роль відіграє рівень професійного розвитку публічних службовців. Адже при низькому рівні кваліфікації публічних службовців методики управління персоналом будуть малоефективні. Саме тому вивченню питання управління персоналом в органах публічної влади приділяється сьогодні дуже багато уваги. Вивчення зарубіжного досвіду у будь-якій галузі життя суспільства не просто дає відповіді на питання щодо виявлення «слабких» місць у ході управління персоналом, а й відкриває нові шляхи для організації ефективного кадрового менеджменту в органах публічної влади. Зарубіжний досвід управління персоналом в органах публічної влади та забезпечення його розвитку може бути дуже актуальним для країн, які прагнуть покращити свою практику управління та підвищити ефективність діяльності органів влади. Усе вищезазначене підтверджує актуальність даного дослідження.

Теоретико-практичні аспекти вивчення проблем управління персоналом органів публічної влади та забезпечення його розвитку відображено у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як О. Амосов, Н. Гавкалова, С. Газарян, В. Данюк, Т. Кіцак, О. Костенко, В. Петюх [1–5] та ін. Однак, незважаючи на значний перелік науковців, що зробили свій невід’ємний внесок у розвиток вітчизняного управління персоналом в органах влади, все одно ця проблема як у літературі, так і на практиці залишається маловивченою. На особливу увагу заслуговує дослідження зарубіжного досвіду управління персоналом в органах влади та можливість його використання у діяльності вітчизняних органів влади.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду управління персоналом в органах влади та обґрунтування можливості його використання у діяльності вітчизняних органів влади.

Досвід країн усього світу показав, що багато перешкод у розвитку організацій, інституцій або навіть самої країни виникають через нестаранне здійснення посадовцями своїх обов’язків. Часто причиною цього є неефективне управління персоналом в органах публічної влади. Тому для рейтингу країни важлива ефективність управління персоналом, а не лише інвестиції чи фінансові ресурси. А щоб забезпечити іноземні органи публічної влади підготовленим персоналом, важливо встановити відкриті та прозорі тендерні процедури, які пропонують рівний доступ усім, хто прагне працювати на професійних посадах. Цінним може бути й досвід інших країн щодо професійної адаптації, просування посадовців за ієрархією, механізмів оцінки органів публічної влади. Так, в Японії призначення на посаду здійснюється за результатами вступних іспитів, які відкриті для всіх бажаючих після оголошення часу і місця у засобах масової інформації [5].

Підвищення рівня професійної підготовки публічних службовців стало актуальним у багатьох зарубіжних країнах. У всьому світі існують різні методи навчання публічних службовців, причому централізоване навчання більш поширене в унітарних державах, а децентралізоване – у федеративних. Крім того, тип публічної служби також впливає на систему навчання, причому в Європі домінуючим підходом є кар’єрне, тоді як у Північній Америці більш поширене навчання за контрактом (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості професійної підготовки публічних службовців в органах влади різних країн

Країна	Установи, що займаються професійною підготовкою публічних службовців
Франція	За підготовку державних службовців відповідає Національна школа менеджменту, а Національний інститут територіальних досліджень – за підготовку керівних кадрів для муніципальної служби. Крім того, завдання з навчання державних менеджерів середньої ланки покладено на п'ять регіональних інститутів державного управління. Слухачі проходять оцінювання та мають право вибрати посаду відповідно до свого рейтингу
Польща	Основним навчальним закладом є Національна школа державного управління, де студенти здобувають знання за програмою 1,5 року. Після закінчення навчання вони зобов'язані пройти п'ятирічну практику у відповідних органах. Крім того, є вищі школи державного управління
Греція	Навчальний центр для органів державного управління та місцевого самоврядування пропонує програми професійного навчання працівникам різних сфер державного сектора, а також посадовим особам органів місцевого самоврядування, які обіймають виборні посади
Німеччина	Федеральна академія державного управління Міністерства внутрішніх справ, відповідальна за навчання новопоставлених державних службовців, пропонує підвищення кваліфікації вищого керівного персоналу. Та надає консультаційні послуги з підбору, оцінки та кар'єрного шляху персоналу. Крім того, існує Федеральна вища школа державного та муніципального управління та ін.
Швейцарія	Швейцарська школа державного управління забезпечує підготовку посад державного управління в різних сферах, таких як державне управління та маркетинг, європейська політика, державні фінанси, політичні інститути, оцінка державної та місцевої політики, екологічна політика, людські ресурси, соціальна політика та інформаційні системи
США	Гарвардська школа державного управління імені Кеннеді та Вища школа державної служби імені Роберта Ф. Вагнера при Нью-Йоркському університеті є престижними навчальними закладами, які готують спеціалістів на посади вищого рівня в державному управлінні. Вашингтонський інститут менеджменту та Інститут публічної політики пропонують навчальні програми для менеджерів середньої ланки
Канада	Канадська школа державної служби спрямована на надання основної підготовки службовців, підвищення кваліфікації персоналу, консультаційні послуги для органів державної влади та науково-методичну допомогу людям, які займають керівні посади в державних установах

Слід зазначити, що запровадження кар'єрного зростання як мотиваційного фактора в зарубіжних країнах може задовольнити потребу чиновників у просуванні по службі. Так, у Франції чиновник може отримати роботу протягом трьох років після вступу на службу незалежно від оцінки своєї роботи шляхом запровадження «таблиці просування». Тим часом у Німеччині працівник проходить навчання та випробувальний термін перед тим, як отримати право на підвищення, а просування по службі відбувається за результатами поданих заявок. В Японії кожному працівнику офіційно надається право на просування по службі, а Рада персоналу проводить щорічні конкурсні іспити для кваліфікованих претендентів, але рішення про переведення на посаду приймаються після випробувального терміну в 6 місяців, незалежно від результату складання іспитів. Оцінювання персоналу регламентується на кожному етапі. Крім того, нинішня система найму в Японії гарантує, що випадкових людей не зможуть призначити на високі посади. Базова підготовка здійснюється за загальноосвітньою системою, професійна – внутрішньокафедральною. Акцент зроблено на розподілі підготовки та перепідготовки державних службовців з нижчих на вищі посади в міністерствах, відомствах, заступниках мерів провінцій. У подальшому підвищення кваліфікації відбувається шляхом самоосвіти, яка встановлена законодавством. «Принцип заслуг» становить основу державної служби в Японії, сприяючи соціально-економічному розвитку країни. Заклади вищої освіти шукають компетентних студентів, щоб залучити їх до державної служби [4; 5].

Щодо врахування зарубіжного досвіду, то, створюючи кадровий резерв ще на стадії навчання у закладах вищої освіти, Україна могла б контролювати та регулювати процес працевлаштування випускників закладів вищої освіти державної служби, створюючи потенційну програму працевлаштування молоді.

Досвід Великої Британії свідчить, що атестація публічних службовців передбачає заповнення звітної анкети особи, яка оцінюється. Звіт містить персональні дані, посадову інструкцію, пропозиції щодо підвищення кваліфікації, детальну оцінку особистих якостей, оцінку можливого просування по службі, а також думку затверджуючого органу щодо працівника та його звіту. Якщо аналізувати досвід США, то в США під час щорічної оцінки працівники надають письмовий звіт заздалегідь визначеного формату, де докладно описують виконання свого плану роботи на рік. У разі невиконання працівником встановлених планів на рік він має право пояснити обставини, що призвели до цього. Результати атестації є підставою для просування працівників по службі або застосування до них покарання та звільнення [5].

Слід підкреслити, що багато провідних країн створюють незалежні сертифікаційні організації для відбору кандидатів на державні посади. Так, досвід Ірландії в управлінні персоналом державної служби заслуговує на

увагу, зокрема створення державного органу, відповідального за набір і відбір персоналу державної служби. Служба державних призначень (PAS – Public Appointments Service, далі – Служба PAS) була створена при Міністерстві фінансів Ірландії. Її головною метою є проведення процедур відбору та набору кадрів державної служби на основі запитів міністерств і відомств, сприяючи зростанню глобального рівня державної служби. PAS також забезпечує проведення державних тендерів згідно з положеннями про міністерства та відомства, які мають відповідні ліцензії на самостійне проведення тендерів. Такий підхід вважається виправданим і може бути використаний як захід позавідомчого контролю за призначенням на посади державної служби. Веб-портал Служби PAS не лише надає інформацію, а й дає змогу провести первинну оцінку кандидатів при розгляді вакантних посад державної служби. На порталі зберігаються персональні дані, первинні оцінки спеціальних знань, тестування на встановлення ділових якостей [5].

Щодо врахування зарубіжного досвіду, то створення такої незалежної сертифікаційної організації в Україні могло б забезпечити високий рівень якості підбору персоналу, виключаючи конфлікт інтересів та корупцію. Крім того, в такій організації може бути започаткована єдина база даних державного кадрового резерву.

Якщо взяти досвід Сінгапуру, то там державна служба працює за принципом меритократії – просування по службі залежно від індивідуальних здібностей. Уряд виявляє та виховує талановитих студентів з раннього віку, надаючи їм стипендії та можливості навчатися за кордоном. Натомість ці студенти зобов'язуються працювати на уряд протягом визначеного періоду (4–6 років). Завдяки цій системі найкращі та найталановитіші люди залучаються на державну службу, надаючи державним компаніям доступ до пулу талантів. Деякі високопосадовці можуть бути членами правління компаній на постійній основі. Такий підхід гарантує, що державна служба захищена від політичного впливу, а конкурентоспроможні зарплати стимулюють кваліфікованих працівників залишатися в державному секторі. Ключовим компонентом політики державної служби Сінгапуру також є навчання: державні службовці мають право на 100 годин навчання на рік, причому 60 % навчання зосереджено на курсах, пов'язаних з роботою, і 40 % на особистому розвитку. Інститут підготовки державних службовців відповідає за підготовку державних службовців, тоді як Коледж державної служби зосереджується на підготовці вищих посадових осіб. Комісія, група управління персоналом, інститут розробки політики та консультативна група державної служби працюють разом, щоб забезпечити можливості для постійного навчання працівників. Сінгапур також співпрацює з іноземними інститутами та службами для обміну передовим досвідом у державній службі [4; 5].

Щодо врахування зарубіжного досвіду, то Україна може отримати ефект від прийняття подібного підходу до підготовки фахівців. Обмінюючись знаннями та отримуючи доступ до новітніх технологій і практик управління, українські публічні службовці могли б покращити свої навички та здібності.

На основі сучасного світового досвіду кадрової політики розроблено різноманітні підходи та регламентації кадрових процесів в органах влади. Наприклад, США використовують суто прагматичний, механічний підхід до персоналу, при цьому наголошуючи на організаційному вдосконаленні та стимулюванні праці. Водночас Японія у своїй кадровій політиці орієнтується на традиції, безперервну зайнятість і гуманізацію, яка базується на збалансованій системі відбору персоналу. Європейський підхід акцентує увагу на активізації творчого потенціалу працівника у формуванні кадрової політики. У Фінляндії кадрова політика базується на «управлінні за результатами» і орієнтована на активізацію людського фактору. Вище керівництво та менеджери організації визначають кінцеві цілі, а співробітники беруть участь у визначенні методів їх досягнення. Потім виконавець визначає конкретні дії для досягнення цілей.

Таким чином, система управління персоналом в закордонних органах влади має такі особливості: передбачає самостійність та відповідальність службовців; включає в себе цілу систему органів для управління державною службою; ґрунтується на законодавстві з урахуванням національних традицій; гнучка. Отже, вітчизняна система управління персоналом в органах влади має великий ряд недоліків, які необхідно викоринювати. Тому є доцільним на основі закордонного досвіду провести більш детальний аналіз для виявлення можливостей для реформування системи управління персоналом в органах влади в Україні, а також адаптувати окремі елементи цього досвіду у вітчизняній практиці органів влади.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Гавкалова Н. Л., Бабарицький О. В. Методичний підхід до вибору стратегії управління витратами на персонал для забезпечення ефективного менеджменту персоналу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22.

С. 5–8. **2.** Газарян С. В. Професіоналізація служби в органах місцевого самоврядування: зміст, форми та методи : дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2011. 469 с. **3.** Данюк В. М., Петюх В. М. та ін. Менеджмент персоналу : навч. посіб. Київ : ХНЕУ, 2020. 400 с. **4.** Кіцак Т. Зарубіжні системи підготовки державних службовців. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 18/19. 560 с. **5.** Костенко О., Грушинська Н. Формування та реалізація кадрової політики в органах публічної влади: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний простір*. 2020. № 158. С. 77–82.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2023 р.

ВИЩА ОСВІТА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

УДК 358.23.34

Матвіїва І. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто значення та особливості дистанційного навчання для студентів закладів вищої освіти, поняття дистанційної освіти. Метою статті є дослідження недоліків і переваг дистанційного навчання у вищій школі та визначення основних тенденцій та перспектив його розвитку. Визначено прихильність студентів до дистанційної освіти за умови змішаної освітньої моделі. Дистанційна освіта приваблює студентську аудиторію гнучкістю, доступністю та вільним графіком навчання. Воно є, з одного боку, інноваційним та перспективним напрямом розвитку системи освіти в світі. Але, з іншого боку, найуспішніше може застосовуватися під час підготовки фахівців у сукупності з методами традиційного навчання.

Ключові слова: вища освіта, дистанційна освіта, інформаційно-освітнє середовище, онлайн-навчання, проблеми дистанційного навчання, перспективи розвитку дистанційного навчання.

Annotation. The article examines the importance and features of distance learning for students of higher education institutions, the concept of distance education. The purpose of the article is to study the disadvantages and advantages of distance learning in higher education and to determine the main trends and prospects for its development. The article defines students' commitment to distance education under the condition of a mixed educational model. Distance education attracts students with its flexibility, accessibility and free study schedule. It is, on the one hand, an innovative and promising direction of development of the education system in the world. But, on the other hand, it can be most successfully used during the training of specialists in combination with traditional training methods.

Keywords: higher education, distance education, information and educational environment, online education, problems of distance education, prospects for the development of distance education.

Тривалий час університетам країни нав'язували думку про важливість дистанційної освіти. Водночас ця ідея активно просувалася в комерційних цілях, часто великими університетами, щоб змусити їх використовувати і платити за свої інформаційні платформи [1; 2]. Пандемія коронавірусу, воєнна агресія росії проти України змушує всі університети негайно переходити на дистанційну освіту. І насправді система освіти повною

мірою не була належним чином підготовлена до такої можливості. Тепер це стає нагальною потребою для університетів і потребує впровадження у навчальний процес докорінно нових методів і технік навчання.

Дистанційне навчання визначається як індивідуалізований процес набуття знань, умінь і способів пізнавальної діяльності людини, що відбувається за опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу, які знаходяться на відстані один від одного у спеціальному середовищі, що функціонує переважно на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Наказом Міністерства освіти і науки України № 466 від 25 квітня 2013 року, яким затверджено Положення про дистанційну освіту («Положення»), визначено, що метою дистанційної освіти є надання освітніх послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні окремих освітніх або освітньо-кваліфікаційних курсів. Дистанційне навчання здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти, програмами для громадян, які готуються до вступу в навчальні заклади, за програмами підвищення кваліфікації іноземців та працівників.

Метою дистанційного навчання є забезпечення можливості реалізації громадянами конституційного права на освіту, професійно-кваліфікаційну підготовку та підвищення кваліфікації відповідно до їх здібностей незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду і характеру занять, світоглядних переконань, партійної належності, ставлення до релігії або переконань, стану здоров'я та місця проживання [4].

Дистанційне навчання – це один з активних способів підготовки студентів, особливо заочної форми навчання, а також це важливо для надання додаткових занять і консультацій студентам денної форми навчання, яке повинно використовуватися в сучасних університетах настільки, наскільки це дозволяє рівень діджиталізації його освітнього процесу та сучасні інформаційні технології.

Слід зазначити, що сьогодні більшість викладачів університетів країни не мають спеціальної педагогічної освіти і зазвичай набувають методичного досвіду емпіричним шляхом. Відповідно, як свідчать опитування викладачів та їхній власний педагогічний досвід, вони рідко готові використовувати на практиці всі передові педагогічні технології. Також ніхто не готовий використовувати сучасні інформаційні технології у навчанні студентів, як ті, що доступні в університеті, так і ті, що можуть знадобитися в кризовій ситуації. В принципі, кожен викладач залишається на власний розсуд у цьому питанні.

Крім того, при переході на дистанційну освіту університетам потрібен великий досвід онлайн-викладання, включаючи якісний супровід процесу тьюторства, а також технічну підтримку.

Спілкування між викладачем і студентом за межами аудиторії може сильно відрізнитися від звичайного. Викладачі дистанційного навчання – це зовсім інша професія. Викладачеві потрібно чимало часу і зусиль, щоб перевести в онлайн розрахований на аудиторне заняття курс. Навантаження викладачів ЗВО у роботі зі студентами значно збільшилося. Зазвичай це пов'язано зі збільшенням часу, що витрачається на розробку нових навчальних матеріалів для студентів та на індивідуальне спілкування з ними.

Спеціалізація є основною проблемою в дистанційній освіті. Це пов'язано з тим, що економістів, дизайнерів, програмістів і майже всіх студентів гуманітарних спеціальностей легше перевести на дистанційне навчання, ніж інженерів, студентів природничих спеціальностей і лікарів.

Вони потребують матеріально-технічної бази для практичних і лабораторних робіт, і не всі елементи таких програм можуть стати віртуальними. Сьогодні керівництво вітчизняних коледжів та університетів прагне створити «красиву картинку» для дистанційного переходу студентів і вирішити політичні проблеми освіти.

Розглянемо порівняння кількості студентів на дистанційному навчанні за галузями знань на початок 2020/2021 н. р. та 2021/2022 н. р. (рис. 1).

Як видно з рис. 1, найбільше студентів на дистанційному навчанні було у 2020/2021 н. р., коли відбулася пандемія COVID-19. У 2020/2021 н. р. найбільше дистанційна освіта впроваджувалася у галузі охорони здоров'я, управління та адміністрування, соціальні та поведінкові науки та право. У 2021/2022 н. р. впровадження дистанційної освіти у галузі охорони здоров'я зменшилася, і це зрозуміло, бо навчати лікарів онлайн дуже складно. Такі галузі знань, як управління та адміністрування, соціальні та поведінкові науки та право, у 2021/2022 н. р. залишилися в лідерах у онлайн-навчанні.

Таким чином, можна зробити висновок, що дистанційна освіта дозволяє студентам здобувати освіту у найбільш комфортний спосіб. Вона вимагає поєднання інтенсивної, контрольованої та самостійної роботи студентів над засвоєнням освітніх стандартів і систематичної співпраці з викладачами, які володіють сучасними інформаційно-технологічними компетенціями.

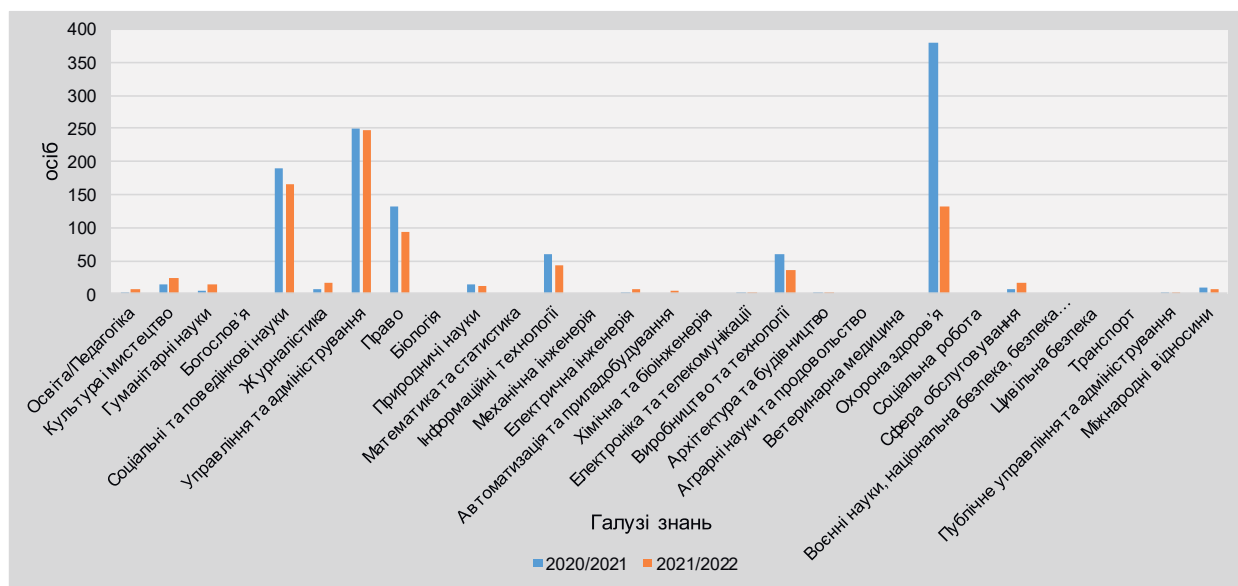

Рис. 1. Порівняння кількості студентів на дистанційному навчанні за галузями знань на початок 2020/2021 н. р. та 2021/2022 н. р.

Основні труднощі, пов'язані з дистанційною освітою, полягають у такому:

- нормативно-правова база недостатньо розвинена і, по суті, існують лише кілька документів, які свідчать про існування та функціонування цієї системи;
- вся освіта, крім очної, вважається дистанційною;
- освітні та педагогічні аспекти системи відсунуті на другий план на користь комерційної складової питання.

У структурі дистанційної освіти викладач виконує функцію, яка відсутня в традиційній системі. З точки зору особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходу він виконує такі функції:

- організаційна – викладач організовує навчальну діяльність студентів;
- інформаційна – викладач приділяє увагу засвоєнню студентами теоретичного матеріалу, що подається;
- комунікативна – студентам надаються можливості для спілкування з викладачем;
- розвивальна – стимулює пізнавальну активність студентів і сприяє особистісному розвитку.

Однією з серйозних проблем дистанційної освіти є саме її комунікаційна функція. Відсутність комп'ютерної грамотності серед викладачів, які провели свою молодість ще до появи Інтернету та одного комп'ютера на сім'ю, є однією з проблем, яку необхідно вирішувати.

Важливо зазначити, що це проблема окремих вчителів, які не хочуть або не можуть вчитися новому. Вони все ще не бажають розуміти, що в епоху цифровізації немає шляху назад. Саме тому підготовка викладачів до використання сучасних інформаційних технологій у дистанційній освіті дозволить модернізувати систему освіти та підвищити її конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг в умовах зміни технологій, методів і форм комунікації викладача та студента.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Раєвнева О. В.

Література: 1. Ponomarenko V., Rayevnyeva O., Aksonova I., Brovko O., Yermachenko V. Digitalization as a development factor of innovative-active university. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19. Issue 4. P. 213–231. 2. Rayevnyeva O., Stryzhychenko K. Authority of the higher education system in conditions of the European integration of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Vol. 16. Issue 3. P. 501–510. 3. Гороховський О. І. Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання. Вінниця : ВНТУ, 2004. 121 с. 4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від

25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>. **5.** Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua. **6.** Статистичний збірник/Statistical Publication (It is available in Ukrainian). **7.** Дмитренко П. В., Пасічник Ю. А. Дистанційна освіта. Київ : НПУ, 1999. 25 с. **8.** Бойко Є. М. Сучасний стан і напрямки реформування системи вищої освіти. *Фінанси України*. 1999. № 4. С. 46–51. **9.** Романовський О. Вища освіта: залежність від проблем суспільства : за матеріалами Всесвітньої Конференції ЮНЕСКО з вищої освіти // *Рідна школа*. 1999. № 6. С. 8–11. **10.** Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>. **11.** Національний освітній глосарій: вища освіта / за ред. Д. В. Табачника, В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с. **12.** Дистанційна освіта в країнах світу: що, де і як. URL: <https://www.chasipodii.net/mp/article/1369/>.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2023 р.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАКЕТА В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 331.3

Минтюк М. М.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано сутність соціального пакета та дано його авторське визначення. Розглянуто основні складові соціального пакета та досліджено причини його виникнення. Обґрунтовано сутність соціального пакета як інструменту механізму мотивації працівників. Досліджено відношення працівників та актуальні практики використання соціального пакета на українських підприємствах. Обґрунтовано доцільність використання досвіду інших країн, зокрема Німеччини.

Ключові слова: соціальний пакет, повний соціальний пакет, мотивація, соціальна відповідальність, заробітна плата, складові соціального пакета, трудове законодавство.

Annotation. The article analyzes the essence of the social package and gives its author's definition. The main components of the social package were considered and the causes of the social package were investigated. The essence of the social package as a tool of the employee motivation mechanism is substantiated. The attitude of employees and actual practices of using the social package at Ukrainian enterprises were studied. The expediency of using the experience of other countries, in particular Germany, is substantiated.

Keywords: social package, full social package, motivation, social responsibility, wages, components of the social package, labor legislation.

Впродовж останніх років підприємства активно борються за висококваліфікованих працівників, тому перед ними постають нові питання. Одним із таких питань є соціальний захист власних працівників, оскільки працівники – це одна з основних умов функціонування підприємства. Саме тому для покращення соціальної відповідальності власного бізнесу суттєвого поширення набуває надання працівникам соціального пакета.

Соціальний пакет має переваги як і для працівника, так і для роботодавця, який, таким чином, може підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Загалом у світі приділяється велика увага проблемам взаємовідносин роботодавця та працівника, особливо проблемам мотивації працівників. У вітчизняній науці ця проблематика досліджувалася такими вченими, як Л. Баранник, О. Ткаченко, Н. Карачина, М. Копитако, К. Мельникова, Л. Моргай, І. Новак та багато інших.

Метою статті є дослідження ролі та значення соціального пакета як мотивуючого чинника трудової діяльності працівників та обґрунтування доцільності його використання.

Соціальна відповідальність роботодавців перед працівниками здебільшого зводилася до надання гарантованих державою соціальних гарантій або ж надання певних компенсацій, які іноді називають компенсаційним пакетом. Як відомо, зараз одними лише грошовими винагородами або компенсаціями утримати та мотивувати працівника досить складно, тому на допомогу приходять соціальний пакет. Побуває думка, що компенсаційний пакет – те ж саме, що і соціальний пакет, але це не так. Сутність компенсаційного пакета полягає у тому, що це компенсація працівнику його вкладень у роботу підприємства, тому й базова заробітна плата та змінна її частина включаються до компенсаційного пакета [1, с. 25].

Що ж стосується сутності соціального пакета, то єдиного загальноприйнятого визначення немає. Наприклад, К. Мельникова стверджує, що соціальний пакет – це інструмент мотивації у вигляді винагороди, яку надає роботодавець своїм працівникам відповідно до норм законодавства, а також з метою стимулювання трудової активності персоналу на більш ефективну працю [2, с. 54]. Трохи іншої думки притримується М. Зелена, вона вважає, що соціальний пакет є винагородою нефінансового характеру за працю, яку здійснює роботодавець понад встановлені законодавством норми [3, с. 72].

Тому на основі цих та інших тверджень можна сформулювати власне: соціальний пакет – спосіб мотивації працівників у вигляді матеріальних і нематеріальних пільг та гарантій, які надаються роботодавцем добровільно, понад встановлені законодавством норми, які відображаються в колективному договорі.

Соціальний пакет виступає формою для мотивації та заохочення працівників до якісної продуктивної праці. Тобто сама система соціальних компенсацій та гарантій задовольняє потреби працівників, підвищує продуктивність праці та професійне зростання працівників. Виникнення соціального пакета як інструменту мотивації персоналу зумовлено вагомими причинами, основна з яких – дефіцит на ринку праці висококваліфікованих кадрів [4, с. 1].

Окрім того, досягаючи стабільного становища на підприємстві, роботодавець не зможе постійно збільшувати рівень заробітної плати, а соціальний пакет можна розширювати і доповнювати новими складовими [5, с. 243]. Саме тому соціальний пакет буде корисним тільки тоді, коли досягнутий певний рівень заробітної плати, за якого працівники будуть відчувати себе захищеними. І саме тоді соціальний пакет буде виконувати свої функції: гарантійну, компенсаторну та мотиваційну. Реалізація цих функцій повинна забезпечувати досягнення основної мети – збалансування індивідуальних потреб працівника із стратегічними потребами компанії [6, с. 176].

Здебільшого соціальний пакет сприймається українськими підприємствами як те, що вони і так за законом мають надавати працівникам, тобто соціальні гарантії. Певною мірою це правильна думка, але «повний соціальний пакет» передбачає й інші заохочувальні елементи. Деякі ж підприємці розуміють сутність соціального пакета, але дивляться на нього як на благодійність. Забезпечення своїх працівників всім необхідним для ефективної роботи не є благодійністю, це свідомо опіка. Оскільки роботодавець розуміє, що якщо надати працівникові додаткові блага, то це дозволить полегшити роботу, підвищити настрій працівника, надати нові можливі можливості для розвитку. І, таким чином, залучити висококваліфікованих працівників, отримати високий результат та лояльність працівників, покращити свій імідж, поліпшити якість трудового життя тощо.

Традиційно соціальний пакет називається «повним», якщо там присутня обов'язкова складова, а саме законодавчо передбачені гарантії, які охоплюють різні аспекти трудового життя працівника. Окрім того, додаються й інші елементи, серед яких можна виділити такі:

- 1) медичне страхування;
- 2) повна або часткова оплата навчання працівника;
- 3) повна або часткова оплата харчування на робочому місці;
- 4) пільгові ціни на власну продукцію;

- 5) надання житла та службового транспорту;
- 6) надання можливості участі у культурних та спортивних заходах;
- 7) винагороди та подарунки;
- 8) програми оздоровлення.

Варто розуміти, що більшість складових соціального пакета надається з ініціативи роботодавця, тому структура соціального пакета має відповідати цілям підприємства, його стратегії, розміру підприємства, законодавству, фінансовим можливостям, а також потребам працівників та їх досвіду, посади тощо. Головною умовою якісного та ефективного соціального пакета є його індивідуальність і гнучкість.

Вартість соціального пакета може складати від третини до половини величини заробітку. В Україні вважається нормальним, коли пільги соціального пакета не перевищують 10–15 % від заробітної плати працівника, а припустимі витрати на управління соціальними пакетами -5–7 % їхньої вартості [7, с. 33]. Загалом на українських підприємствах соціальні пакети складаються зі стандартних або традиційних складових, і лише невелика частина підприємств створює розширені версії. Найбільше актуальність і важливість запровадження соціального пакета розуміють провідні українські компанії, які перебувають на ринку не один десяток років, а також іноземні компанії.

Проте протягом останніх кількох років в Україні простежується новий тренд – застосування так званих «wellness-програм». Суть цих програм полягає в забезпеченні працівника програмами для фізичного розвитку, зняття стресу та отримання нових знань, починаючи від правильного харчування і закінчуючи наданням першої медичної допомоги. Також у зв'язку з новими реаліями підприємства почали активніше приділяти увагу можливості віддаленої роботи.

Однією з проблем є те, що соціальний пакет не передбачений трудовим законодавством, і з цієї точки зору винагородою за роботу є заробітна плата, а не інші додаткові блага. Але оскільки соціальний пакет не є фінансовою винагородою, то він може надаватися у вигляді додаткових привілеїв. Надання «соціального пакета» працівникам регулюється не так жорстко, як питання оплати праці, що пов'язано з варіативністю складу соціального пакета та добровільним характером його запровадження на підприємствах [3, с. 72]. Таким чином, законодавство, а саме стаття 9-1 Кодексу законів про працю, дозволяє надавати працівникам додаткові пільги, які не шкодять працівникам [8]. Але варто розуміти, що всі ці рішення мають бути документально оформлені у трудовому або колективному договорах, або в окремому положенні.

Якщо звернути увагу на іноземні компанії, то вони усвідомили важливість соціального пакета набагато раніше. І рішення щодо його запровадження на підприємстві задокументоване у відповідних законах. Такі країни, як Франція, США, Японія, Німеччина, Китай, Швеція, Британія, на перший погляд відрізняються, але всі вони активно здійснюють соціальний захист своїх працівників. Уряди країн та роботодавці розуміють переваги, які забезпечує соціальний пакет, адже зараз при виборі роботи більш суттєву роль відіграє не заробітна плата, а додаткові блага. В усіх зазначених країнах є ті самі базові або традиційні елементи соціального пакета, що і в Україні. Але відрізняє всі ці країни від України більш високе ставлення до нього, оскільки у нас навіть немає відповідного закону.

Але, напевно, найбільший інтерес щодо досвіду соціального захисту становить саме Німеччина, оскільки вона є однією з перших, хто почав активно цим займатися. Зараз в Німеччині є обов'язкове медичне та пенсійне страхування, внески до фондів залежать від розміру заробітної плати. А роботодавці мають брати половину цих витрат на себе. Окрім цього, створюються спеціальні медичні та пенсійні фонди лише для своїх працівників, забезпечують безкоштовні тренінги, пропагується здоровий спосіб життя за рахунок компенсації для відвідування спортзалу. Одним з найболючіших питань німецького суспільства є брак місць у дитсадках, тому деякі компанії навіть створюють у себе спеціальні робочі місця і умови, коли батьки можуть брати з собою дитину на роботу або застосовують гнучкі графіки роботи для матерів [9, с. 64].

Отже, соціальний пакет є важливим елементом ефективної співпраці працівника та роботодавця. Окрім того, він виступає мотиваційним елементом, що дозволяє задовольнити потреби працівника і забезпечити ефективність роботи підприємства. Оскільки запровадження соціального пакета не аргументовано на рівні законодавства, то він сприймається як благодійний внесок, який не завжди потрібно здійснювати. Але останніми роками ситуація помітно змінилася, хоча можна сказати, що українські компанії повільніше реагують на нові тенденції у сфері управління персоналом. Зараз почали активно запроваджувати віддалені можливості для роботи, компенсації усіх можливих варіантів саморозвитку, пропагується здоровий спосіб життя тощо. Не-

зважаючи на зміни, які відбулися на українському ринку праці, підприємствам України варто звернути увагу на досвід інших країн з метою побудови «соціальної подушки безпеки» для своїх працівників, розраховуючи на ефективну співпрацю та лояльність до компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Гончарова С. Ю.

Література: 1. Моргай Л. Формування соціального пакету на підприємстві: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. №1. С. 24–32. 2. Мельникова К. В. Соціальний пакет як інструмент матеріальної мотивації. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2014. №1 (25). С. 53–62. 3. Зелена М.І. Соціальний пакет на підприємстві машинобудівної галузі як впливовий важіль в системі мотивації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 4. С. 70–75. 4. Семенченко А. В. Дослідження компонентів соціального пакету на підприємстві // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 бер. 2020 р. С. 185–187. 5. Копитко М. І., Завербний М. С. Роль соціального пакета для працівників у економічній безпеці українських підприємств: проблеми та перспективи розвитку в умовах інтегрування до світового економічного простору. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2015. Вип. 2. С. 241–250. 6. Карачина Н. П., Зайкова В. С., Оришук Л. І. Соціальний пакет як метод мотивації до трудової діяльності працівників підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 71. С. 173–182. 7. Ткаченко О. М. Значення соціального пакету для українських підприємств у сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 8. С. 31–34. 8. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. 9. Баранник Л. Б. Соціальний пакет як атрибут сучасного підприємства. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*. 2011. № 124–125. С. 62–65.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2023 р.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

УДК 338.12.015

Мутовіна Г.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті систематизовано традиційні та сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності бізнесу. Традиційні методи оцінювання, які розглянуто в цій статті, доповнено новими підходами, що враховують стратегічний аналіз, моделювання бізнес-процесів і оцінку вартості.

Ключові слова: конкурентоспроможність бізнесу, традиційні методи оцінювання, сучасні методи оцінювання.

Annotation. The article systematizes traditional and modern methods of assessing business competitiveness. The traditional methods of assessment discussed in this article are complemented by new approaches that take into account strategic analysis, business process modeling and cost estimation.

Keywords: business competitiveness, traditional assessment methods, modern assessment methods.

У сучасному глобалізованому економічному середовищі, де конкуренція між підприємствами стає все більш жорсткою, важливість оцінювання конкурентоспроможності бізнесу набуває особливої актуальності. Підприємства потребують систематичного аналізу та оцінки своєї конкурентної позиції, щоб розуміти свої сильні і слабкі сторони, а також виявляти можливості для покращення.

Оцінювання конкурентоспроможності є одним із ключових аспектів стратегічного управління бізнесом. Забезпечення конкурентоспроможності вимагає вивчення зовнішнього середовища, аналізу внутрішніх ресурсів і здатності підприємства адаптуватися до змін. У сучасному бізнес-середовищі важливо використовувати різноманітні методи оцінювання, які допомагають підприємствам зрозуміти їхню конкурентну позицію та прийняти ефективні рішення.

Традиційні методи оцінювання конкурентоспроможності [1; 2] наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Традиційні методи оцінювання конкурентоспроможності бізнесу

Назва методу	Сфера застосування	Переваги	Недоліки	Невраховані складові сучасного бізнесу
Аналіз SWOT	Будь-яка сфера економічної діяльності	Простий у застосуванні, враховує внутрішні та зовнішні фактори	Суб'єктивність оцінки, не надає конкретних числових значень	Технологічні інновації, екологічні аспекти
Портфельна матриця BCG	Сектори та продуктові лінії	Визначає стан і потенціал продуктів, допомагає розподілити ресурси	Застаріла модель, не враховує динамічні зміни ринку	Технологічна конвергенція, цифрова трансформація
Аналіз PESTEL	Зовнішнє середовище підприємства	Враховує політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та юридичні фактори	Не забезпечує конкретних рекомендацій, не враховує внутрішні особливості	Глобалізація, соціальні мережі, культурний контекст
Аналіз конкурентної переваги М. Портера	Будь-яка сфера економічної діяльності	Дозволяє визначити конкурентні переваги та конкурентні фактори	Вимагає глибокого аналізу, не враховує динамічні зміни в сфері бізнесу	Диджиталізація, швидкі зміни технологій
Метод комплексної оцінки	Будь-яка сфера економічної діяльності	Забезпечує всебічний аналіз конкурентоспроможності, враховує багато аспектів	Складний у застосуванні, вимагає значних ресурсів	Дизруптивні технології, глобальні виклики

Зазначені методи є популярними та широко використовуються для оцінювання конкурентоспроможності бізнесу. Однак вони мають свої переваги та недоліки і не завжди враховують всі аспекти сучасного бізнесу, такі як технологічні інновації, цифрова трансформація, глобалізація та інші важливі фактори. Для більш комплексного оцінювання конкурентоспроможності рекомендується використовувати комбінацію різних методів і залучати сучасні підходи до стратегічного аналізу.

Сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності [2; 3] враховують стратегічний аналіз, моделювання бізнес-процесів та оцінку вартості (табл. 2).

Таблиця 2

Сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності бізнесу

Назва методу	Сфера застосування	Переваги	Недоліки	Невраховані складові сучасного бізнесу
1	2	3	4	5
Аналіз портфеля продуктів	Будь-яка сфера економічної діяльності	Допомагає визначити стратегічну вагомість та розподіл ресурсів між різними продуктами або послугами	Може бути складним у виконанні, вимагає збору та аналізу значних обсягів даних	Технологічні інновації, цифрова трансформація
Аналіз конкурентного ландшафту	Ринки та галузі	Надає глибоке розуміння конкурентного середовища, виявляє потенційні конкуренти та можливості для позиціонування	Вимагає багато часу та ресурсів, інформація може бути обмеженою або недостовірною	Глобалізація, технологічна інновація

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5
Аналіз цінності для клієнта	Будь-яка сфера економічної діяльності	Зосереджується на розумінні та задоволенні потреб клієнтів, допомагає побудувати унікальну виробничу пропозицію	Вимагає глибокого розуміння ринку та клієнтських потреб, складно прогнозувати та вимірювати цінність для клієнта	Індивідуалізація, персоналізація послуг
Аналіз ризиків	Будь-яка сфера економічної діяльності	Виявляє потенційні ризики та небезпеки для бізнесу, допомагає розробити стратегії управління ризиками	Потребує детального аналізу та оцінки ризиків, не завжди можливо передбачити всі можливі сценарії та наслідки	Геополітичні ризики, кібербезпека, етичні питання
Аналіз соціальної відповідальності	Будь-яка сфера економічної діяльності	Оцінює вплив бізнесу на суспільство, навколишнє середовище та стейкхолдерів, підвищує довіру та репутацію	Важко виміряти та кількісно оцінити соціальні та екологічні впливи, може вимагати додаткових витрат та ресурсів	Екологічна сталість, етичні стандарти, розумний розвиток

Ці сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності бізнесу дозволяють більш точно аналізувати та оцінювати сучасні фактори, які впливають на бізнес. Вони забезпечують поглиблену аналітику, звертають увагу на важливі аспекти, такі як технологічні інновації, цифрова трансформація, глобалізація та інші фактори, які є ключовими для сучасного бізнесу.

Оцінювання конкурентоспроможності бізнесу є складним процесом, який вимагає використання різноманітних методів та інструментів. Традиційні методи, такі як аналіз SWOT і портфельна матриця BCG, є важливими для визначення сильних сторін підприємства та його продуктів. Однак сучасні підходи, включаючи стратегічний аналіз, моделювання бізнес-процесів та оцінку вартості, доповнюють традиційні методи, дозволяючи глибше аналізувати та оцінювати конкурентоспроможність. Застосування цих методів допомагає підприємствам розуміти свої переваги та недоліки, виявляти можливості для покращення та приймати обґрунтовані стратегічні рішення.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Салун М. М.

Література: 1. Портер М. Міжнародна конкуренція: конкурентні переваги країн. URL: <https://mind.ua/books/198-mizhnarodna-konkurenciya-konkurentni-perevagi-krayin>. 2. Мануйлович Ю. М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/tmi2013_4_274_282.pdf. 3. Салун М. М., Запашук Л. В. Дорожня карта для формування бізнес-моделей сучасного українського виробничого підприємства. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/20867/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD_%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf. 4. Салун М. М., Паляничка Є. М. Аналіз динаміки розвитку теоретичного вивчення конкурентоспроможності підприємства. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17890/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%20%D0%9C.%20%D0%9C.%2C%20%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D0%84.%D0%9C.pdf.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2023 р.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА МОЖЛИВОГО БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.631.6

Носарь А. В.

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто питання вибору методу оцінки платоспроможності та можливого банкрутства підприємства. Проаналізовано інші дослідження за цією тематикою. Перераховано та структуровано можливі варіанти, описано способи їх розрахунку, відповідність очікуваним результатам. Запропоновано доцільне рішення щодо вибору методу виходячи з особливостей підприємства.

Ключові слова: аналіз платоспроможності, аналіз можливого банкрутства підприємства, аналіз ліквідності, інтегральні та рейтингові моделі.

Annotation. The article examines the issue of choosing a method for assessing the solvency and possible bankruptcy of an enterprise. Other studies on this topic were analyzed. Listed and structured possible options, methods of their calculation, compliance with expected results are described. An expedient solution for choosing a method based on the characteristics of the enterprise is proposed.

Keywords: analysis of solvency, analysis of possible bankruptcy of the enterprise, analysis of liquidity, integral and rating models.

За будь-яких умов кожне підприємство має приділяти особливу увагу своєму фінансовому стану. Зазвичай проводять фінансовий аналіз, щоб прогнозувати рівень прибутковості капіталу і виявляти можливості підвищення ефективності його функціонування. Але в такі кризові та нестабільні часи для української економіки з-поміж інших показників наперед виходить саме оцінка платоспроможності як критерію можливого банкрутства підприємства. В наш час це – актуальна проблема, бо банкрутство є кінцевою та незворотною точкою в історії його існування.

Дослідженням цієї теми у своїх роботах займалися Іващенко Н. А., Чернов В. Б., Мальов В. А., Салахія М. Ф., Николаєва Л. Ю. та багато інших науковців, що підтримують інтерес до цієї тематики в наукових колах. Однак варіативність методів аналізу платоспроможності підприємства потребує більшого розгляду та систематизації.

Зазвичай платоспроможність розглядають як можливість суб'єкта господарювання вчасно і в потрібному обсязі платити за своїми зобов'язаннями. Для її аналізу можливе використання таких методів: 1) аналіз ліквідності балансу; 2) розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності та їх оцінка; 3) аналіз фінансових або грошових потоків. Їх проводять на основі даних фінансової звітності підприємства.

Ліквідність – це здатність активів перетворюватися в грошові кошти. Тому щоб зробити аналіз ліквідності, необхідно поетапно зіставити групи активів (виділено відповідно до ступеня їх ліквідності) з групами пасивів (сформовані згідно зі строком їх виконання). Нормативні співвідношення мають вид: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 < P4$, де $A1$ – абсолютно ліквідні активи, $P1$ – короткострокові зобов'язання, $A2$ – активи середньої ліквідності, $P2$ – зобов'язання середньої терміновості, $A3$ – активи довгострокової ліквідності, $P3$ – довгострокові зобов'язання, $A4$ – неліквідні активи, $P4$ – постійні пасиви. За цим методом можна зрозуміти, чи є ліквідним баланс підприємства, чи стійке воно фінансово чи ні в досліджуваній період. Це певною мірою характеризує його загальну платоспроможність.

Аналіз ліквідності балансу є наближеним показником, більш детальним є аналіз платоспроможності за допомогою фінансових коефіцієнтів [1], таких як коефіцієнт абсолютної, термінової та поточної ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає, яку частку короткострокової заборгованості компанія здатна погасити в найближчій перспективі за рахунок грошових ресурсів. Значення нижче наведеного рекомендованого рівня може вказувати на зниження платоспроможності. Він розраховується за формулою:

$$K_{ал} = A1/((П1+П2)). \quad (1)$$

Коефіцієнт поточної ліквідності демонструє ситуацію, коли існує можливість погасити заборгованість за розрахунками та кредитами при мобілізації всього оборотного капіталу. Якщо значення більш високе, то підприємству необхідно перетворити дебіторську заборгованість на гроші шляхом систематичної роботи з дебіторами. Формула знаходження цього показника така:

$$K_{пл} = ((A1+A2+A3))/((П1+П2)). \quad (2)$$

Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності є індикатором можливості погасити поточні зобов'язання під час виникнення критичної ситуації. Якщо розрахункове значення $K_{тл}$ менше нормального, то це свідчить про неадекватну структуру поточного активу із занадто великою вагою акцій. Розраховується за формулою:

$$K_{тл} = ((A1+A2))/((П1+П2)). \quad (3)$$

Хоча ліквідність балансу і є основою платоспроможності, але не тотожна їй. Підприємство може мати ліквідну структуру балансу і водночас бути фінансово нестійким [1], тому пропонується оцінювати платоспроможність і можливість банкрутства, спираючись не тільки на значення коефіцієнтів ліквідності.

Існують різні методики прогнозування ймовірності банкрутства, але всі вони поділяються на кількісний (коефіцієнти Таффлера, Бівера, модель R-розрахунку, Z-коефіцієнт Альтмана тощо) та якісний (A-розрахунок Аргенті та метод Скоуна) підходи. Найвідомішою є інтегральна модель Альтмана.

Інтегральна модель – сукупність коефіцієнтів із ваговими значеннями, яка розраховує інтегральний показник, що дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства. Існують дво-, п'яти- та семифакторні моделі Альтмана, а також п'ятифакторна модифікована модель. Моделі відбивають ризик майбутнього банкрутства. Своєю чергою, показники, які задіяні в моделях, дозволяють оцінити результати роботи за звітний період і відображають потенціал фірми загалом [2].

Для прикладу розглянемо п'ятифакторну модель Альтмана для підприємств, акції якого не котируються на біржі. Формула розрахунку має вигляд:

$$Z=0,717X1+0,847X2+3,107X3+0,42X4+ 0,998X5, \quad (4)$$

де $X1$ – частка власних оборотних коштів в активах;

$X2$ – рентабельність активів розрахована з використанням нерозподіленого прибутку;

$X3$ – рентабельність активів розрахована з використанням чистого прибутку;

$X4$ – коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом;

$X5$ – коефіцієнт трансформації.

Якщо отриманий Z-рахунок менше 1,23, то ймовірність банкрутства є дуже високою – 70–100 %, від 1,23 до 2,9 – зона невизначеності; більше 2,9 – ймовірність банкрутства компанії близька до 0 [3].

Слід звернути увагу на метод credit-men, який розроблений французьким економістом Ж. Депаляном. Загальна формула оцінки платоспроможності підприємства має вигляд:

$$N = 25R1 + 25R2 + 10R3 + 20R4 + 20R5, \quad (5)$$

де $R1$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;

$R2$ – коефіцієнт кредитоспроможності;

R3 – коефіцієнт іммобілізації власного капіталу;

R4 – коефіцієнт оборотності запасів;

R5 – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Для кожного показника визначають його нормативну величину, яку порівнюють з показником досліджуваного підприємства: $R_i = \text{Фактичне значення коефіцієнта} / \text{Нормативне (рекомендоване) значення}$.

Вагові значення рівняння (25, 25, 10, 20, 20) висловлюють питому вагу відносного впливу кожного показника на фінансовий стан підприємства. Якщо розраховане $N = 100$, то фінансова ситуація підприємства нормальна, якщо $N > 100$, то ситуація хороша, якщо $N < 100$ то ситуація на підприємстві викликає занепокоєння.

Таким чином, стає зрозуміло, що в темі платоспроможності головну роль відіграє ліквідність. Бо наслідками її низького рівня є неспроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання і забезпечення, що призводить, своєю чергою, до інтенсивного продажу необоротних активів, а в найгіршому випадку – неплатоспроможності та банкрутства [1]. Тобто аналіз ліквідності є базовим методом, який розраховують в першу чергу. Але треба зазначити, що ліквідність повною мірою не дорівнює платоспроможності, а лише є засобом її підтримання, тому буде доречним використовувати додаткові методи оцінки. Наприклад, розрахунок фінансових коефіцієнтів і їх оцінка, різні інтегральні та рейтингові моделі.

Згідно з даними зарубіжних джерел точність прогнозування банкрутства за п'ятифакторною моделлю Альтмана сягає 95 %, однак Лисничук О. А. та Виноградова Е. В. у своїй роботі [4] стверджують, що ця модель не враховує особливості української економіки і тому має обмеження у застосуванні. Вони підтверджують думку, що це стосується майже всіх відомих методів, які розроблені невітчизняними науковцями (таких як метод Ліса, Спрінгейта, Бівера, Р. Таффлера і Г. Тішоу, Ж. Депаляна). Цю думку підтримують і інші науковці [5], зазначаючи, що ці моделі, хоч і не враховують особливості діяльності вітчизняних підприємств (тому не мають 100 % ймовірності), але заслуговують на довіру.

Таким чином, я можу зробити висновок, що при аналізі платоспроможності та можливого банкрутства підприємства доцільно використовувати комплексно різні методи, щоб отримати найбільш точний і якісний результат. Модель слід обирати виходячи із галузі та особливостей фінансової діяльності досліджуваного підприємства. За певних обставин влучною може бути як інтегральна модель Альтмана, так і рейтингова модель credit-men.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз: конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 166 с. 2. Фомченкова С. В. Модель Альтмана як спосіб оцінки платоспроможності підприємства. *Вісник науки та освіти*. 2015. № 4 (6). С. 134–137. 3. Altman E. J. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*. 1968. Vol. XXIII, No. 4. P. 589–609. 4. Лисничук О. А., Виноградова Е. В. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 33. С. 111–116. 5. Иванова Н. С., Рикун С. С. Оцінка ймовірності банкрутства в системі антикризового менеджменту підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 34.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 316.77:32

Острроверхова А. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто сутність понять «інформаційні технології» та «інформаційна безпека». Виділено складові інформаційної безпеки. Проведено порівняльний аналіз основних характеристик інформаційних технологій та інформаційної безпеки. Визначено місце інформаційної безпеки у системі розвитку бізнесу.

Ключові слова: технології, система, інформація, розвиток бізнесу, інформаційна безпека.

Annotation. The article examines the essence of the concepts of «information technology» and «information security». The components of information security are identified. A comparative analysis of the key characteristics of information technology and information security is conducted. The position of information security in the business development system is determined.

Keywords: technology, system, information, business development, information security.

Останні роки були відзначені всеохоплюючою інформатизацією, що призвело до появи нових форм політичних, економічних та соціальних відносин. Цей процес також сприяв розвитку інформаційної індустрії, пов'язаної з інформаційним забезпеченням різних аспектів життєдіяльності людини. Зростання популярності інформаційних та комунікаційних технологій розширило можливості створення, зберігання, передачі та надання різноманітних інформаційних ресурсів та послуг.

Цей розвиток відіграв важливу роль у формуванні знань та створенні нематеріального капіталу для громадян, підприємств, суспільства та держави.

Метою статті є узагальнення й розвиток теоретичних підходів і методичних положень щодо впровадження інформаційних технологій та забезпечення інформаційної безпеки на підприємствах.

Теоретичні та методичні аспекти використання інформаційних технологій та інформаційної безпеки в підприємницькій діяльності розглянуто в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: Голубничий Д. Ю. [1], Єпіфанов А. О. [2], Колодізев О. М. [3], Нечай Л. О. [4], Шопін А. Ю. [5], Якименко Ю. М. [6] та ін.

Інформаційні технології – це комплекс методів, інструментів та програмних засобів, що базуються на принципах економіки та математики та використовуються для зберігання, передачі та обробки інформації в певній галузі з метою досягнення певної мети.

Поряд з поняттям інформаційних технологій сьогодні не рідка вживають поняття інформаційна безпека, її складові наведено на рис. 1.

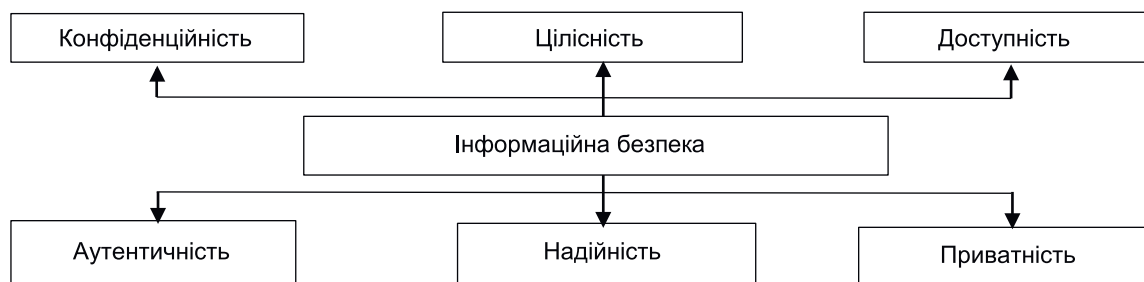

Рис. 1. Складові інформаційної безпеки

Інформаційна безпека складається з різних компонентів або складових, які взаємодіють між собою, щоб забезпечити захист інформації від незаконного доступу, втрати, зміни чи руйнування. Основні складові інформаційної безпеки включають:

конфіденційність – забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу, щоб зберегти її конфіденційність та приватність;

цілісність – захист інформації від несанкціонованої зміни, щоб зберегти її правильність і точність;

доступність – забезпечення доступу до інформації для авторизованих користувачів, щоб вона була доступною в потрібний момент;

аутентичність – перевірка правдивості інформації та визнання її авторства;

надійність – забезпечення надійності та стабільності інформаційної системи, щоб уникнути втрати даних або збоїв у роботі;

приватність – забезпечення захисту інформації від розкриття користувачами, які не мають дозволу на доступ до неї. Захист від шкідливих програм та зловмисних атак: захист інформаційних систем від шкідливих програм, вірусів, хакерських атак та інших загроз.

Усі ці складові повинні бути враховані при розробці стратегії інформаційної безпеки та прийнятті необхідних заходів для забезпечення надійності та безпеки інформації.

Захист інформації та її інфраструктури є важливим аспектом діяльності компаній, особливо в умовах зростаючої кількості електронної інформації та загроз кіберзлочинності. Інформаційна безпека охоплює заходи, які мають на меті запобігти втраті та порушенню конфіденційності, цілісності та доступності інформації та її інфраструктури внаслідок природних чи штучних факторів. Розробка та впровадження політик безпеки даних є важливим кроком для забезпечення інформаційної безпеки компанії.

Отже, належний підхід до проблем інформаційної безпеки починається з визначення суб'єктів інформаційних відносин та їхніх інтересів, пов'язаних з використанням банківських систем. Загрози інформаційної безпеки є негативним наслідком використання інформаційних технологій.

У табл. 1 наведено основні характеристики інформаційних технологій та інформаційної безпеки

Таблиця 1

Основні характеристики інформаційних технологій та інформаційної безпеки

Характеристика	
інформаційних технологій:	інформаційної безпеки:
Швидкість та ефективність обробки та передачі інформації.	Конфіденційність – захист інформації від несанкціонованого доступу.
Можливість зберігання великої кількості інформації на комп'ютерних серверах та в хмарних сервісах.	Цілісність – захист інформації від неправомірної зміни.
Можливість простої та швидкої передачі інформації через мережі Інтернет, локальні мережі та бездротові мережі.	Доступність – забезпечення можливості доступу до інформації за потребою та забезпечення її надійного зберігання.
Автоматизація та оптимізація бізнес-процесів через використання програмного забезпечення та інших ІТ-інструментів.	Аутентифікація – перевірка автентичності користувача та його прав на доступ до інформації.
Забезпечення можливості роботи на віддаленій основі, що дозволяє знизити витрати на офісне приміщення та забезпечити гнучкість у роботі	Аудит – контроль та моніторинг використання інформації на підприємстві

В сучасному світі інформаційна безпека стала невід'ємною складовою успішної діяльності бізнесу. Зі зростанням кількості електронної інформації з'являється все більше загроз для її безпеки. Компанії повинні приділяти достатню увагу розробці та впровадженню політик безпеки даних, щоб запобігти кіберзлочинності, втраті даних та іншим ризикам.

Висновки. Аналіз літературних джерел надав можливість встановити, що інформаційні технології – це комплекс методів, інструментів та програмних засобів, що базуються на принципах економіки та математики та використовуються для зберігання, передачі та обробки інформації в певній галузі з метою досягнення певної мети.

Забезпечення інформаційної безпеки є важливою частиною будівництва інформаційного суспільства. Для досягнення цієї мети необхідно не тільки збільшувати технологічні можливості обміну інформацією,

але і забезпечувати усіх учасників інформаційних відносин, таких як власники і користувачі інформації, виробники технологій і постачальники послуг, а також держава, з усвідомленням необхідності захисту інформаційних ресурсів та забезпечення інформаційної безпеки держави.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бутенко Д. С.

Література: 1. Голубничий Д. Ю., Третяк В. Ф., Запара Д. М. та ін. Функціональна модель управління системою інформаційної безпеки // Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities : I Correspondence International Scientific and Practical Conference, held on April 2nd, 2021 by. NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine) LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria). 2021. № 2-3. С. 175–186. 2. Єпіфанов А. О., Пластун О. Л., Домбровський В. С. та ін. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с. 3. Колодізев О. М., Лебідь О. В., Григоренко В. М. Фінансове забезпечення впровадження технологій та інновацій : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 260 с. 4. Нечай Л. О. Інформаційна безпека суб'єктів господарювання та фактори її розвитку. *Управління розвитком*. 2013. № 17. С. 145–148. 5. Шопін А. Ю. Інформаційна безпека як фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Управління розвитком*. 2013. № 17. С. 155–157. 6. Якименко Ю. М., Мужанова Т. М., Легомінова С. В. Системний аналіз технічних систем забезпечення інформаційної безпеки підприємств від компанії FIREEYE. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2021. № 4. С. 36–50.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2023 р.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДЛЯ УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТУВАННЯ

УДК 657.62

Пінчук З. М.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено основні показники фінансової звітності, а саме Балансу та Звіту про фінансові результати, що вказують на високу інвестиційну привабливість підприємства. Надамо рекомендації щодо аналізу показників звітності та визначення їхнього впливу на перспективу інвестування.

Ключові слова: фінансова звітність, аналіз, інвестиції, інвестиційна привабливість підприємства, Баланс, Звіт про фінансові результати.

Annotation. The article examines the main indicators of financial reporting, namely the Balance Sheet and the Report on financial results, which indicate the high investment attractiveness of the enterprise. Recommendations are provided for analyzing reporting indicators and determining their impact on investment prospects.

Keywords: financial reporting, analysis, investments, investment attractiveness of the enterprise, Balance sheet, Report on financial results.

Однією з найважливіших умов сучасного розвитку економіки країни загалом та окремого підприємства, зокрема, є збільшення інвестування в оновлення виробничих потужностей. Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства, окрім дослідження перспектив розвитку галузі та регіону, необхідно проаналізувати фінансову звітність підприємства. Зовнішнім користувачам фінансової звітності потрібно ефективно «читати» баланс та інші форми звітності, а керівникам підприємств – спрямувати управлінські рішення на підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Проблему інвестиційної привабливості підприємств вивчали у своїх працях такі науковці, як Вірянська О. В., Крамаренко К. М., Соболева Г. Г., Товстенюк О. В., Шпортько Г. Ю. та ін. Аналіз фінансової звітності у своїх роботах вивчали такі вітчизняні та закордонні вчені: Михайлюк О., Іванчук Н. В., Бернстайн Л., Хелферт А. та ін. Проте подальшого дослідження потребують показники фінансової звітності підприємства, як важливого орієнтиру для ухвалення рішення інвестувати у підприємство.

Метою статті є визначення ключових показників у фінансовій звітності, на які повинні звернути свою увагу інвестори при ухваленні рішення про здійснення інвестицій.

Інвесторам необхідно вивчати фінансові звіти в контексті того, чим займається підприємство. З огляду на вид діяльності буде зрозуміло, на які статті звітності слід звернути особливу увагу. Користувач повинен зосереджуватися на тому, що виглядає незвичним. Наприклад, якщо у промислового підприємства наявна стаття «товари, придбані для наступного перепродажу», то це може говорити про те, що компанія займається ще якоюсь іншою діяльністю [1, с. 36].

При вивченні фінансової звітності необхідно бачити тенденції розвитку компанії, тому показники фінансової звітності варто розглядати в динаміці їхньої зміни, зважаючи на вплив інфляції. Необхідно взяти фінансові звіти за декілька останніх років.

Основою фінансової звітності є Баланс підприємства, але аналіз діяльності підприємства варто почати зі Звіту про фінансові результати, який відображає структуру формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Звітність, яка використовується для аналізу:

- 1) Баланс (звіт про фінансовий стан);
- 2) Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- 3) Звіт про рух грошовий коштів;
- 4) Звіт про власний капітал;
- 5) Примітки до річної фінансової звітності;
- 6) Висновок аудитора [1; 2].

Отже, почнемо зі Звіту про фінансові результати. Ключовим рядком у даному звіті є 2350 (2355) «чистий прибуток (або збиток)». Попит на продукцію підприємства впливає на оцінку його вартості, що є важливим аспектом для інвесторів [3, с. 10]. Якщо у динаміці цей показник зростає, то це добра тенденція для перспективи інвестицій, але важливо розуміти, за рахунок чого ця зміна відбувається. Тому наступним кроком потрібно звернути увагу на рядок 2000 «Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)». Цей показник також необхідно розглядати у динаміці та зважаючи на вплив інфляції. Якщо темпи зростання інфляції перевищують темпи зростання доходів від реалізації, то зростання реалізації в реальному вираженні може і не бути [1, с. 38]. А отже, загальний показник збільшення прибутку вже не здається переконливим. Суттєвий вплив може мати динаміка показника «Витрати на збут» (2150). Загалом зменшення витрат є позитивним фактором для підприємства, але якщо підприємство зменшило витрати на збут, то це може свідчити про зменшення рекламної діяльності або скорочення масштабів збутової діяльності. Зниження цієї категорії витрат може призвести до подальшого скорочення обсягів реалізації продукції, а з ними – і зменшення доходів від реалізації.

Рядки 2120 «Інші операційні доходи» та 2180 «Інші операційні витрати» Звіту про фінансові результати також варі уваги інвесторів, тому що обидві ці статті мають значний вплив на кінцевий фінансовий результат підприємства. Щоб зрозуміти структуру інших операційних доходів та витрат, варто звернутися до форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [1, с. 40].

Наступні рядки 2200 «Дохід від участі в капіталі», 2220 «Інші фінансові доходи», 2250 «Фінансові витрати», 2255 «Втрати від участі в капіталі» грають ключову роль у звіті для уваги інвестора. Ці статті відображають доходи від реалізації фінансових інвестицій підприємства (дивіденди, відсотки та інші доходи), та витрати, спричинені фінансовими інвестиціями підприємства [1, с. 40-41].

З метою прогнозування отримання прибутку оцінюється якість прибутку. Головними критеріями визначення якості прибутку є достовірність звітності, частота зміни облікової політики, стабільність основних складових прибутку, тощо. Для оцінки якості прибутку використовуємо аналіз його динаміки та структури. Стійкі темпи зростання прибутку, належність основного складу прибутку до оподаткування результату основної операційної діяльності є ознаками досить високої якості прибутку. Висока якість прибутку знижує фінансові ризики від інвестування, сприяє об'єктивному прогнозуванню перспективної платоспроможності [4, с. 214-215].

Після ознайомлення та аналізу Звіту про фінансові результати можна перейти до розгляду Балансу підприємства, аби виявити, що стало причиною кінцевих фінансових результатів та якими можуть бути перспективи майбутніх періодів.

Спершу потрібно оцінити зміну валюти Балансу (рядок 1300). Зростання активу та пасиву Балансу у динаміці з урахуванням рівня інфляції є доброю тенденцією, що свідчить про зростання компанії, зміцнення економічного потенціалу, зростання виробничих можливостей. Позитивною ознакою є факт збільшення власного капіталу (рядок 1495), що вказує на поліпшення якості Балансу. Детальну інформацію про зміну власного капіталу можна побачити у формі №4 «Звіт про власний капітал». Збільшення рядку 1165 «Гроші та їх еквіваленти» балансу говорить про здатність підприємства забезпечувати безупинну діяльність за рахунок фінансових ресурсів. Детальну інформацію про рух грошових коштів можна дослідити у формі №3 «Звіт про рух грошовий коштів» [5, с. 23–24].

Гарною ознакою для інвестора є приріст активів за рахунок основних засобів (рядок 1010), довгострокових фінансових інвестицій (рядки 1030, 1035), нематеріальних активів (рядок 1000), запасів (рядок 1100), довгострокових та поточних біологічних активів (рядки 1020, 1110). Зростання частки цих статей свідчить про перспективи економічного зростання. Якщо приріст активів відбувається завдяки довгостроковій та поточній дебіторській заборгованості (рядки 1040, 1125, 1130, 1135, 1136, 1155), то таке зростання буде оцінюватися інвесторами негативно [4, с. 52].

Позитивною тенденцією буде переважання приросту оборотних активів (розділ II активу Балансу) над приростом необоротних активів (розділ I активу Балансу), що забезпечує зменшення ризику повернення авансового капіталу та підвищення його віддачі. Збільшення наявності необоротних активів зменшує інвестиційну привабливість підприємства, а їх знос призводить до зростання витрат на їх утримання [4; 5]

Отже, під час проведеного наукового дослідження було визначено основні статті Звіту про фінансові результати та Балансу (звіту про фінансовий стан підприємства), які мають суттєвий вплив на рішення потенціального інвестора, та деталізацію яких можна побачити у формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності». Для ефективного дослідження фінансової звітності підприємства необхідно розглядати дані у динаміці з урахуванням темпів інфляції, а також мати висновок аудитора, що засвідчує правильність складання звітності. При грамотному аналізі фінансової звітності підприємства зовнішній користувач – інвестор може з легкістю та достовірністю визначити інвестиційну привабливість досліджуваного підприємства. Незважаючи на зручність і наочність даного методу, він є недостатнім для глибокого та перспективного аналізу інвестиційної привабливості та вимагає розрахування додаткових показників та коефіцієнтів для оцінки майнового стану підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Михайлюк О. Як читати і аналізувати фінансову звітність : посіб. для членів наглядових рад та керівників акціонерних товариств. Київ, 2004, 109 с. 2. Шпота Н. Ю. Аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання: кредитоспроможність, платоспроможність, ліквідність балансу / кер. : Рубанов П. М., Суми : СумДУ, 2020. 40 с. 3. Кисіль А. Я. Вартість підприємства: теоретичні та практичні аспекти оцінки / кер. : Ю. Г. Гуменна. Суми : СумДУ, 2020. 32 с. 4. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Полтава : Вид-во ПП «Астрая», 2020. 434 с. 5. Ткаченко Р. Р. Інвестиційна привабливість підприємства та методичні підходи до її визначення / кер. : Ю. М. Шкодкіна. Суми : СумДУ, 2020. 48 с.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

СУЧАСНІ ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

УДК 338.33

Подольська С. Ю.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто різні шляхи та напрями ресурсозбереження, як на рівні промисловості країни в цілому, так і на рівні підприємства. Визначено доцільність впровадження заходів щодо збереження ресурсів, як за їх видами, так і у певних напрямках (технологічний, соціальний тощо).

Ключові слова: ресурси, напрями ресурсозбереження, економія ресурсів, інновації, ефективність процесу ресурсозбереження.

Annotation. The article considers various ways and directions of resource conservation, both at the level of the country's industry as a whole, and at the level of the enterprise. The expediency of implementing measures to preserve resources, both by their types and in certain directions (technological, social, etc.) was determined.

Keywords: resources, directions of resource saving, resource saving, innovations, efficiency of the resource saving process.

Активний розвиток виробництва різних видів продукції, а також пов'язані з цим процеси зростання цін на ресурси, обмеженість доступу до них, посилення вимог споживачів до якості продукції зумовили підвищення уваги до ефективності використання ресурсів у всьому світі. Ще у минулому столітті виникли та активно поширюються тенденції дбайливого ставлення до природи та охорони навколишнього середовища. Проблема обмеженості певних видів ресурсів доволі гостро постає і перед українськими підприємствами через великий вплив цін на ресурси на собівартість готової продукції. Це обумовлює підвищення уваги до ресурсозбереження та втілення його методів на вітчизняних підприємствах.

Вивчення проблеми ефективного ресурсоспоживання та ресурсозбереження були висвітлені у роботах таких учених, як Біла І. С., Вовк І. П., Войтко С. В., Дзяди́кевич Ю. В., Красман Н. В., Педько І. А., Петрищенко Н. А., Тарановська Ю. М. та ін. Але певні питання потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні шляхів і напрямів ресурсозбереження, як на рівні промисловості країни в цілому, так і на рівні підприємства на основі узагальнення наукової літератури.

Сучасні дослідження щодо можливих шляхів та напрямків ресурсозбереження, як на рівні кожного підприємства, так і на рівні промисловості в цілому, пропонують різні варіанти.

Так, на думку багатьох авторів, основними напрямками ресурсозбереження у стратегічній перспективі є такі [1]:

- комплексне вживання сировинних і паливних ресурсів;
- запровадження ресурсозберігаючих технік і технологій;
- широке вживання вторинної сировини у різних галузях;
- стабілізація земельного фонду, родючості землі, рекультивация відпрацьованих кар'єрів тощо;
- ефективне регулювання лісокористування, підтримання продуктивності лісів, активне лісовідновлення;
- збереження рекреаційних ресурсів при розміщенні нових промислових об'єктів.

Такі напрями віддзеркалюють можливі шляхи розвитку промисловості країни в цілому. Що стосується безпосередньо підприємств, то для вибору можливих напрямів та конкретних заходів щодо ресурсозбереження, треба враховувати специфіку галузі, продукції, що виробляється, або послуг, що надаються. Тому що саме ці характеристики відображають споживані в процесі виробництва ресурси, їх кількість, якість, вартість.

Також треба враховувати, що для забезпечення ефективного процесу ресурсозбереження на підприємстві доцільно виокремити певні напрямки, пов'язані з ресурсозбереженням матеріальних, технічних, трудових та фінансових ресурсів.

Педько І. А., Петрищенко Н. А., Мартинюк Д. Ю. [2, с. 467] зазначають, що основними напрямками ресурсозбереження є (рис. 1):

- використання інновацій;
- взаємозаміна ресурсів зі збереженням якості;
- економія.

На думку науковців, застосування кожного з наведених напрямків сприятиме підвищенню ефективності функціонування кожного суб'єкта господарювання з урахуванням доцільності їх вживання до певних ресурсів.

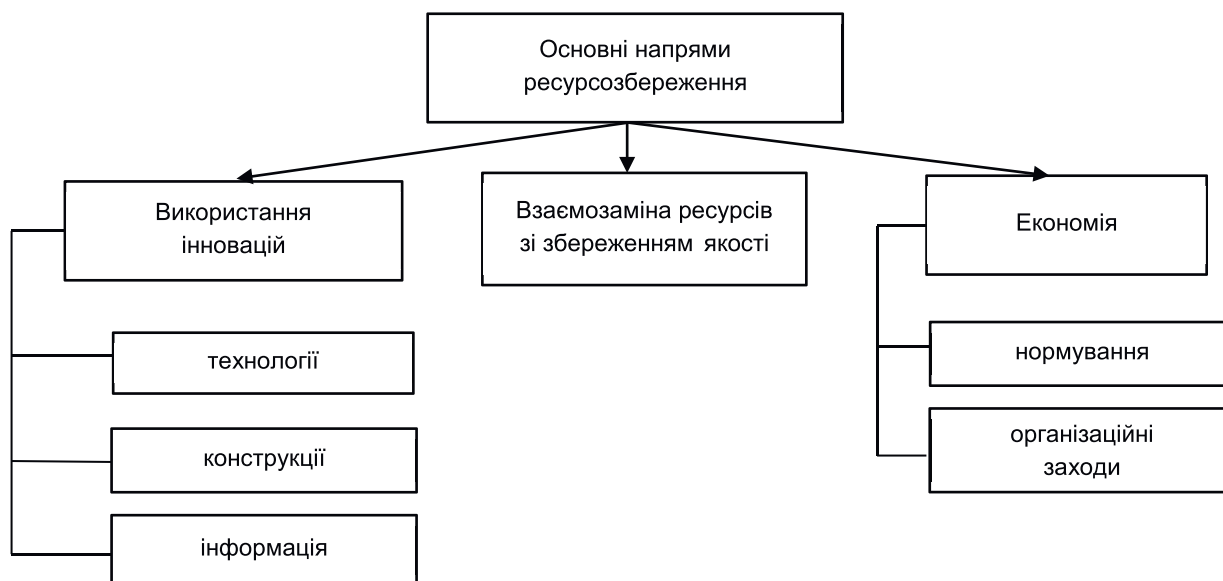

Рис. 1. Основні напрями ресурсозбереження

До цього переліку можна також додати такий напрям, як усунення втрат сировини, матеріалів, енергії, палива тощо.

Слід зазначити, що на сьогодні тема енергозаощадження є дуже актуальною. Через вплив багатьох зовнішніх чинників вітчизняним підприємствам слід звернути увагу на раціональне споживання паливно-енергетичних ресурсів. Цей напрям може складатися з таких заходів:

- застосування в процесі виробництва менш енергоємних технологій та запровадження енергозберігаючих технік і технологій;
- вживання процесів із меншими питомими витратами палива і енергії;
- заміна застарілого енергоємного устаткування;
- споживання відробленого і відведеного тепла [1].

Окремо слід розглянути такий напрям енергозбереження, як використання вторинних матеріальних ресурсів, який може передбачати такі заходи:

- комплексне вживання сировини і матеріалів;
- застосування безвідходних та екологічно чистих технологічних процесів;
- регенерація виробів, що відпрацьовані;
- збір, заготівля і переробка відходів виробництва і споживання;
- удосконалення процесів збирання й використання вторинної сировини.

Взагалі питання використання безвідходних технологій є дуже актуальним на сьогодні. Головною ідеєю безвідходного виробництва є перетворення всієї сировини, яка використовується у виробничому процесі, на

готову продукцію. Повністю безвідходне виробництво створити неможливо, але основна мета полягає у мінімізації будь-яких втрат, що дозволяє підвищити прибутковість підприємства через зниження собівартості продукції, скорочення та оптимізацію виробничих запасів тощо. Також треба враховувати позитивний вплив на навколишнє середовище.

Отже, для забезпечення ресурсозбереження на підприємстві можна обрати такі основні напрямки розвитку маловідходних технологій та безвідходних виробництв [3]:

- розроблення та впровадження нових процесів створення традиційних видів продукції, що дозволяє скорочувати етапи переробки або технологічні стадії, на яких утворюється основна кількість відходів;
- впровадження систем утилізації відходів виробництва, які слід розглядати як вторинні матеріальні ресурси;
- створення територіально-виробничих комплексів із замкнутою структурою матеріальних потоків сировини та відходів усередині них.

Технології безвідходного виробництва мають широкий спектр застосування не лише в переробній промисловості, а й у видобувних галузях. Але впровадження таких технологій безпосередньо пов'язано з впровадженням інноваційних технологій на підприємстві, які сповна змінять технологічний процес, який існує, та дозволять суттєво підвищити рівень ресурсозбереження, раціонального вживання ресурсів та відходів, екологічності виробництва.

Ще одним напрямом забезпечення ресурсозбереження на підприємстві є соціальний напрям, який стосується вживання таких заходів, як:

- підвищення кваліфікації персоналу;
- відбір персоналу різного фаху на конкурсній основі з урахуванням конкретних вимог підприємства;
- покращання умов праці;
- удосконалення контролю та покращення стимулювання раціонального споживання матеріальних ресурсів;
- розвиток зв'язків із громадськістю.

Отже, за результатами дослідження можна зробити такі висновки. З урахуванням особливостей сучасних умов розвитку економіки України пошук шляхів та напрямків щодо раціонального використання ресурсів підприємства стає все більш важливим. Науковцями виділяються різні напрями ресурсозбереження, які розглядаються як на рівні підприємства, так і на рівні промисловості. При виборі заходів щодо ресурсозбереження на підприємствах доцільно ухвалювати рішення відповідно до певних груп ресурсів (матеріально-технічні; фінансові; трудові ресурси), а також використовувати різні напрями ресурсозбереження (технологічні, соціальні тощо). Це дозволить більш ґрунтовно підійти до вибору та розробки заходів щодо використання певних напрямків ресурсозбереження.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Біла І. С., Красман Н. В. Розвиток ресурсозбереження в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 21. С. 53–58. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/21_2018_ukr/12.pdf. 2. Педько І. А., Петрищенко Н. А., Мартинюк Д. Ю. Ресурсозбереження на виробничих підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 466–469. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/99.pdf>. 3. Тарановська Ю. М., Буга Н. Ю. Роль ресурсозбереження у забезпеченні сталого розвитку підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 6 (11). С. 308–312. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/57.pdf.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2023 р.

РОЛЬ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.1:65.011

Подольська С. Ю.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті наведено результати теоретичного аналізу сутності поняття «ресурсозбереження», розглянуто цілі та завдання ресурсозбереження. Визначено вплив процесів ресурсозбереження на ефективність діяльності підприємства та країни в цілому.

Ключові слова: ресурси, економія ресурсів, ресурсозбереження, ефективність виробництва.

Annotation. The article presents the results of a theoretical analysis of the essence of the concept of "resource conservation", the goals and tasks of resource conservation are considered. The impact of resource saving processes on the efficiency of the enterprise and the country as a whole is determined.

Keywords: resources, resource saving, resource conservation, production efficiency.

В економіці України в сучасному періоді відбуваються зміни, які пов'язані з нестабільністю економічних процесів, погіршенням стану навколишнього середовища, умов життя населення. Одним із аспектів такої ситуації є доцільність переходу до нового рівня ресурсного споживання, який передбачає запровадження ефективних засобів із ресурсозбереження шляхом застосування як ринкових важелів, так і державного регулювання використання природних ресурсів. Саме тому дослідження теоретичних основ ресурсозбереження та прикладних аспектів його розвитку в Україні має особливу актуальність.

Питання та проблеми ресурсозбереження розглядають багато наукових дослідників: І. С. Баландіна, І. П. Вовк, С. В. Войтко, В. Г. Герасимчук, Ю. В. Дзядикувич, М. І. Долішній, М. З. Згуровський, О. О. Єршова, І. М. Сотник та інші. Але певні питання потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні сутності, цілей та завдань ресурсозбереження, а також виявленні результатів впливу процесів ресурсозбереження на ефективність діяльності підприємства.

Ефективне управління розвитком ресурсозбереження як на рівні окремого суб'єкта, так і на національному рівні є засобом зниження імпортозалежності і гарантією формування необхідного потенціалу для подальшого розвитку економіки держави і суспільства [1].

Раціональне використання ресурсів на рівні підприємств має велике економічне значення та сприяє сталому розвитку підприємства. Ресурсозбереження дозволяє знижувати абсолютні та питомі витрати окремих видів ресурсів, що дає змогу виробляти більше продукції з тієї ж кількості ресурсів без додаткових витрат суспільної праці, підвищувати ефективність виробництва в цілому на кожному підприємстві, знижувати собівартість і, як результат, підвищувати його конкурентоспроможність.

Поняття «ресурси» (фр. ressource – допоміжний засіб) означає систему основних складників виробничого потенціалу, які підприємство має в розпорядженні та використовує для досягнення поставлених цілей. Оскільки ресурси зазвичай є обмеженими, то в сучасних нестабільних умовах господарювання підприємствам необхідно розробляти стратегію та політику ресурсозбереження. Це дозволить не тільки найбільш доцільно використовувати більшість ресурсів підприємства, але й буде сприяти ефективному пристосуванню до швидкоплинних змін умов ринку для забезпечення конкурентоспроможності і успішного функціонування в довгостроковій перспективі.

Ресурсозбереження передбачає комплексне застосування всіх економічних ресурсів на кожному етапі виробництва. Отже, їх економія може бути забезпечена лише за умови ефективної системи управління ресурсозабезпеченням діяльності підприємства.

Питання ресурсозбереження досліджуються науковцями з 80-х років минулого століття. Найбільш часто ресурсозбереження розглядається науковцями як організаційна, економічна, науково-технічна, практична та інформаційна діяльність, яка супроводжує усі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямована на забезпечення мінімальної витрати речовини та енергії на одиницю кінцевого продукту, враховуючи існуючий рівень розвитку техніки і технології та найменший вплив на людину і природні системи [2; 3].

Але слід зазначити, що наразі немає єдиного визначення цього поняття. Сьогодні можна виокремити два основних підходи до сутності цього поняття.

Перший підхід до трактування поняття «ресурсозбереження» ґрунтується на концепції охорони природних ресурсів і дбайливого ставлення до них. Відповідно до нього ресурсозбереження є будь-якою діяльністю, спрямованою на охорону навколишнього середовища та його відтворення. Однак більшість авторів підтримують думку, що ресурсозбереження передбачає доцільне використання будь-яких ресурсів, враховуючи природні [3; 4]. Такий підхід є більш комплексним та відповідає сучасному етапу розвитку економічних відносин.

Аналіз різних визначень дозволив зробити висновок, що комплекс заходів з ресурсозбереження передбачає, перш за все, економію різних ресурсів. Тобто ресурсозбереження розглядається, в першу чергу, як спосіб, метод господарювання. Враховуючи сучасні тенденції економічного розвитку, ресурсозбереження – це такий метод господарювання, за якого раціональне використання всіх ресурсів підприємства обов'язково супроводжується впровадженням ресурсозберігаючих технологій та прийняттям ефективних управлінських рішень стосовно них [5].

Отже, мету ресурсозбереження можна визначити як збільшення економічного, соціального та екологічного ефекту виробництва за допомогою зниження його ресурсоємності. Ресурсозбереження ставить перед собою різнопланові цілі: підвищення ефективності виробництва; розвиток ресурсозберігаючих технологій; пошук новітніх джерел ресурсів; збереження унікальної екологічної системи планети.

Завданнями ресурсозбереження відповідно до їх цілей є:

- максимально ефективного використання виробничих ресурсів;
- досягнення максимального співвідношення кінцевого продукту, витрат живої та уречевленої праці;
- підвищення ресурсозберігаючого ефекту від впровадження нової техніки і технологій;
- впровадження системи природоохоронних заходів, завдяки яким відбудеться економічне зростання країни;
- створення системи використання не тільки первинної сировини, але й вторинної, побудова індустрії переробки відходів виробництва і споживання;
- взяття участі у міжнародному співробітництві з питань ресурсозбереження, екологічної безпеки та еталоно розвитку світу.

Результатом ресурсозбереження є підвищення соціальної, екологічної та економічної ефективності виробництва. Показники ресурсозбереження подано на рис. 1.

Надані авторами показники відображають ефективність використання методів ресурсозбереження глобально для населення та економіки країни. Що стосується підприємств, то найбільш важливими результатами запровадження ресурсозбереження на підприємстві є такі: зниження енерго- і матеріаломісткості продукції; скорочення і ліквідація втрат сировини та енергії; покращання якості продукції; ресурсозабезпечення виробництва шляхом більш широкого застосування вторинних ресурсів у господарський обіг.

Отримання таких результатів дозволить в цілому підвищити ефективність виробництва продукції та господарської діяльності підприємства та забезпечити подальший сталий розвиток суб'єктів господарювання.

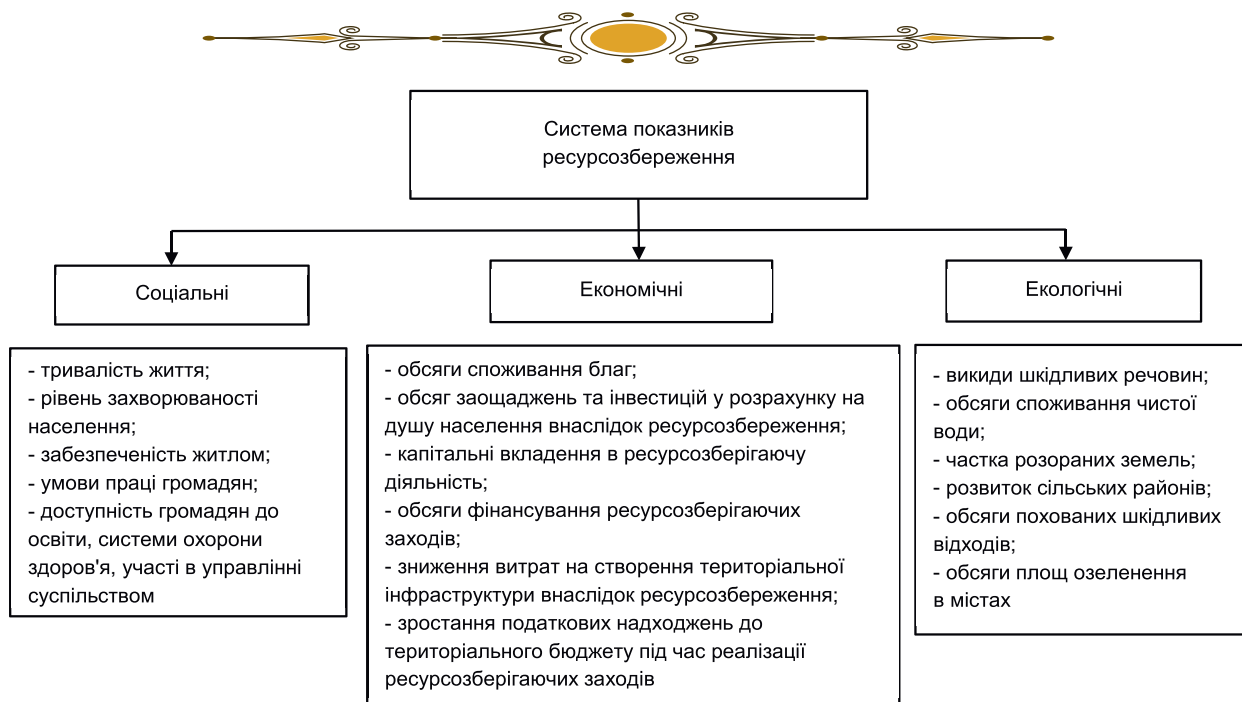

Рис. 1. Система показників ресурсозбереження

Джерело: [6, с. 54]

Слід враховувати, що процеси ресурсозбереження на підприємстві позитивно впливають не тільки на підприємство безпосередньо, як виконавця заходів з ресурсозбереження, а також на широке коло суб'єктів, що сприймають його результати. До них можна віднести також споживачів його продукції, торговельних партнерів, працівників підприємства (рис. 2).

Для кожного суб'єкта ефект від ресурсозбереження полягає у поліпшенні умов діяльності, збільшенні його доходів та покращенні якості продукції.

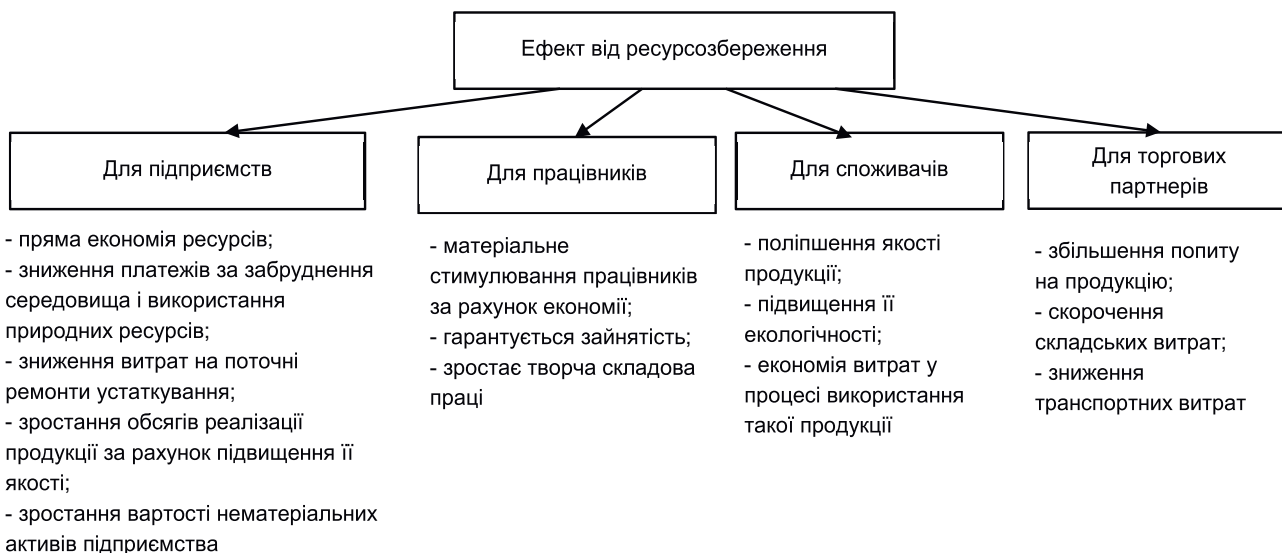

Рис. 2. Ефекти від ресурсозбереження

Джерело: [5]

Таким чином, результатом ресурсозбереження має бути досягнення корисного економічного ефекту у вигляді збільшення випуску продукції при незмінних, або навіть менших витратах ресурсів, зменшення

її собівартості, зростання прибутку, поліпшення екологічної ситуації. Отже, ресурсозбереження суттєво впливає на ефективність діяльності підприємства та суспільного виробництва в цілому, що обумовлює необхідність розробки політики ресурсозбереження на кожному підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Markina I., Fedirets O., Sazonova T., Kovalenko M., Ostashova V. Formation of Energy Efficient Strategy of Enterprise Management. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2018. No. 22. P. 1–11. 2. Сотник І. М. Економічні основи ресурсозбереження : навч. посіб. Суми : Університет. кн., 2013. 229 с. 3. Дзядикевич Ю. В. Економічні основи ресурсозбереження : навч. посіб. Тернопіль : Вектор, 2015. 76 с. 4. Єршова О. О. Ресурсозбереження як альтернативний спосіб господарювання на підприємствах АПК. *Ефективна економіка*. 2013. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1971#:~:text=>. 5. Мазур О. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління ресурсозбереженням підприємства в умовах енергетичних обмежень. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 1–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2017_14_39. 6. Біла І. С., Красман Н. В. Розвиток ресурсозбереження в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 21. С. 53–58. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/21_2018_ukr/12.pdf.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2023 р.

СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ERP-СИСТЕМИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.1.011.56

Подольська С. Ю.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено сутність і порядок функціонування ERP-систем. Визначено основні переваги та недоліки, які визначають доцільність впровадження ERP-системи. Розглянуто необхідні умови для впровадження цієї системи, а також труднощі, які можуть з'явитися при цьому.

Ключові слова: ERP-система, ефективність, підприємство, управління, планування.

Annotation. The article discusses how ERP systems work. The main advantages and disadvantages are determined, which will help to identify the expediency of implementing this system. The necessary conditions for the implementation of this system, as well as the difficulties that may appear when trying it, are considered.

Keywords: ERP-system, efficiency, enterprise, management, planning.

Постановка проблеми. У світі великого технічного прогресу, щоб бути конкурентоспроможними, сучасні системи планування ресурсів не можуть обходитися без нових технологій, які набирають сили практично у всіх галузях. Впровадження цих інновацій дає величезні переваги. І ті, хто починає їх освоєння раніше, мають фору стосовно тим, хто продовжує чіплятися за старе. Водночас, оскільки ці нові технології самі досі перебувають у процесі розвитку, системи планування ресурсами мають бути досить гнучкими та незалежними, щоб швидко реагувати на зміни.

Мета статті полягає в уточненні сутності, а також у встановленні основних переваг та недоліків ERP-системи як інформаційної бази сучасного підприємства.

Сутність і види ERP-систем досліджували такі вчені: Ареф'єва І. Ю., Батюк А. Є., Вовк І. С., Войнаренко М. П., Войнов І. В., Гужва В. М., Кононенко І. В., Букреева К. С., Лепейко Т. І., Новаківський І. І., Черкасов Ю. М. та ін.

Сучасні підходи до дефініції поняття «ERP-система» подано у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «ERP-система» у роботах науковців

Автор	Визначення сутності поняття «ERP-система»
Новаківський І. І.	Система планування ресурсів підприємства – корпоративна інформаційна система, призначена для автоматизації обліку й керування, котра дозволяє здійснювати планування та керування усіма ресурсами підприємства від постачання до реалізації готової продукції
О'Лірі Д.	Це система ведення бізнесу, що інтегрує інформацію про діяльність різноманітних структурних підрозділів та функцій компанії в єдину уніфіковану систему
Гужев В. М.	Системи цього класу більшою мірою орієнтовані на роботу з фінансовою інформацією для розв'язання задач управління великими корпораціями з розпоршеними територіально ресурсами
Бунтова О. Г.	ERP-система забезпечує підприємство єдиною базою даних, яка охоплює усі види діяльності і місця розташування, зв'язує численні географічно розділені підрозділи і функціональні області
Альохіна Г. В.	Система, яка дозволяє найефективніше планувати усю комерційну діяльність сучасного підприємства

Дослідивши праці зазначених науковців, можемо стверджувати, що ERP-система – це інтегрована система на базі інформаційних технологій для управління внутрішніми та зовнішніми ресурсами підприємства. Метою функціонування ERP-системи є сприяння потокам інформації між усіма господарськими підрозділами (бізнес-функціями) всередині підприємства та інформаційна підтримка зв'язків з іншими підприємствами. Побудована, як правило, на централізованій базі даних, ERP-система формує стандартизований, єдиний інформаційний простір підприємства. Вона поєднує фінанси, ланцюжки поставок, бізнес-процеси, комерцію, звітність, виробництво та управління персоналом на єдиній платформі. У більшості компаній вже впроваджено системи для управління фінансами та операціями, проте ізольовані системи обмежені поточними операціями та не здатні допомогти з подальшим розвитком. Коли компанії розширюються, їх потреби змінюються, тому системи управління мають розвиватися разом із ними [1].

Програмний комплекс ERP охоплює всі аспекти бізнесу та поєднує їх у централізовану систему. Це допомагає компанії орієнтуватися в тому, що вона робить, які засоби має, як розподіляти дохід, про що звітувати фіскальним органам, як працювати зі співробітниками, куди розвиватися і як пристосуватися до поточної ситуації, щоб досягти стратегічної мети.

Ринок ERP-рішень різноманітний і залежить від локальних умов. Популярні приклади ERP-систем: Oracle, SAP, Microsoft Dynamics, 1С.

Основні принципи роботи ERP-системи: працює у режимі реального часу; загальна для всіх користувачів фірми база даних, яка підтримує всі додатки (прикладні модулі); узгодженість і взаємопов'язаність модулів; кросплатформність: може працювати на різних серверах та операційних системах; доступ до системи через клієнтський інтерфейс незалежно від часу доби та розташування; різні рівні доступу користувачам як вертикально (ієрархії оргструктури компанії), і горизонтально (залежно від відділу); варіанти розгортання: на сервері чи хмарі.

Дослідивши праці Кононенко І. В., Букреева К. С., Лепейко Т. І., Новаківського І. І., Черкасова Ю. М., відокремимо переваги і складнощі впровадження ERP-системи на підприємстві, згрупувавши їх у табл. 2.

Таблиця 2

**Переваги, які надає підприємству впровадження ERP-системи,
та супутні складнощі впровадження таких систем**

Переваги впровадження ERP-системи	Складнощі впровадження ERP-системи
Стандартизація та автоматизація звітності. Функціональність ERP-системи дозволяє об'єднати розрізнені звіти та статистику у єдиний потік, що підвищує якість управління. Звіти формуються оперативно, у форматі реального часу	Можуть виникнути складнощі під час впровадження
Переваги впровадження ERP-системи	Складнощі впровадження ERP-системи
Контроль і синхронізація процесів. ERP-системи дають можливість здійснювати повноцінний контроль і облік над усіма важливими процесами організації як на оперативному рівні зі швидкими змінами так і на стратегічному рівні, що потребує аналізу та планування всіх підрозділів організації. За рахунок єдиної інформаційної бази ERP-програма синхронізує потоки інформації із різних підрозділів. Завдяки цьому навіть у інформації про діяльність відділу може бути знайдена помилка, яку без ERP знайти б не вдалося виявити	Високі вимоги до обладнання. Це стосується не тільки десктопів і ноутбуків. Потрібні потужні сервери, швидкодіюча інфраструктура – це в комплексі підвищує вартість матеріальної частини та її обслуговування
Постачальники та клієнти тепер співпрацюють з вами більш тісно. ERP дозволяє передавати функції відстеження та контролю на бік підрядника/замовника, а саме формувати та відстежувати покупки, завантаження товарами, наявність запасів, місцезнаходження товару	Великі часові та фінансові витрати.
Впровадження ERP-систем в діяльність підприємства вимагає чималих затрат часу, наявності висококваліфікованих працівників й технічного забезпечення, що, своєю чергою, зумовлює значні фінансові витрати компанії	
Адаптація під вплив ринку та гнучкість процесів підприємства. ERP дозволяє працювати як єдина система так і з окремими модулями, які неактивні поки що в них немає необхідності. Склад у кожному модулі налаштовується під потреби та цілі підприємства, що доставляється, та багато іншого	
Захист даних. Для кожного працівника створюється свій обліковий запис у системі, згідно з якою користувач отримує рівень доступу та права, що відповідають його повноваженням. Робота кожного користувача може бути проконтрольована. Витік даних через людський фактор технічно неможливий. Всі операції та дії, виконані користувачем, можуть контролюватись за рахунок ERP-системи	Можуть виникнути складнощі ефективної інтеграції модулів з іншими додатками

Компанія Panorama Consulting Solutions здійснила дослідження 215 респондентів, які оцінили основні цілі впровадження сучасних інформаційних систем планування та використання ресурсів. Це дослідження виявило, що близько 80 % з опитаних респондентів належать до компаній, що вже впровадили або ще впроваджують інформаційні системи, а 14 % ще знаходяться на етапі пошуку ефективного програмного забезпечення [6].

Сьогодні ERP-рішення, розроблені для компаній середнього бізнесу та філій великих корпорацій, пропонують вбудовану аналітику, швидке розгортання та найкращі практики для десятків різних бізнес-процесів: управління фінансами, персоналом, ланцюжком поставок та іншими напрямками. ERP-інструменти для середнього бізнесу допомагають зростаючим компаніям успішно розвиватися та конкурувати, незважаючи на обмеженість ресурсів. Модульні корпоративні хмарні ERP-системи відмінно підходять для компаній середнього бізнесу зі складними процесами або планами швидкого зростання.

Великим компаніям з глобальними чи дочірніми підприємствами необхідна надійна, найкраща у своєму класі ERP-система з вбудованими функціями ІІ, машинного навчання та аналітики, а також з підтримкою інтелектуальної автоматизації для трансформації бізнес-моделей та процесів. Системи ERP можуть бути розгорнуті за локальним, хмарним чи гібридним сценарієм залежно від потреб бізнесу. Вони можуть бути інтегровані з існуючими базами даних або в ідеалі працювати на основі нових, більш потужних баз даних in-memory.

Таким чином, використання повнофункціональної єдиної системи управління та обліку ресурсів компанії може дати величезні переваги підприємству в організації ефективного управління компанією, збільшенні швидкості реакції зміни довкілля, підвищенні якості обслуговування клієнтів. Водночас створення та впровадження ERP-системи потребує значних інвестицій. Відповідно, виникає актуальне питання скорочення трудо-

витрат і збільшення ефективності. Обґрунтування загальних вимог до ERP-системи має спиратися на оцінку очікуваних економічних наслідків автоматизації управлінських функцій. Оскільки метою господарювання комерційного підприємств є максимізація прибутку, то основною перевагою впровадження ERP-систем є їх позитивний ефект у частині збільшення ефективності процесів продажів і угод з клієнтом.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган С.

Література: 1. ERP-система планування ресурсів підприємства URL: <http://www.e-ore.ee>. 2. Баймульдін М. К., Когай Г. Д., Нурланқизи А. Впровадження та експлуатація ERP-систем на підприємстві. Автоматика. Інформатика. 2018. № 1 (42). С. 53–56. 3. Гафіяк А. М., Бородай А. Г. ERP-системи: переваги та недоліки // Тези 71-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету (Полтава, 22 квітня – 17 травня 2019 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2019. Т. 1. С. 377–378. 4. Впровадження ERP-систем у діяльність підприємства. URL: <http://atroot.ru/it/erp-system>. 5. 2016 Report on ERP systems and enterprise software // A Panorama Consulting Research Report. URL: <http://go.panorama-consulting.com/rs/panoramaconsulting/images/2016-ERP-Report.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 657.1.012

Проценко А. О.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проведено дослідження змін системи бухгалтерського обліку в умовах цифрової модернізації соціально-економічних відносин. IT-модернізація є об'єктом централізованого та комплексного державного управління. Водночас оцифрування документів бухгалтерського обліку дасть можливість створити спільний інформаційний бізнес-простір, який перевершить традиційні методи ведення бухгалтерського обліку, посилюючи здатність бухгалтерів інтерпретувати та звітувати дані швидше та ефективніше.

Ключові слова: цифрова економіка, бухгалтерський облік, методи обліку, цифровізація, цифрові активи, економіка, диджиталізація.

Annotation. The article studies changes in the accounting system in the context of digital modernization of socio-economic relations. IT modernization is an object of centralized and integrated public administration. At the same time, the digitization of accounting documents will make it possible to create a common information business space that will surpass traditional accounting methods, enhancing the ability of accountants to interpret and report data faster and more efficiently.

Keywords: digital economy, accounting, accounting methods, digitalization, digital assets, economy, digitization.

Цифрові трансформації призвели до змін у кожній сфері соціально-економічного життя людства, які також вплинули на господарську діяльність, у тому числі і на бухгалтерську практику. Вони спричинили важливу переорієнтацію темпів розвитку бізнесу як на мікрорівні, так і на регіональному та глобальному рівнях. Віртуалізація бізнес-процесів потребує змін в організаційному та процедурному забезпеченні. Цифровізація бухгалтерського обліку також призводить до змін у секторі формування сучасних економічних відносин, де вимагаються професійні навички фахівців.

Таким чином, вплив оцифрування має не лише економічний характер, а також є відчутним на соціальну та суспільну свідомість, оскільки багато в чому визначає попит на робочу силу. Фахівці з різних галузей щодня виконують нові завдання щодо необхідності створення нових робочих місць, переглядають наявний набір функціональних обов'язків та змінюють їх до актуальних вимог.

Поява цифрової економіки створила дуже специфічні проблеми у бізнес-процесах, які необхідно вирішити спочатку теоретично. Більшість досліджень на цю тему ґрунтується на характері та меті побудови теоретико-методологічних засад нової цифрової парадигми.

Дослідженням цієї теми займалися такі науковці, як С. В. Коляденко, Н. М. Краус, О. І. Мазіна, І. М. Назаренко, В. С. Олійник, М. С. Попович, Н. В. Рогова, Л. Ф. Соколенко, Н. А. Шишкова, В. Я. Плаксієнко та інші. Незважаючи на їхній значний внесок у це питання, оцифрування економіки триває і потребує змін і надалі.

Оскільки бухгалтерський облік є найважливішим інструментом для прийняття рішень в управлінні бізнесом, метою цього дослідження є визначення напрямів розвитку бухгалтерського обліку в контексті оцифрування.

Теорія і практика бухгалтерського обліку, а разом з ними і професія бухгалтера розвиваються та змінюються в сучасних умовах інтеграції з ІТ-технологіями. Представники професії повинні володіти відповідними інструментами та компетенціями, щоб бути конкурентоспроможними у цифровому суспільно-економічному середовищі. Фінансові послуги, включаючи бухгалтерський облік, розвиватимуться і ставатимуть більш залежними від ІТ [1].

Інформація стає головним джерелом конкурентоспроможності. Збирання, опис та обробка даних дає змогу отримувати цінну інформацію для використання в економічних процесах. Але використання цифрового мислення не зосереджене виключно на нових технологіях.

Великої цінності набуває здатність фахівця оцінювати, синтезувати аналітичні висновки та стратегічні пропозиції. З'єднання новинок технічного характеру та компетентність фахівців може стати дуже ефективним робочим процесом в бухгалтерському обліку в майбутньому.

Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації суспільно-економічних відносин пов'язаний із застосуванням ІТ-інструментів і технологій, спрямованих на подолання недоліків наявної контрольно-аналітичної та облікової системи. Спроби підвищити зрозумілість, стислість і релевантність інформаційного забезпечення управління стає рушійною силою у створенні ефективного бухгалтерського підрозділу, де ухвалюють управлінські стратегії та цілі.

Актуалізація цифрової трансформації бухгалтерського обліку в майбутньому тільки зростатиме, оскільки застосування ІТ-новацій дає змогу вирішувати нові завдання, модернізувати концепції опрацювання та передавання інформації, сприяє зростанню ефективності облікових процесів. До звичних функцій обліку та формування звітності додається необхідність консолідації процесів управління та ІТ-сервісів. Як результат, якість інформаційних послуг, що надаються окремим підрозділам та користувачам, буде покращено завдяки єдиній цифровій платформі. Йдеться не лише про конвертацію даних з паперових носіїв у цифровий формат, а й про пошук, обробку, синтез звітів, перевірку та порівняння помилок, а також візуалізацію процесів та їх результатів за допомогою ІТ-інструментів.

Таким чином, ІТ-модернізація бухгалтерського обліку повинна складатися з програмного, інформаційного, організаційного та методологічного компонентів відповідно до вимог інформаційної економіки. Ці компоненти стануть центральними інформаційними системами, інтегрованими навколо мережевої системи та між собою. Надійна та комплексна інформаційно-аналітична система підтримує та автоматизує процеси управління всіма складовими діяльності організації.

Метою розвитку якісних цифрових послуг у сфері бухгалтерського обліку є не лише зменшення людського фактору в процесі прийняття рішень, а й отримання своєчасної та якісної інформації про процеси. Водночас оцифрування є інструментом для створення, впровадження та використання переваг облікової системи, заснованої на ІТ [2].

Добре налагоджена, централізована система управління IT-процесами може забезпечити високий рівень виробництва на підприємстві. Деякі державні підприємства активно впроваджують комплексні рішення з автоматизації бізнес-процесів, використовуючи сучасні ERP-системи (ERP – це стратегія підприємства, спрямована на інтеграцію виробництва та операцій, управління персоналом, управління фінансами та управління активами, зосереджена на постійному балансуванні та оптимізації ресурсів підприємства за допомогою спеціального інтегрованого програмного забезпечення, що надає загальну модель даних і процесів для всього підприємства).

Ці компанії є прикладами нового етапу модернізації внутрішньої IT-інфраструктури: переходу від автоматизації до інтегрованих систем управління.

Ефект від діджиталізації обліку можливий при поєднанні нових концепцій обробки та передачі інформації, а саме:

- облік фінансово-господарських операцій у режимі реального часу (RTA);
- електронний обмін даними: від необробленої інформації до готових даних (EDI);
- розширена мова ділової, фінансової, управлінської та податкової звітності (Extensible Business, Financial, Management and Tax Reporting Language, XBRL);
- хмарні обчислення, хмарний облік;
- штучний інтелект – модернізація математичного моделювання за допомогою передових технологічних інновацій (оцінка запасів на складах за допомогою програмно-керованих дронів);
- BigDate – використання в обчисленнях для підвищення їх ефективності, точності та швидкості;
- систематизація та ефективний контроль інформації за допомогою блокчейну [4].

Потенціал соціальних, мобільних, хмарних, аналітичних технологій та технологій Інтернет речей може вести трансформаційні зміни в бухгалтерський облік і підвищити його ефективність та цінність у бізнес-процесах.

Можна виділити такі етапи впровадження IT в бухгалтерський облік:

1) на підготовчому етапі визначаються загальні цілі та локальні завдання, а також оцінюються масштаби та обмеження впровадження (зокрема, технічні обмеження). Впровадження вимагає координації структур, міжвідомчої комунікації, внутрішніх стандартів і правил бухгалтерського обліку;

2) етап впровадження. Сюди входить досягнення синергії від використання організаційних структур та документообігу, а також гармонізація взаємодії системи бухгалтерського обліку шляхом уточнення правил і стандартів бухгалтерського обліку. Це покращує прозорість і контроль, а також забезпечує швидке вирішення аномалій та індивідуальних проблем під час реалізації проектів модернізації IT;

3) етап застосування. Характеризується інтеграцією професійних аспектів бухгалтерського обліку та IT-інфраструктури, що висвітлює можливості боротьби з шахрайством та викривленням інформації про економічну реальність, а також задовольняє інтерес індивідуальних користувачів, які шукають високоякісну інформацію про внутрішні та зовнішні процеси органу управління.

Кінцевою метою модернізації інформаційних технологій є не діджиталізація бухгалтерського обліку (переведення процесів контролю та звітності в електронну форму), а створення SMART обліку – «розумного» обліку господарської діяльності з ефективними інструментами контролю та управління бізнес-одиноцею, шляхом автоматизації всіх аспектів та напрямків діяльності компанії, організації чи установи [5].

Перевагами обліку за допомогою IT є швидкість, зниження витрат і формалізація. Наприклад, блокчейн для обліку та звітності підвищує безпеку зберігання даних і забезпечує валідацію бухгалтерських операцій. Контроль фінансових транзакцій і надійна синхронізація, а також захист даних від навмисних і неочікуваних втрат і замін виводять технологію блокчейн на принципово новий рівень, а зміни в системі бухгалтерського обліку вирішують проблему обмеженої прозорості.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що модернізація бухгалтерського обліку за допомогою якісних IT-технологій дозволить не лише створити єдиний інформаційний простір, а й підвищити якість управління на всіх рівнях. Використання IT-інновацій в методології бухгалтерського обліку змінить форму організації, підвищить професійну компетентність і відповідальність персоналу та виведе якість IT-системи на новий рівень прозорості, безпеки, ефективності та релевантності.

Крім того, тенденція до інформатизації бізнесу призведе до того, що більш високими темпами зростатиме попит на фахівців, які вміють працювати в digital-форматі.

В умовах технологічного розвитку, комп'ютеризації та цифрової економіки навчальні програми для фахівців у сфері бухгалтерського обліку та фінансів потребуватимуть модернізації відповідно до вимог часу, а програми підвищення кваліфікації та перепідготовки, у тому числі відповідно до професійних стандартів у цій галузі, мають бути розроблені таким чином, щоб вони могли не лише робити (фінансову) звітність, а й аналізувати її та надавати інформаційну підтримку для прийняття управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкорвайна Л. В.

Література: 1. Соколенко Л. Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 4 (90). С. 167–175. 2. Мазіна О. І., Олійник В. С. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15916561676404.pdf>. 3. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Accounting and Finance*. 2019. № 1 (83). С. 29–34. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>. 4. Рогова Н. В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. № 2 (38). С. 103–116. 5. Погрібняк Д. С. Організація бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств : дис. ... д-р філос. : 071. Харків, 2020. 273 с.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

АНАЛІЗ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658

Радченко А. В.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто сутність і зміст поняття аналізу та бізнес-процесів, види аналізу, показники бізнес-процесів та їх застосування. Досліджено важливість послідовності організації бізнес-процесів і проаналізовано їх роль при створенні бізнесу. Сформуовано пропозиції для оптимізації існуючих бізнес-процесів в складні періоди та для функціонування підприємства в цілому.

Ключові слова: бізнес-процеси, аналіз, оптимізація, підприємство.

Annotation. The article examines the essence and content of the concept of analysis and business processes, types of analysis, indicators of business processes and their application. The importance of the sequence of organization of business processes was studied and their role in creating a business was analyzed. Proposals for optimizing existing business processes in difficult periods and for the functioning of the enterprise as a whole have been formulated.

Keywords: business processes, analysis, optimization, enterprise.

На сьогодні для здійснення підприємницької діяльності важливо вміти аналізувати для швидкого реагування на зміни в країні, а отже, для впровадження необхідних заходів.

У будь-якому підприємстві основу діяльності становлять бізнес-процеси. Вони забезпечують реалізацію всіх видів діяльності, яка пов'язана з виробництвом товарів чи послуг. Суб'єкт господарювання може виготовляти чи поставляти, чи продавати, або робити це все разом. Для кожного виду діяльності бізнес-процеси визначають умови, час та послідовність виконання.

Аналіз бізнес-процесів потрібен для досягнення максимального результату та задоволення вимог споживача чи клієнта. Бізнес-процеси полягають в аналізі послідовності виконання певної діяльності, починаючи з ідеї проектування і до реалізації і результату.

Аналіз – це метод дослідження, який полягає у теоретичному або практичному роздрібненні цілого на складові частини.

Бізнес-процеси – це пов'язані між собою дії та функції, які є необхідними для отримання певного результату.

Бізнес-аналіз підприємства – це комплексне вивчення його діяльності, що дозволяє дати їй об'єктивну оцінку, виявити закономірності і тенденції розвитку, визначити завдання, що стоять перед ним, розкрити резерви бізнесу і недоліки в його роботі. Аналіз підприємства або компанії зосереджується на розумінні потреб бізнесу в цілому, його стратегічного керівництва і ідентифікації ініціатив, які дозволять бізнесу досягнути стратегічних цілей [1].

Кожне підприємство може розробляти власні бізнес-процеси для успіхів на ринку. Для одного підприємства їх може бути кілька десятків, а для іншого – кілька сотень. Все залежить від того, якою діяльністю займається підприємство.

Для того щоб успішно провести аналіз бізнес-процесів підприємства, треба його описати та визначити методи аналізу. Потрібно спочатку описати певну діяльність чи процес, який буде зазнавати змін, та які методи будуть для цього використовуватись. Потім повести його аналіз, дослідити сильні та слабкі сторони, і вже потім проводити оптимізацію та вносити зміни.

Можна сказати, що всі ці процеси пов'язані один з одним, і їх потрібно виконували по порядку, а не так, як захочеться. Після того, як проведено всі три етапи, можна аналізувати бізнес-процеси, виявляти труднощі, певні проблеми, недоліки в реалізації, способи покращення результату та підвищення ефективності (табл. 1).

Таблиця 1

Послідовність аналізу бізнес-процесів

1. Опис процесів	Визначення плану проєкту
	Збір даних і проведення співбесід
2. Аналіз процесів	Аналіз процесів для виявлення недоліків
	Звітність із результатами аналізу
3. Оптимізація процесів	Пошук рішень щодо розробки, фіксації та оптимізації процесу
	Впровадження оптимізованого процесу в діяльність підприємства

Уміння прописати послідовність дій – надзвичайно корисний інструмент. Але опис усіх процесів без розбору дає прямо протилежний результат: замість оптимізації роботи в компанії будуть множитись бюрократичні інструкції та регламенти [2].

Умовно всі види аналізу бізнес-процесів можна поділити на якісні та кількісні. До якісних відносяться методи, які застосовуються з точки зору його складових частин, елементів і способу реалізації. За допомогою них можна отримати інформацію про наявність проблем, ділянок, які потребують вдосконалення, особливості певних процесів. Якісний аналіз є дуже важливим для подальшого проведення кількісного аналізу.

До кількісних відносяться методи, які використовуються для оцінки процесу у вимірюванні показників ефективності виконання. За допомогою кількісного аналізу можна отримати інформацію про числові величини, які описують перебіг певних бізнес процесів, які можна застосувати для подальшого прогнозування розвитку підприємства.

Основні бізнес-процеси формуються в залежності від вимог споживачів. Виходом даних процесів є готова продукція або послуги, що реалізуються споживачам. В результаті реалізації підприємство отримує доходи

та прибуток, за рахунок чого функціонує підприємство. Своєю чергою, виходи обслуговуючих бізнес-процесів направлені на забезпечення основних. Механізм забезпечуваних бізнес-процесів формується залежно від вимог підприємства [3].

Аналіз бізнес-процесів має важливе значення при відкритті бізнесу. Після того, як визначено ідею бізнесу та бізнес-план, потрібно провести аналіз, щоб зрозуміти, чи буде ця ідея ефективною та прибутковою. Аналіз буде дуже корисним, якщо необхідно зафіксувати хід роботи, результати, ресурси й показники кожного бізнес-процесу.

Після аналізу буде зрозуміло, чи є необхідність змінювати структуру бізнес-плану, яка його реальна вартість і ресурси для його виконання. Важливо знати, які будуть витрати на сировину і матеріали, на оплату праці працівників, на тепло та енергоносії, на зв'язок та засоби отримання інформації. Необхідно прорахувати середню кількість часу на виконання всіх бізнес-процесів в цілому та окремо, кількість персоналу, який у подальшому буде працювати та виконувати бізнес-процеси. Аналіз бізнес-процесів дозволяє створити повну картину взаємодії процесів, підрозділів, співробітників і функціонування бізнесу в цілому.

Іноді бізнес-процеси на підприємстві налагоджені, але відбуваються події, які виводять їх з ладу. Наприклад, як повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило руйнування малого і великого бізнесу в країні. Через певний період часу деякі підприємства почали відновлювати свою роботу, а деякі назажди закрилися.

У таких ситуаціях дуже важливо оптимізувати вже існуючі бізнес-процеси. Оптимізація бізнес процесів компанії являє собою безпосередню розробку і реалізацію комплексу дій, спрямованих на вдосконалення, реорганізацію діяльності підприємства [4]. Найважливішим постає створення безпечних умов для працівників, без яких підприємство не може функціонувати взагалі. Деякі підприємства адаптувалися виконувати роботу в режимі онлайн, а деякі розробили безпечні місця роботи. Саме на цьому етапі дуже важко запустити роботу на повну потужність. Також у таких ситуаціях зазвичай втрачається попит на товари чи послуги та виходить з ладу логістика.

Щоб налагодити ці процеси, необхідно розробити стратегію, враховуючи бажання як підприємства, так і споживача. Важливо вміти розглядати такі події не як руйнування чи випробування, а як можливість вміння адаптуватися до будь-яких умов, не втрачаючи прибуток і мінімізуючи витрати.

Для того щоб зрозуміти, чи є ефективними бізнес-процеси, можна визначити такі показники: результативність, ефективність, продуктивність та показник якості.

Система показників дозволить визначити ефективність або неефективність перебігу процесів, вкаже на низьку результативність і сприятиме швидкому вирішенню проблемних питань в самій частині бізнес-процесу, де це необхідно.

Отже, можна зробити висновок, що бізнес-процеси відіграють важливу роль при створенні бізнесу, для налагодження роботи підприємства, оптимізації його роботи в складні періоди та для функціонування підприємства в цілому. Перелічені методи та показники дозволять успішно впровадити бізнес-процеси в діяльність будь-якого підприємства для ефективного функціонування. За допомогою них можна виявити ті процеси, які підвищують результати показників чи навпаки, та способи їх вдосконалення. Правильна послідовна організація бізнес-процесів дозволить максимізувати прибуток, мінімізуючи витрати.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Ус М. І.

-
- Література:** 1. Шведа Н. М. Бізнес-аналітика: Конспект лекцій. Для студентів усіх форм навчання спеціальностей 073 «Менеджмент» та 8.03060101 «Менеджмент організацій та адміністрування». Тернопіль : ТНТУ, 2016. 70 с. 2. Що таке бізнес-процеси в підприємницькій діяльності // Школа бізнесу Нова Пошта – інтенсивний освітній практикум для власників малого та середнього бізнесу. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/scho-take-biznes-protsesi-v-pidpriyemnitskij-diyalnosti>. 3. Тур О. В., Матусевич А. С. Управління бізнес-процесами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6415>. 4. Аналіз і оптимізація бізнес-процесів. URL: <https://vertan.consulting/ua/startup/optimizatsiya-biznes-protsessov/>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.478.2

Рибальченко С. О.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті детально проаналізовано проблеми обліку витрат підприємств, які впливають на такий показник, як рентабельність підприємств. Проведено загальний аналіз сучасного стану обліку витрат на підприємствах України. Запропоновано шляхи вирішення проблем організації обліку витрат підприємств.

Ключові слова: витрати, облік витрат, виробництво, ефективність, планування, діяльність.

Annotation. The article analyses in detail the problems of the organization of cost accounting of enterprises, which affect such an indicator as the profitability of enterprises. A general analysis of the current state of cost accounting at enterprises was conducted. Carrying out a deep analysis of the current situation will become the shape of a showcase at the enterprises of Ukraine. Ways to solve the problems of organization of cost accounting of enterprises are proposed.

Keywords: costs, cost accounting, production, efficiency, planning, activity.

В економіці ринкового типу велику роль відіграє бухгалтерський облік, без його правильного ведення підприємство неспроможне ефективно існувати. Забезпечення більш рентабельного функціонування підприємства вимагає економічно грамотного управління його діяльністю.

Однією з найбільших проблем в обліку витрат підприємства в Україні є несвоєчасне та неповне відображення у системі обліку витрат підприємства. Ефективність підприємства передбачає чіткий процес виявлення, вимірювання, обліку господарських операцій на рахунках та в регістрах бухгалтерського обліку.

Облік витрат підприємства не є сталим, він змінюється та розвивається завдяки покращенню технічного і комунікаційного середовища, з'являються нові методи бухгалтерського обліку, його організації. Тому цей процес повинен бути налагоджений загалом та в частині витрат виробництва, він повинен відповідати принципам чинного законодавства, бути актуальним та адаптивним до сучасних умов і вимог законодавства.

Проблематикою організації обліку витрат на підприємствах займався і займається значне коло науковців. Серед них слід назвати таких як Ф. Ф. Бутинець, Н. С. Андрющенко, С. Ф. Голов, Т. П. Карпов, А. К. Бутко, І. М. Багата, Н. М. Малюга, Л. В. Нападовська, В. Г. Козак, А. А. Костякова, В. В. Сопко, Л. В. Чижевська. Численні дослідження цього питання свідчать про актуальність цієї проблеми.

Проте деякі питання досі залишаються не вирішеними, що зумовлює мету цього дослідження. Отже, питання проблематики обліку та контролю витрат на підприємствах є досить актуальним зараз в нашій державі, бо воно суттєво впливає на становлення і нормальне функціонування економіки.

Вивчення теоретичних і практичних аспектів проблематики організації обліку витрат на підприємстві передбачає такі кроки: розгляд сутності поняття «витрати», його трактування різними вченими; виявлення сучасних питань організації обліку витрат підприємства; розробку шляхів удосконалення та вирішення проблем організації обліку витрат.

Є багато визначень сутності поняття «витрати підприємства». За визначенням М. С. Пушкар, витрати підприємства – сума факторів виробництва (ресурсів), спожитих на виробництві товарів, робіт і послуг [1]; за визначенням І. А. Волкова, витрати підприємства – важливий елемент відтворювального процесу первинної ланки, що відтворює у собі витрати підприємства на всі спожиті ресурси на виробництво продукції [2]; за визначенням В. П. Климко, Л. О. Нестеренко, А. М. Поддєрьогіна, витрати підприємства – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для здійснення господарської діяльності [3]. А в НП(С)БО16 «Витрати» надається таке визначення: витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [4].

Облік витрат є одним із важливих етапів всього обліку на підприємстві. Основними завданнями обліку витрат підприємства є:

- повне та своєчасне відображення витрат на виготовлення продукції, виконаних робіт і послуг;
- визначення собівартості одиниці продукції згідно з рівнем ринкових цін;
- класифікація виробничих витрат за економічним змістом, елементами, статтями обліку та іншими ознаками;
- документування обсягів витрат на виготовлення продукції.

Однією з найголовніших проблем обліку витрат підприємства є відсутність чіткої системи обліку та контролю витрат. Багато підприємств в Україні не мають достатньо розвинутої системи обліку витрат, що призводить до неефективного використання ресурсів і збитків.

Значною проблемою також є несвоєчасне та неточне відображення інформації про витрати підприємства. Це призводить до неточних та необґрунтованих управлінських рішень. За відсутності необхідної інформації у підприємства можуть виникати фінансові втрати, зростати ризики втрати іміджу.

Також існує проблема необхідності визначення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та чітко зазначена їх роль у скороченні витрат і зростанні доходів підприємства.

В нашій державі також є труднощі з податковим і фінансовим законодавством. Там містяться доволі складні та неоднозначні правила щодо обліку витрат та оподаткування, що може призвести до помилок в обліку та втрати грошей.

Наступною важливою проблемою є відсутність єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами підприємства. Згідно зі статистичними даними матеріаломісткість української продукції вище, ніж у країнах Заходу. Це може означати, що велика частка списаних на витрати матеріальних цінностей насправді ідуть на виробництво тіньової продукції.

Дуже важливою є відповідність обліково-контрольної системи підприємства чинним нормативно-правовим актам України з обліку та контролю витрат та доходів.

Також є проблема матеріально-технічного і організаційного забезпечення ведення обліку витрат і доходів підприємства.

Зазначимо, що однією з важливих проблем обліку витрат на підприємствах є недостатня увага до планування та прогнозування витрат. Багато підприємств не мають чіткого плану витрат на майбутнє та не прогнозують зміни витрат, що призводить до непередбачуваних затрат та неефективного використання ресурсів [5].

Для покращення та вдосконалення організації обліку витрат на підприємстві потрібно впровадити сучасні системи обліку та аналізу. Використання сучасних програмних засобів може значно полегшити процес ведення обліку та аналізу витрат на підприємствах. Вони дозволяють швидко та ефективно зібрати та обробити великий обсяг даних, а також забезпечують можливість отримання актуальної інформації у режимі реального часу.

Також слід приділити увагу підвищенню кваліфікації працівників, відповідальних за облік та управління витратами. Надання можливості пройти навчання, семінари та тренінги щодо сучасних методів та підходів до ведення обліку витрат може підвищити ефективність роботи працівників і дозволить їм краще розуміти і використовувати сучасні програмні засоби.

Ефективним також може бути використання методів бенчмаркінгу для порівняння витрат з конкурентами. Бенчмаркінг – це процес порівняння діяльності своєї компанії з діяльністю конкурентів, що дозволяє виявити ефективні методи ведення бізнесу та підвищити конкурентоспроможність [6].

Важливим також буде розробка та впровадження чітких процедур та політики витрат. Розроблення політики витрат дозволяє встановити чіткі правила щодо витрат на різні види діяльності, що допоможе уникнути необґрунтованих витрат. Крім того, це дозволить спростити процес контролю за витратами та підвищити ефективність управління витратами.

Позитивний вплив також буде мати створення чіткої системи планування витрат та їх прогнозування. Розробка детального плану витрат на майбутнє та їх прогнозування дозволить підприємствам заздалегідь планувати свої дії, враховувати можливі ризики та зменшити витрати.

Отже, з огляду на дослідження, можна зробити висновок, що проблема організації витрат на підприємствах в Україні є досить актуальною. Для її вирішення необхідно здійснювати такі заходи, як забезпечення від-

повідності обліково-контрольної системи підприємства чинним нормативно-правовим актам України з обліку та контролю, створення єдиного загальнодержавного реєстру норм і нормативів, оптимальне співвідношення між автоматизованими та неавтоматизованими обліково-контрольними роботами, а також уникнення витрат на виробництво тіньової продукції та інші. Вирішення цих проблем може призвести до зниження витрат і збільшення доходів підприємств в Україні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 628 с. 2. Волкова І. А. Фінансовий облік – 2 : навч. посіб для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр навч. учб. літ., 2009. 224 с. 3. Климко Г. Н., Нестеренко В. П., Каніщенко Л. О. Основи економічної теорії: політекономічний аспект : підручник / за ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. Київ : Вища шк. ; Знання, 1997. 743 с. 4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. 5. Матюха М. М., Ткачова А. І. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. 6. Чайковська М. А., Панасюк Т. П. Сучасний стан і перспективи розвитку бенчмаркінгу як способу підвищення ефективності діяльності промислових підприємств в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (20). Ч. 2. С. 112–114.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ПІДХОДИ ДО ОБРАННЯ МЕТОДІВ АМОРТИЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

УДК 657.425

Саричева К. В.

Студент 4 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто підходи до визначення та нарахування амортизації, а також порівняно методи амортизації, які дозволені національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Визначено і систематизовано фактори, що впливають на вибір методу амортизації. В результаті дослідження розроблено рекомендації щодо вибору методу амортизації для окремого підприємства.

Ключові слова: амортизація, методи амортизації, облікова політика, амортизаційні відрахування, стандарти бухгалтерського обліку.

Annotation. The article examines approaches to depreciation and its definition as well as compares the methods of depreciation allowed by national and international accounting standards. Factors affecting the choice of depreciation method are identified and systematized. As a result of the study, recommendations were developed regarding the choice of depreciation method for an individual enterprise.

Keywords: depreciation, depreciation methods, accounting policy, depreciation charges, accounting standards.

Методика обліку амортизації є важливою складовою облікової політики будь-якого підприємства, особливо галузей, які тісно пов'язані з використанням основних засобів. Основні засоби – це насамперед ресурс, який підприємство використовує у своїй діяльності. Оскільки ринкова економіка передбачає конкурентну боротьбу між підприємствами, перевагу мають ті компанії, які максимально ефективно використовують наявні ресурси. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема обрання методу нарахування амортизації залежно від специфіки діяльності підприємства.

Стаття має на меті допомогти підприємствам обрати метод амортизації, що найбільш за все відповідає виду його діяльності. Дослідженням цього питання займалися такі вчені, як Лазебник Л. Л. [1], Скрипник С. В. [2], Павлова Г. Є., Ткаченко Н. М. та Приходько І. П.

Амортизаційні відрахування є внутрішнім джерелом оновлення основних засобів, а також впливають на собівартість виробленої продукції, виконаних робіт або наданих послуг. Саме тому необхідно визначити сприятливий метод нарахування амортизації.

Підпунктом 14.1.3 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України амортизація визначається як систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [3]. Вона необхідна для планомірного переносу вартості основного засобу на продукцію, роботи або послуги з метою подальшого використання нарахованих засобів для відновлення основних фондів. Цей підхід до визначення амортизації як частини витрат виробництва називається економічним. Нарухування амортизації в цій концепції здійснюється для визначення частини знецінення вартості основних засобів та її розподілу на вироблену продукцію (роботи, послуги).

Існує й інший підхід, фінансовий. В його рамках нарахування амортизації є суттєвим, оскільки основні засоби піддаються зносу протягом строку їх корисного використання. Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» строком корисного використання є очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг) [4]. Таким чином, за час використання основного засобу підприємству необхідно створити фонд, з якого потім буде фінансуватись ремонт, модернізація існуючого засобу або придбання нового.

Визначення терміну, протягом якого відбувається списання витрат на придбання об'єктів, які амортизуються, вибір методу амортизації, розрахунок норм і сум амортизації для їх порівняння з поточними доходами впливають на прибуток підприємств, а також на формування цін на продукцію, які повинні включати витрати, пов'язані із споживанням основних засобів, до поточних витрат [1, с. 69]. Тобто вибір методу амортизації є важливим рішенням. Його слід приймати, зважаючи на фактори, подані на рис. 1.

Рис. 1. Фактори, що впливають на вибір методу нарахування амортизації

Національні стандарти бухгалтерського обліку розроблялися на основі та з урахуванням міжнародних стандартів, і тому П(С)БО 7 «Основні засоби» містять низку положень і визначень, відповідних за сутністю МСБО 16 «Основні засоби» [5, с. 103]. Наразі в Україні підприємствам дозволено користуватись як національними, так і міжнародними стандартами для ведення бухгалтерського обліку. Міжнародними стандартами, як правило, користуються компанії, які взаємодіють із зарубіжними контрагентами або мають у складі власного капіталу частину іноземних вкладень. Оскільки Україна знаходиться на етапі активної інтеграції економіки у європейську систему, виникла необхідність переглянути наявні національні стандарти та поступово узгоджувати положення, у яких є розбіжності, з міжнародними.

Стандарти висвітлюють, зокрема, методологічні засади нарахування амортизації, які мають певні відмінності. Розглянемо методи амортизації, які пропонуються національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку. У НП(С)БО 7 «Основні засоби» закріплено такі методи нарахування амортизації: прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Однак МСБО 16 «Основні засоби» визнає тільки три: прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції [6]. Таким чином, якщо підприємство використовувало метод прискореного зменшення залишкової вартості або кумулятивний метод за національним стандартом, йому потрібно буде обрати інший метод при переході на облік за міжнародними стандартами, що ускладнить цю процедуру.

З огляду на цей факт виключимо з подальшого порівняння метод прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод, оскільки міжнародний стандарт не пропонує для них аналогів.

Найпоширенішим методом є прямолінійний. При його використанні вартість об'єкта основного засобу рівномірно розподіляється на весь період використання. Розрахунок прямолінійним методом є простим, що пояснює його поширеність. Однак цей метод має недолік: неврахування особливостей та специфіки діяльності кожного підприємства, а також відкидання факту морального зносу об'єкта поряд із зростанням витрат на ремонт у міру його експлуатації [2, с. 34]. Тобто підприємство ризикує зіткнутись з витратами на ремонт або ліквідацію основного засобу ще до того, як сплинув строк, протягом якого планувалось його використовувати.

Наступний метод зменшення залишкової вартості дозволяє у перші, найбільш продуктивні роки використання основних засобів, нарахувати більшу суму амортизації, яка буде поступово зменшуватись до кінця строку корисного використання. В цьому складається основна перевага методу, оскільки підприємству вигідніше якомога швидше підготувати амортизаційний фонд. Негативним аспектом використання цього методу є збільшення собівартості продукції у перші роки, тобто фінансовий результат від діяльності буде занижений.

Крім зазначеного недоліку, є ще декілька. Для розрахунків обов'язково необхідна визначена ліквідаційна вартість. Це може призвести до дострокового нарахування усієї суми амортизації, тобто об'єкт не потребує ремонту або списання, але амортизація нарахована в повному обсязі. Також це може створити проблеми, пов'язані з вимогами Податкового кодексу України. Якщо ліквідаційна вартість завищена, підприємство може не виконати вимоги щодо мінімального строку експлуатації, який визначено у підпункті 138.3.3 пункту 138.3 статті 138, тобто узгодження з Податковим кодексом може бути ускладнене.

При використанні прямолінійного методу витрати на амортизацію за часом мають однакову величину, оскільки використання активів (потужностей) кожного періоду відносно фіксоване, а економічна корисність зменшується з часом, тоді як при використанні методу зменшення залишкової вартості, витрати на амортизацію в перші роки вищі, а витрати на амортизацію в майбутньому періоді нижчі [7, с. 62]. Це призводить до виникнення різниці у фінансових результатах при використанні кожного з методів. У першому випадку доходи будуть зменшуватись на однакову суму, в той час як у другому, як зазначено вище, – на різну, причому у перші роки ця сума, а тому і витрати, буде найбільшою.

Останній метод, що дозволено стандартами бухгалтерського обліку, – виробничий. Він може використовуватись тільки на виробничих підприємствах, оскільки за базу для нарахування береться обсяг виробленої продукції. Для визначення річної суми амортизації розраховується виробнича ставка, яка розподіляє вартість, що амортизується, на плановий обсяг продукції. Річна сума амортизації розраховується як добуток фактично виробленої продукції за цей період та виробничої ставки амортизації. Таким чином, вартість об'єкта основних засобів розподіляється залежно від фактичного обсягу продукції, для створення якої використовувався цей об'єкт. Тому цей метод найбільш рівномірно розподіляє вартість, порівняно з іншими методами, а отже, вона буде справедливо перенесена на собівартість продукції, та фінансовий результат не буде штучно знижено.

Специфіка використання виробничого метода зумовлює його суттєвий недолік. Оскільки розподіл вартості об'єкта основних засобів робиться відносно обсягу продукції, компанії сфери послуг та інші невиробничі підприємства не мають змоги використовувати цей метод попри всі його переваги. Підприємства з розгалуженим асортиментом продукції, для виробництва якого використовується широкий спектр обладнання, машин та пристроїв, зіткнулися зі складністю розрахунків як ставки амортизації, так і її річної суми. Крім того, виробничий метод не дозволяється Податковим кодексом України.

Отже, розглянувши усі три методи амортизації, для наочності доцільно буде систематизувати переваги та недоліки кожного з них. Результати систематизації за обраними критеріями наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки методів амортизації основних засобів

Критерій	Методи		
	Прямолінійний	Метод зменшення залишкової вартості	Виробничий
1. Розподіл вартості об'єкта основних засобів є рівномірним	+	-	+
2. Розрахунки за методом є простими	+	-	-
3. Амортизаційний фонд накопичується швидко	-	+	-
4. Фінансовий стан відображається відносно об'єктивно	+	-	+
5. Вирішується проблема швидкого зносу у перші роки	-	+	-
6. Метод легко узгоджується з податковим кодексом	+	-	-
7. Враховується специфіка діяльності підприємства	-	-	+
8. Фінансовий результат не занижується	+	-	+

Навіть якщо метод відповідає більшій кількості критеріїв з табл. 1, ніж альтернативний, це не означає, що він підходить усім підприємствам. В першу чергу, слід зважати на специфіку господарської діяльності й мету, як то швидке створення амортизаційного фонду або рівномірність розподілу вартості. Тільки тоді буде забезпечено ефективний розподіл вартості основних засобів.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Лазебник Л. Л. Оновлення основних засобів в Україні: проблемі їх амортизації і використання. *Економіка України*. 2018. Вип. 8. С. 62–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2018_8_6. 2. Скрипник С. В., Шепель І. В., Кононова О. Є. Бухгалтерський облік амортизації основних засобів як фактор забезпечення безперервності виробничої діяльності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2021. № 7 (2). С. 30–37. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2021_7\(2\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2021_7(2)_6). 3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. 4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <https://zakon.help/documents/z0288-00?d=2022-05-27>. 5. Шкуліпа Л. В. Аналіз методології обліку основних засобів за МСБО 16 «Основні засоби» та П(С)БО 7 «Основні засоби»: теорія і практика. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. № 4. С. 102–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2018_4_12. 6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text. 7. Indrayani R. Analysis Use of Fixed Assets Depreciation Method on Company Profits. *The Accounting Journal of BINANIAGA*. 2018. Vol. 03. No. 01. P. 59–66. URL: <https://www.e-journal.stiebinaniaga.ac.id/index.php/Accounting/article/download/178/145>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

УДК 657.474

Собкалова І. К.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті охарактеризовано головні особливості бухгалтерського обліку фінансових інвестицій; досліджено види інвестицій та методи їх обліку; зазначено основні проблеми, пов'язані з обліком фінансових інвестицій; та надано пропозиції щодо їх вирішення.

Ключові слова: інвестиції, фінансові інвестиції, облік, організація обліку, інвестиційна діяльність.

Annotation. The article describes the main features of the accounting of financial investments, researches the types of investments and their accounting methods, indicates the main problems related to the accounting of financial investments and provides suggestions for their solution.

Keywords: investments, financial investments, accounting, accounting organization, investment activities.

На цей час інвестиційна привабливість України є однією з актуальних соціально-економічних проблем, що обумовлено необхідністю відновлення економіки країни. Водночас новий рівень розвитку продуктивних сил держави залежить від оптимального використання її інвестиційного потенціалу. Однак в Україні господарська діяльність в умовах неактивних інвестиційних процесів є недостатньо розвиненою.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування питань та аналіз бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Особливості обліку фінансових інвестицій активно досліджуються науковцями. Серед них: М. Бондар, Ф. Бутинець, С. Голов, А. Дамодаран, Дж. Ж. Вейгант, Д. Кізо, В. Костюченко, Я. Крупка, Л. Крушвіц, В. Рудницький, В. Сопко, Т. Уорфілд, Г. Уманців та інші. Однак проблема обліку фінансових інвестицій ще не до кінця досліджена, тому потребує подальшого розгляду.

Інвестиції – це всі різновиди матеріальних і нематеріальних цінностей, які вкладаються у підприємницькі та інші справи, з метою отримання прибутку або досягнення соціального впливу.

Дослідження вказують на те, що розвиток економіки України супроводжується зростанням ролі інвестиційної діяльності. Водночас спостерігаються нестійкі тенденції у формуванні і переміщенні капіталів, а також вплив глобалізації та цих процесів на інвестиційні потоки. Це призводить до збільшеного зацікавлення вітчизняних дослідників у цій галузі, оскільки вони прагнуть вибрати оптимальну модель бухгалтерського обліку [1].

Фінансові інвестиції – це інвестиції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів [2].

Основні методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції із спільної діяльності та її відображення у фінансовій звітності визначаються згідно з НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [3].

Організація бухгалтерського обліку повинна бути раціональною, що означає застосування системного підходу, врахування взаємодії різних видів обліку та підпорядкування загальним планам оперативного та стратегічного управління підприємства, вона також має відповідати вимогам чинного законодавства, а саме Закону України «Про інвестиційну діяльність», Закону України «Про режим іноземного інвестування», Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Концепції «Регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки»; НП(С)БО 7, 12, 19 [4].

Інвестиції можна класифікувати за характером участі на прямі та портфельні. У разі прямих інвестицій інвестор вносить кошти або майно до статутного капіталу юридичної особи і отримує корпоративні права, що випускаються цією особою.

Портфельні інвестиції означають внесення коштів на фондовому ринку в обмін на цінні папери, їх похідні та інші фінансові активи.

Щодо тривалості інвестування існують короткострокові та довгострокові інвестиції.

Довгострокові фінансові інвестиції включають вкладення з терміном тривалості понад один рік. Короткострокові інвестиції відносяться до вкладень з тривалістю від декількох днів до декількох місяців, але менше одного року. Зазвичай такі інвестиції спрямовані на високоліквідні та високоприбуткові проекти.

Існує також класифікація інвестицій залежно від відносин між інвестором та об'єктом інвестування:

- інвестиції, що передбачають позичкові відносини, коли підприємство надає в тимчасове користування вільні активи (облігації, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати) і отримує від цього проценти;
- інвестиції, що передбачають право власності на частку в майні іншого підприємства, здійснюються з метою отримання прибутку від володіння часткою майна іншого підприємства у вигляді дивідендів, отримання контролю або встановлення вигідних відносин з інвестиційно привабливим підприємством (акції, приватизаційні папери).

Фінансові інвестиції початково оцінюються та відображаються в бухгалтерському обліку за собівартістю, яка може бути визначена різними способами залежно від способу придбання інвестицій.

У разі придбання фінансових інвестицій за грошові кошти їх собівартість залежить від ціни придбання, комісійних винагород, мита, податків, обов'язкових платежів та інших витрат, пов'язаних з придбанням інвестицій.

При обміні на цінні папери, які є емісією самого підприємства, собівартість визначається на основі реальної вартості переданих цінних паперів.

У випадку, коли фінансові інвестиції придбані шляхом обміну на інші активи, собівартість розраховується на основі справедливої вартості переданих паперів.

Фінансові інвестиції, за винятком інвестицій, що зберігаються підприємством до їх погашення або обліковуються за методом участі в капіталі, на дату балансу відображаються згідно зі справедливою вартістю.

Для обліку операцій з фінансовими інвестиціями Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено такі рахунки:

- 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»;
- 35 «Поточні фінансові інвестиції» [5].

Організація обліку фінансових інвестицій в Україні містить такі види обліку: первинний, синтетичний і аналітичний.

Первинний облік забезпечує підприємство необхідною інформацією для складання фінансової звітності будь-якого суб'єкта господарювання. Це включає оформлення ряду документів, які можуть відрізнятися залежно від типу фінансової інвестиції, але основними є прибутковий касовий ордер, виписка банку і довідка бухгалтерії.

Аналітичний облік допомагає підприємству отримати більш детальну інформацію про рух різноманітних господарських засобів; будується по кожному синтетичному рахунку окремо. Він ведеться за відповідними рахунками. Аналітичний облік фінансових інвестицій ведеться у відомості 4.2, де проходить перевірка даних щодо інвестицій в асоційовані, дочірні підприємства та підприємства зі спільною діяльністю. Окремо складаються відомості про довгострокові та поточні фінансові інвестиції [7].

Основні проблеми, що виникають під час обліку фінансових інвестицій, такі:

1. Порушення вимог НП(С)БО 12 щодо класифікації фінансових інвестицій. Фінансові інвестиції в асоційовані, дочірні підприємства та у спільну діяльність не відносяться до тих, які обліковуються за методом участі у капіталі. У разі, якщо підприємство помиляється у класифікації фінансових інвестицій, необхідно виправити цю помилку, здійснюючи відповідні зміни в оцінці фінансових інвестицій на останню звітну дату.

2. Порушення вимог НП(С)БО 12 стосовно оцінки фінансових інвестицій. При первинній оцінці фінансових інвестицій не враховуються всі витрати, пов'язані з їхнім придбанням. Часто первинна оцінка фінансових інвестицій здійснюється без урахування витрат на сплату державного мита за укладення відповідних угод та комісійних винагород фінансовим посередникам. Щоб виправити цю ситуацію, необхідно включити суми відповідних витрат, які не були враховані у вартості фінансових інвестицій.

3. Проблеми оцінки прибутку (збитку) від операцій з дочірніми, асоційованими та спільними підприємствами. При отриманні доходу (збитку) від реалізації або придбання активів з дочірніми, асоційованими та спільними підприємствами, його визнають в повному обсязі одразу, без урахування подальшого руху цих активів.

4. За змістом методу участі в капіталі балансова вартість інвестицій може збільшуватися (зменшуватися) на частку інвестора в сумі інших змін у власному капіталі зазначених об'єктів інвестування з включенням їх до відповідних статей власного капіталу інвестора. При цьому зміни величини додаткового капіталу можуть виникати внаслідок переоцінки основних засобів та інвестицій, а також від різниці у валютних курсах.

5. Якщо інвестор придбав активи у дочірнього підприємства, то сума прибутку (збитку) об'єкта інвестування від цієї операції, яка припадає на частку інвестора, відображається тільки після їх перепродажу іншим особам або протягом амортизації придбаних нематеріальних активів.

6. Облік фінансових інвестицій у непов'язані сторони. Національні особливості інвестування вимагають альтернативних підходів до оцінки і обліку інвестицій у непов'язані сторони. Пропонується застосовувати метод оцінки за правилом нижчої ціни з відображенням в обліку на контрактних рахунках резерву під знецінення довгострокових і втрат від знецінення поточних фінансових інвестицій.

Основні шляхи поліпшення обліку фінансових інвестицій містять такі аспекти: вдосконалення обліку фінансових інвестицій у спільних підприємствах та пов'язаних сторонах за методом участі в капіталі; повна реєстрація інвестиційних процесів у бухгалтерському обліку та звітності на підприємстві; отримання достовірної інформації про доходи та витрати, пов'язані з інвестиціями; чітке розмежування результатів кожного виду діяльності підприємства. Рекомендації, наведені вище, сприятимуть систематизації та структуруванню методології обліку та оцінки фінансових інвестицій.

Вирішувати проблеми обліку інвестицій треба також на законодавчому рівні:

- 1) розробити та затвердити Інвестиційний кодекс України на законодавчому рівні з чіткими положеннями, що регулюють процес інвестування;
- 2) створити прозору систему законодавства щодо інвестування, яка сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні;
- 3) впровадити ефективну систему протидії корупції, яка жорстко контролюватиме посадові злочини та зловживання на законодавчому рівні.

Отже, облік фінансових інвестицій має бути раціональним і підпорядковуватися управлінню підприємства та чинному законодавству. Існує поділ інвестицій за періодом інвестування та видом відносин між інвестором і об'єктом інвестування, а також різні методи оцінки фінансових інвестицій залежно від способу їх придбання. Серед проблем обліку інвестицій можна виділити порушення вимог НП(С)БО 12 щодо класифікації та оцінки фінансових інвестицій, проблеми оцінки прибутку з асоційованими, спільними та дочірніми підприємствами, облік інвестицій у непов'язані сторони та ін. Вирішувати ці проблеми потрібно як на рівні підприємства, так і на законодавчому рівні. Створення сприятливого інвестиційного середовища стане рушійним кроком до покращення в цілому інвестиційного клімату в Україні. А більш чітка реєстрація всіх інвестиційних процесів та повної інформації про доходи та витрати на підприємстві сприятимуть покращенню обліку фінансових інвестицій на окремих підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Тріпак М., Лаврук О. Фінансові інвестиції у системі бухгалтерського обліку. *Економічний аналіз*. 2020. № 3. С. 197–204. 2. Давидюк Т. В., Манойленко О. В., Ломаченко Т. І., Резніченко А. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків : Гельветика, 2016. 392 с. 3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» від 26 квіт. 2000 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>. 4. Жигайло Т. П. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2016>. 5. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. 248 с. 6. Литвиненко А. А., Дорохов Є. В. Економічна сутність обліку фінансових інвестицій та перспективи використання «blockchain» для контролю інвестиційної діяльності в Україні. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 7. Деркач Ж. В., Кулинич І. А. Проблеми та напрямки вдосконалення обліку фінансових інвестицій URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14059729.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 339.5

Старченко Б. Р.

Магістрант 1 року навчання
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Статтю присвячено вивченню основних аспектів організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності торговельного підприємства. Наведено теоретичні засади та проблематику управління компанією. Відображено актуальні принципи та методи структуризації та організації експортної діяльності підприємств.

Ключові слова: організаційне забезпечення, управління підприємством, структура компанії, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, вихід на зовнішній ринок.

Annotation. This article is devoted to the study of the main aspects of organizational support of foreign economic activity of a trading enterprise. The theoretical foundations and problems of organizational support are presented. Current principles and methods of organizational support of companies in Ukraine are reflected.

Keywords: organizational support, enterprise management, company structure, foreign economic activity, export, entering the foreign market.

Актуальність. Процес управління торговельним підприємством є достатньо складним і багатомірним, він вимагає ретельного аналізу діяльності компанії, її організаційних, економічних та структурних аспектів. Керівники підприємств із зовнішньоекономічною діяльністю формують організаційно-економічні механізми, завдяки яким забезпечується ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства. Стабільність розвитку підприємства ґрунтується на управлінні всіма доступними ресурсами та оцінюванні власних можливостей. Фактори управління та організації підприємства можуть бути внутрішніми, для них ми використовуємо поняття «організаційно-економічне забезпечення та управління підприємством», та зовнішні, для яких буде доцільніше використовувати поняття «механізм взаємодії з іншими підприємствами та організаціями».

На сьогодні вітчизняні підприємства досі не мають належної системи сформованого організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Через це дослідження питань організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств та вироблення на цій основі необхідних методичних рекомендацій є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські вчені, такі як: Бабій І. В., Бабець І. Г., Дідковський М. І., Дюк А. А., Кравченко С. І., Хаєцька О. П., Лісогор Л. С., Легостаєва О. О., Маховіков Г. А., Марчін В. С., Біловодська О. А., Маслак О. І., Пажуєва Т. О., Біловодська О. А., Петріна Н. В., Біловодська О. А., Салькова І. Ю. та інші займалися дослідженням організації та управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Однак аналіз і дослідження публікацій поточної теми показує, що сьогодні українські підприємства потребують звернути більше уваги на пошук методів удосконалення стратегії зовнішньоекономічної діяльності.

Метою цієї статті є вивчення основних організаційно-економічних аспектів та стратегій.

Для досягнення поставленої мети в статті вирішено ряд завдань:

- 1) розглянуто теоретичні аспекти проблеми;
- 2) складено рекомендації з організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Викладення змісту. Для досягнення позитивного результату зовнішньоекономічної діяльності необхідно чітко визначити мету підприємства, засоби її досягнення, конкретних виконавців, фактори, які впливають на кінцевий результат. При цьому важливе значення відіграють системи забезпечення, зокрема інформаційна,

правова, економічна, організаційна та інші. Мета – максимізування прибутку на довготривалій період завдяки ефективній участі в міжнародному підприємстві. Відповідно, метою формування організаційного забезпечення на підприємстві є сприяння вирішенню завдань, що поставлені у фінансовій, виробничій, господарській і соціальній сферах. Оцінювання організаційного ресурсу потребує дослідження наявної системи управління, розподілу функцій і повноважень у її рамках, професійних та особистих якостей керівників й організаційного клімату зокрема. До найефективнішого методу організаційного забезпечення управління підприємством є метод навчання і підготовки персоналу до роботи заздалегідь намічених цілей.

Організаційна структура зовнішньоекономічної діяльності підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема, таких як: масштаби ЗЕД; досвід роботи підприємства на міжнародних ринках; складність продукції; витрати, які пов'язані з виробництвом за кордоном або з продажем продукції на зовнішніх ринках; контроль над гнучкістю бізнесу, прибутками та поведінням у конкурентному середовищі; економічна свобода; конкуренція на зовнішніх ринках; ризики, пов'язані з роботою на міжнародних ринках [1].

Коли підприємство збільшує кількість зовнішньоекономічних операцій, доцільне створення окремих структур всередині підприємства. В такому випадку в підприємства з'являється спеціальний експортний або імпортовий відділ, або відділ зовнішньоекономічної діяльності (чи зовнішньоекономічних зв'язків), залежно від того, якими операціями займається це підприємство чи організація. Такий відділ не входить до складу внутрішнього збутового апарату, а відокремлюється в самостійний функціональний підрозділ.

Структура такого відділу зазвичай індивідуалізована та залежить від задач поставлених керівництвом підприємства. В структурі експортного відділу найчастіше виділяють такі підрозділи:

- 1) функціональні сектори (валютний, транспорту, реклами). Вони вивчають відповідні функціональні питання, надають інформацію керівництву про умови здійснення зовнішньоторгових операцій;
- 2) територіальні сектори. Приділяють увагу всім питанням торгівлі з певною групою країн незалежно від номенклатури товару галузеві сектори. Займаються питаннями торгівлі лише якимось окремим товаром чи дуже близькою за характером групою товарів [2].

Організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства має ґрунтуватися на виконанні базових організаційних принципів, до яких належать принцип організаційної цілісності, делегування повноважень, паритету повноважень і відповідальності, єдності цілей, функціональної регламентації, гнучкості організаційних структур. Реалізація принципів організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства можлива лише за наявності відповідного економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Розглянемо основні варіанти організаційно-функціонального забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Класичний спосіб експортування – це прямий спосіб виходу підприємства на зовнішні ринки. Прямий спосіб має свої переваги та недоліки, саме їх аналізує керівник перед виходом на зовнішній ринок.

До переваг відносять:

- а) відсутність витрат, пов'язаних із виплатою винагороди за послуги посередника;
- б) безпосередній контакт експортера з ринками збуту;
- в) можливість здійснення контролю над ходом торговельних операцій;
- г) незалежність експортера від сумлінності й активності організацій посередників;
- д) можливість швидше реагувати на сучасні тенденції і зміни, що відбуваються на зовнішніх ринках;

До недоліків відносять:

- а) ризик, пов'язаний з тим, що економічні, соціальні, правові умови країн-партнерів дуже різняться між собою;
- в) потреба у персоналі високої комерційної кваліфікації зі знанням;
- г) специфіки роботи іноземних ринків [3].

Альтернативою для підприємств виступає непрямий спосіб виходу на зовнішній ринок. В цьому випадку компанія запускає продаж товарів на зовнішньому ринку за допомогою незалежних маркетингових посередників, тобто інших компаній. Цей варіант гарно підходить для малих та середніх підприємств, які не мають можливості витратити великі ресурси на просування та організаційне забезпечення в іншій країні. В цьому ви-

падку підприємство також аналізує можливі наслідки та переваги від рішення непрямого виходу на зовнішній ринок.

До переваг відносять:

- а) фірма-експортер не вкладає коштів в організацію збутової мережі на території країни-імпортера;
- б) експортер звільняється від діяльності, пов'язаної з реалізацією товару;
- в) посередники мають у своєму розпорядженні великі можливості в організації реклами, виставок, ярмарків;
- г) торговельні посередники мають стійкі ділові зв'язки з банками, страховими і транспортними компаніями;
- д) на ринки окремих товарів, монополізованих посередницькими фірмами, можна потрапити тільки при використанні посередницької ланки;

До недоліків відносять:

- а) додаткові витрати, пов'язані із виплатою винагороди за послуги посередника;
- б) відсутність контакту між експортером та іноземним споживачем;
- в) ризик недобросовісної роботи організацій посередників [3].

Підсумовуючи інформацію, наведену вище, термін організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства треба трактувати як цілісний процес взаємодії різних організаційних та економічних аспектів. Саме зовнішньоекономічна діяльність має бути структуризована в кожному підприємстві індивідуально виходячи з сектора діяльності компанії, стратегії розвитку та масштабу.

Висновки. За результатами проведеного дослідження було встановлено, що організаційне забезпечення та управління підприємством відіграє велику роль у зовнішньоекономічній діяльності компанії на світовому ринку. Дослідження показали, що спроможність підприємства забезпечити існування в динамічному середовищі значною мірою залежить від результативності організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Важливо зазначити, що задля досягнення великих результатів на зовнішньому ринку підприємству слід проводити дослідження на тему організаційного забезпечення та управління як внутрішніми, так і зовнішніми процесами. Доцільним можуть бути процеси розробки та реформація організаційних механізмів і структури підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Іванієнко В. В.

Література: 1. Лакіза В. В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.8. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_8/224_Lak.pdf. 2. Дунська А. Р., Башкіна А. С. Чинники організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Управління міжнародним бізнесом*. 2016. Вип. 1. URL: <http://sru.fmm.kpi.ua/article/view/72865/0>. 3. Топольницька Т. Б. Теоретичні засади організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічного підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_20.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.

РОЛЬ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 001:658

Суботіна С. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто вплив репутації на розвиток ділової репутації малого підприємства, що працює у сфері електротехнічного виробництва. Метою статті є наголосити на важливості обліку репутації підприємства.

Ключові слова: ділова репутація, мале підприємство, бізнес, міжнародний бізнес.

Annotation. The article examines the role of the influence of reputation on the development of the business reputation of a small enterprise operating in the field of electrical engineering production. The purpose of the article is to emphasize the importance of accounting for the company's reputation.

Keywords: business reputation, small enterprise, business, international business.

У сучасних умовах глобалізації ринку бізнесу роль ділової репутації стає все більш важливою, особливо для малих підприємств, які працюють у сфері електротехнічного виробництва. Ділова репутація малого підприємства впливає на їх відомість та довіру на зовнішньому ринку, що може призвести до покращення його позиції на ринку та збільшення прибутку.

Наукові задачі, пов'язані з діловою репутацією малого підприємства, включають в себе дослідження факторів, які впливають на її формування, а також впливу ділової репутації на розвиток малого підприємства та його позицію на ринку.

Також цікавими є дослідження методів підтримки та покращення ділової репутації, а також визначення впливу ділової репутації на взаємодію малого підприємства з клієнтами, партнерами та конкурентами. Також важливим є дослідження впливу ділової репутації на внутрішню організацію малого підприємства, в тому числі на відносини між працівниками та управління, а також на створення позитивної корпоративної культури.

Загалом ділова репутація є важливим фактором для успішного розвитку малого підприємства в сфері електротехнічного виробництва, тому вона потребує відповідного викання та дотримання високих стандартів ділової честі.

Останні дослідження і публікації, які займаються аналізом ролі ділової репутації малого підприємства, що працює у сфері електротехнічного виробництва, на зовнішньому ринку, виявляють серйозну важливість цієї проблеми. Репутація компанії відіграє ключову роль у відносинах з клієнтами та партнерами, а також впливає на успішність бізнесу на ринку.

Дослідження виявляють, що ділова репутація може принести малому підприємству великі користі, такі як відносини з клієнтами, які базуються на довірі та задоволенні, а також відносини з партнерами, які приносять додатковий прибуток і стабільність. Для малого підприємства важливо підтримувати високий рівень ділової репутації, відображаючи професійність та якість виробництва. Це допоможе залучити нових клієнтів та підтримувати стабільні відносини з поточними.

Метою статті є вивчення ролі ділової репутації малого підприємства, що працює у сфері електротехнічного виробництва, на зовнішньому ринку. Особлива увага приділяється впливу репутації на конкурентоспроможність малих підприємств, а також їх можливостям у забезпеченні успішної діяльності на зовнішньому ринку. Метою також є визначення факторів, що впливають на формування та зміцнення ділової репутації малих підприємств у електротехнічній галузі.

Ділова репутація малого підприємства є однією з найважливіших складових успіху та успішності в будь-якій сфері діяльності, а тим більше у сфері електротехнічного виробництва. Добре відома репутація може залучити нових клієнтів, збільшувати віровчення у суспільстві, підвищувати довіру до продукції та послуг, що надає компанія, а також залучити та зберігати відповідальних партнерів та клієнтів.

Відомість про ділову репутацію малого підприємства може бути забезпечена через різні джерела, включаючи соціальні медіа, відгуки клієнтів, електронні документи та доклади, відгуки інших підприємств та організацій, які взаємодіють з даною компанією. Основним завданням малого підприємства є впевнене та стабільне будівництво своєї репутації, яке включає в себе надання високоякісної продукції та послуг, відповідальне відношення до клієнтів і партнерів, відповідність до стандартів і законодавства.

На зовнішньому ринку репутація може впливати на різні чинники, такі як конкурентні переваги, вибір партнерів, віддача інвестицій, можливість залучення кредитів та інвестицій. Тому для малого підприємства, яке працює у сфері електротехнічного виробництва, важливо створювати та підтримувати позитивну репутацію, щоб залучати нових клієнтів та партнерів, підвищувати віддачу інвестицій та зберігати свою конкурентну перевагу на ринку.

Відомість про ділову репутацію малого підприємства також може вплинути на його можливість отримати фінансування. Банки та інвестори можуть бажати відомостей про ділову репутацію компанії, перед тим як вирішуватися на вкладення своїх коштів. Добре відома ділова репутація може сприяти відновленню довіри інвесторів та залученню нових фінансувальних ресурсів для розвитку бізнесу.

Загалом вивчення ролі ділової репутації малого підприємства в електротехнічному виробництві є важливим елементом успішного бізнесу. Відомість про ділову репутацію може вплинути на відносини з клієнтами, партнерами та регуляторами, а також вплинути на можливість отримати фінансування для розвитку бізнесу. Тому важливо підтримувати добру ділову репутацію, працювати над удосконаленням якості своїх продуктів і послуг, відкрито та прозоро взаємодіяти зі всіма зацікавленими сторонами.

Подальші дослідження у вивченні впливу ділової репутації на мале підприємство в електротехнічному виробництві можуть включати в себе висвітлення різних аспектів, таких як вплив ділової репутації на прибуток компанії, вплив на відносини з клієнтами та партнерами, а також висвітлення методів управління та підтримки доброї ділової репутації. Також можливо вивчати практики інших компаній у сфері електротехнічного виробництва, які успішно впроваджують принципи доброї ділової репутації, та вивчення їхнього впливу на їхню діяльність.

Загалом подальше вивчення впливу ділової репутації на мале підприємство в електротехнічному виробництві може допомогти для розуміння важливості ділової репутації для успіху малого підприємства у сфері електротехніки. Це може допомогти власникам і керівникам малих підприємств в електротехнічному виробництві легше приймати рішення щодо управління своїм бізнесом та розвитку своєї ділової репутації.

Крім того, результати даних досліджень можуть бути використані як джерело інформації для розроблення програм та інструментів для підтримки доброї ділової репутації в малому бізнесі, в тому числі у сфері електротехніки. Ці дослідження можуть виявити ще більш глибокі зв'язки між діловою репутацією та успіхом малого підприємства у сфері електротехніки, а також допомогти розробити більш ефективні стратегії та практики для підтримки та розвитку ділової репутації у цій сфері.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Іванієнко В. В.

Література: 1. Kornienko T. S., Nizovtseva I. V. Business reputation of small enterprises in the electrical engineering industry: Development strategies. *Journal of Economic Regulation*. 2017. Vol. 8 (2). P. 67–76. 2. Чіанг Ю. Х., Джавалгі Р. Г. Корпоративна репутація та лояльність клієнтів у сфері послуг. *Щоквартальник маркетингу послуг*. 2007. № 28 (3). С. 33–48. 3. Fombrun C., Van Riel C. Слава та багатство: як успішні компанії створюють виграшну репутацію. FT Press, 2004. 4. Гейман А. Управління корпоративною репутацією. Джон Вайлі та сини, 2005. 5. Коршун Д., Бхаттачарія К. Б. Маркетинг зацікавлених сторін і корпоративна соціальна відповідальність: інституційний погляд. *Журнал маркетингу*. 2008. № 72 (4). С. 1–17. 6. Пападопулос Н., Хеслоп Л. А. Корпоративна репутація та конкурентоспроможність. Routledge, 2002. 7. Сінгх Дж., Сірदेशмук Д. Агентство та механізми довіри в оцінці задоволеності споживачів та лояльності. *Академія маркетингових наук*. 2000. № 28 (1). С. 150–167. 8. Ся Л., Монро К. Б. Вплив ціни, назви бренду та назви магазину на якість, яку сприймають покупці: комплексний огляд літератури. *Психологія та маркетинг*. 2009. № 26 (10). С. 961–986.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.

РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

УДК 334.722:355.271(477)

Сухоставець М. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

***Анотація.** Дослідження присвячено визначенню основних проблем релокації бізнесу в Україні під час війни. Досліджено та проаналізовано зовнішні та внутрішні чинники, які визначають основні проблемні питання, що стримують відновлення та розвиток бізнесу.*

***Ключові слова:** релокація, управління підприємством, повномасштабне вторгнення, конкурентоспроможність.*

***Annotation.** The study is dedicated to determining the main problems of business relocation in Ukraine during the war. The external and internal factors that determine the main problematic issues restraining the recovery and development of business have been studied and analyzed.*

***Keywords:** relocation, enterprise management, full-scale invasion, competitiveness.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах питання повноцінного функціонування національної економіки у зв'язку з необхідністю підтримки фінансової, промислової та економічної систем держави стає особливо актуальним. Це необхідно для того, щоб забезпечити Збройні Сили України необхідними ресурсами для національно-визвольної боротьби за незалежність нашої держави.

Тому зараз одним із головних завдань України є активізація економічних процесів на тих територіях, де не ведуться бойові дії. Також необхідно зосередитися на підтримці виробничих процесів та їх перенесенні у відносно безпечні регіони на Заході країни. Водночас вважаємо слушною думку провідних економістів про те, що особливу увагу слід приділяти експорторієнтованому виробництву – його завданням має бути збільшення експорту з метою забезпечення зростання валютних надходжень в Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання релокації бізнесу в Україні під час війни знайшло своє відображення в наукових працях Власенко А. [3], Григоренко С., Шніцер М. [4], Колесник Т. [5], Мельник Т. [6], Титаренко Л., Бугай А. [7], Шматковська Т. [8]. Саме ці праці зробили істотний внесок в дослідження та аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, які визначають проблеми розвитку бізнесу в сучасних умовах. Однак сучасна економічна наука наразі немає фактичних напрацювань щодо принципів організації економіки в таких складних умовах, і ця тема є недостатньо дослідженою.

Основною метою статті є визначення основних проблем релокації бізнесу, шляхи їх вирішення та підтримка з боку держави.

Виклад основного матеріалу. З початком війни з Російською Федерацією економіка України зазнала серйозного удару – зруйновані підприємства та інфраструктура, обмежено доступ бізнесу до необхідних ресурсів і ринку збуту, інфляція, девальвація та значна міграція населення. За останніми оцінками Світового банку, втрати від війни становить близько 350 мільярдів доларів, а ВВП країни скоротиться більш ніж на третину. Зрозуміло, що важко працювати в таких складних умовах бізнесу [8].

Незважаючи на всі складнощі, бізнес в Україні адаптується до воєнного стану. Промислові компанії підвищили свої оцінки за рахунок поступового коригування маршрутів постачання, пристосування до нових умов і з урахуванням переміщення частин підприємства в більш безпечні регіони. Вперше за кілька місяців компанії прогнозують збільшення обсягів виробництва, але оцінки зайнятості населення все ще залишаються помірними [3].

Основними складнощами при відновленні роботи та розвитку підприємств є нерозуміння щодо подальшого розвитку подій, обмеженість певних ресурсів, проблеми з логістикою, нестача кваліфікованих співробітників і падіння платоспроможного попиту на внутрішньому ринку [6].

Багато компаній змушені справлятися з падінням попиту на їх продукцію. 75 % компаній відчувають значне падіння попиту, 70 % шукають нових клієнтів і канали збуту, а 20 % підприємств стикаються із запізненням або відсутністю платежів від клієнтів.

Також компаніям бракує фінансування: близько 40 % підприємств потребують обігових коштів, яких їм бракує через майже повне припинення банківського кредитування; 36 % компаній активно шукають можливості фінансування. Програмою доступних кредитів 5–7–9 % у 2022 році скористалися близько 4 % опитаних компаній (Опитування Американської торговельної палати, серпень 2022 р.).

В опитуванні за липень 2022 року взяли участь власники та керівники малого, середнього та великого українського бізнесу, при цьому більшість респондентів представляли малий бізнес (Gradus, Опитування українського бізнесу, липень 2022). Близько 22 % із 104 респондентів повідомили, що їхній бізнес працює без змін. Половина з них працюють частково, а 19 % опитуваних повідомили про припинення діяльності. 12 % опитуваних заявили про повну або часткову релокацію своїх компаній, 20 % вже перенесли частину або весь бізнес, а 18 % повідомили про те, що їх бізнес потребує переміщення, але цього ще не відбулось. Майже половина опитуваних зазначила, що їх компанії не потрібно переміщувати. 72 % релокованих респондентів переїхали в межах України, 17 % – в межах України та за кордон, 11 % – за кордон. Країнами, до яких було переміщено компанії, були переважно країни Європейського Союзу (62 %). 83 % учасників вважають, що українські компанії здатні бути конкурентоспроможними та успішними на європейських ринках [4].

Згідно з програмою релокації українських компаній, розробленою за ініціативи уряду, держава сприяє забезпеченню матеріально-технічних потреб, переселенню працівників і підбору нових працівників. При цьому переміщення об'єктів господарювання не передбачає оплати за них. Бізнесу, що планує переміщення до безпечних областей, буде надана допомога з логістики щодо підбору місць для розміщення їх виробничих потужностей, перевезення та розселення фахівців та їхніх родин, а також пошуку нових співробітників [7].

Головною умовою такого переміщення є наявність матеріально-технічного можливості без загрози водіям і залізничникам, тому релокація не здійснюватиметься в зоні прямого ведення бойових дій та через гуманітарні коридори. Також зазначено, що після релокації на нове місце компанії можуть розраховувати на допомогу працівників обласних державних адміністрацій, Державної служби зайнятості та Держпраці [5].

Наразі реалізація урядової програми з допомоги релокації бізнесу здійснюється на основі таких нормативно-правових актів:

1. Постанова Уряду № 305 від 17.03.2022, яка регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки і передається до Міністерства інфраструктури [1].

2. Розпорядженням Уряду № 245-р від 25.03.2022: передбачає план невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію [2].

Завдяки цим нормативно-правовим актам ми маємо правову регуляцію у питанні релокації бізнесу під час війни.

Висновки. Під час війни багато компаній перемістились у безпечні області задля збереження життя своїх співробітників і забезпечення подальшого функціонування бізнесу. Через це багато підприємців знайшли для себе нові можливості просування та масштабування своєї діяльності. Найважливішим є те, що в процесі відновлення економіки нашої країни, яка постраждала внаслідок російської агресії, бізнес продовжує працювати та підлаштовуватись під сьогоденні реалії життя, сплачуючи податки та надаючи робочі місця населенню, що також зміцнюють обороноздатність держави.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Іванієнко В. В.

Література: 1. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-p#Text>. 2. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-p#Text>. 3. Власенко А. Релокація бізнесу під час війни. *Vivat Academia*. 2022. № 14. С. 64–67. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/908219ada0a5f9e1b2ba860d7c84efa7.pdf>. 4. Григоренко Є., Шніцер М.

Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження // Forbes. URL : [https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501#:~:text=Опитування%20виявило%2C%20що%20після%20шести,%2C%20a%201%25%20заморозили%20операції](https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501#:~:text=Опитування%20виявило%2C%20що%20після%20шести,%2C%20a%201%25%20заморозили%20операції.). 5. Колесник Т. Релокація бізнесу в умовах війни: варіанти та покрокова інструкція // Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=relokatsiya-biznesu-v-umovah-vijny-varianty-ta-pokrokovaya-instruktsiya>. 6. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2. С. 3–11. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/261787>. 7. Титаренко Л. М., Бугай А. С. Організація релокації міжнародного бізнесу в умовах воєнного стану в Україні // Сучасна економічна наука: теорія і практика : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Полтава, 10 листоп. 2022 р.). Полтава : Національний Університет «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка», 2022. 145 с. С. 72–74. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2022/vnpik-sevtp/zbirnik.pdf>. 8. Шматковська Т. Релокейт підприємств у системі допомоги бізнесу в умовах воєнного стану. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/news/relokeyt-pidpryemstv-u-systemi-dopomohy-biznesu-v-umovakh-voyennoho-stanu>.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.

ВІДМІННОСТІ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.01

Тимошенко Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті зазначено стандарти, які регламентують складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) в національному і міжнародному законодавстві. Порівняно та наведено переваги та недоліки складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) за національними та міжнародними стандартами.

Ключові слова: Баланс (Звіт про фінансовий стан), національні, міжнародні, стандарти, складання, відмінності, регламентованість, статті.

Annotation. The article specifies the standards that regulate the preparation of the Balance Sheet (Statement of financial position) in national and international legislation. The advantages and disadvantages of drawing up a Balance Sheet (Statement of financial position) sheet according to national and international standards are compared and given.

Keywords: Balance sheet (Statement of financial position), national, international, standards, compilation, differences, regulations, articles.

Одна з найголовніших характеристик підприємства – це його господарський стан, який відображається в Балансі (Звіті про фінансовий стан) (далі Баланс). В Україні його складають як за міжнародними, так і за національними стандартами, які мають певні відмінності. В різних випадках необхідно складати та аналізувати Баланси за різними стандартами. Саме тому для правильності прийняття рішень, які пов'язані з Балансом, необхідно розуміти відмінності між Балансами, які складені за міжнародними та національними стандартами.

Питання складання Балансу порушувалося неодноразово. Свої праці цій проблемі присвятили Задорожний З. В., Маркус О. В., Приймак С. В., Іванчук Н. В., Пантелеєв В. П. та інші. Але, на жаль, саме порівнянню Балансів, які складені за різними стандартами, приділено не багато уваги, і інформація не досить структурована.

Мета цієї статті полягає у порівнянні складання Балансу за національними та міжнародними стандартами.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [1]. Наближення української системи обліку до МСФЗ розпочалося в 1998 році з прийняттям урядом Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням МСБО [2]. Загалом підприємства в Україні мають право самі визначити, за якими стандартами складати Баланс: національними чи міжнародними [3]. Але все ж таки деякі підприємства повинні скласти звітність саме за міжнародними стандартами. Такими, зокрема, є підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [3].

Одним із міжнародних стандартів, який регулює фінансову звітність, є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 1 «Подання фінансової звітності». В національному законодавстві це питання регулює Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно з національними стандартами Баланс чітко регламентований. Форма і склад статей фінансової звітності чітко визначені. Можливе додавання додаткових статей із збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності [1]. Міжнародні стандарти, навпаки, не регламентують Баланс. Містить лише мінімальний перелік статей, які потрібно наводити безпосередньо в балансі. Суб'єкт господарювання подає додаткові рядки статей, заголовки та проміжні підсумки у звіті про фінансовий стан, коли таке подання є доречним для розуміння фінансового стану суб'єкта господарювання [4].

Статті Балансу згідно з національними та міжнародними стандартами відрізняються. Їх основні відмінності подано у табл. 1.

Таблиця 1

Відмінності статей Балансу за НП(С)БО та МСБО

Стаття	Національні стандарти	Міжнародні стандарти
Незавершені капітальні інвестиції	Для запису існує окремий рядок (1005)	Не існує як окремий об'єкт обліку, входять до складу основних засобів
Витрати майбутніх періодів	Для запису існує окремий рядок (1170)	Не існує як окремий об'єкт обліку, доцільно відображати у складі авансів виданих
Доходи майбутніх періодів	Для запису існує окремий рядок (1665)	Не існує як окремий об'єкт обліку, відображається у складі «Інших поточних зобов'язань»
Накопичена амортизація нематеріальних активів	Обов'язково відображається в окремому рядку (1002)	Не вимагається окремого подання у звіті, рекомендовано деталізувати у Примітках до статті «Нематеріальні активи»
Знос основних засобів	Обов'язково відображається в окремому рядку (1012)	Не вимагається окремого подання у звіті, рекомендовано деталізувати у Примітках до статті «Основні засоби»
Цільове фінансування	Для запису існує окремий рядок (рядок 1525)	Дане поняття відсутнє
Фінансові активи / зобов'язання	Окремих рядків не передбачено, можуть поєднуватися з нефінансовими	Інформацію слід розкривати окремо від фінансових

Джерело: сформовано на основі [1; 4; 5]

У складанні Балансу за національними та міжнародними стандартами є певні розбіжності. На перший погляд може здатися, що ці відмінності незначні. Але, знаючи одні стандарти, не можна з легкістю скласти і проаналізувати Баланс, який складено за іншими стандартами. У наш час багато підприємств бажають співпрацювати з іноземцями. Щоб їм детально ознайомитися з діяльністю підприємства, необхідно обов'язково ознайомитися з його Балансом. Якщо Баланс складено за національними стандартами, то для іноземця

ця задача ускладнюється, адже для нього більш відомі статті Балансу, який складено за міжнародними стандартами. Саме тому необхідне адаптування національних стандартів до міжнародних. Але перевагою національного законодавства є те, що складання Балансу чітко регламентовано. Завдяки цьому вдається уникати різне складання Балансів за одним і тим самим стандартом, що полегшує їх інтерпретування і складання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. 2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96. 3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013. 5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ПОБУДОВА ГОРИЗОНТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ БАЛАНСУ (НА ПРИКЛАДІ БАЛАНСУ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОННОГО БЮРО ТЕХНІЧНОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ)

УДК 657.3

Тимошенко Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто особливості побудови горизонтального порівняльного аналізу. Проведено цей вид аналізу на прикладі активу балансу комунального підприємства «Харківське районне бюро технічної інвентаризації» за 2020 р. Проаналізовано результати горизонтального порівняльного аналізу балансу цього підприємства.

Ключові слова: горизонтальний аналіз, підприємство, баланс, актив, збільшення, зменшення.

Annotation. The article examines the peculiarities of building a horizontal comparative analysis. This type of analysis was carried out on the example of the assets of the balance sheet of the utility enterprise «Kharkiv District Bureau of Technical Inventory» for 2020. The results of the horizontal comparative analysis of the balance sheet of this enterprise were analyzed.

Keywords: horizontal analysis, enterprise, balance sheet, asset, increase, decrease.

Однією з найголовніших характеристик підприємства є його господарський стан, який відображається в балансі. Баланс дає можливість групувати інформацію на початок і кінець звітного періоду. Проте для отримання ще більш повної і глибшої інформації про фінансовий стан необхідно ще й проводити на базі балансу

підприємства горизонтальний аналіз. Ця аналітична таблиця необхідна для розуміння загальної картини всіх змін в абсолютних і відносних величинах статей та груп балансу.

Широкого поширення дослідження питань управлінської звітності й аналітичного балансу набули в працях вітчизняних науковців І. О. Бланка, Г. Г. Кірейцева, М. Г. Чумаченка та інших. Проте проблема складання горизонтального порівняльного аналізу балансу й досі залишається актуальною.

Метою статті є визначення основних аспектів побудови горизонтального порівняльного балансу та окреслення отриманих результатів на прикладі комунального підприємства «Харківське районне бюро технічної інвентаризації».

Горизонтальний аналіз є одним із основних методів аналізу звітності [1, с. 379]. Його мета полягає в тому, щоб виявити абсолютні та відносні зміни величин різних статей балансу, його розділів за певний період часу і дати оцінку цим змінам [2, с. 49].

При побудові горизонтального порівняльного аналізу в таблиці, крім даних балансу, доцільно вказувати такі показники:

- абсолютне відхилення (характеризує, на скільки одиниць змінився рівень показника порівняно з рівнем попереднього або базисного періоду) [3, с. 7];
- темп зростання (характеризує, на скільки одиниць змінився рівень показника порівняно з рівнем попереднього або базисного періоду) [3, с. 7];
- темп приросту (показує, у скільки разів змінився поточний рівень показника, що аналізується порівняно з рівнем попереднього або базового періоду) [3, с. 7].

Складання горизонтального балансу розглянемо на прикладі активу балансу комунального підприємства «Харківське районне бюро технічної інвентаризації».

Для заповнення колонок таблиці використовуємо такі формули:

Абсолютне відхилення = Дані на кінець року - Дані на початок року

Темп росту = Дані на кінець року / Дані на початок року

Темп приросту = Темп зростання - 100 %.

Кінцевий результат побудови горизонтального аналізу активу балансу наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Горизонтальний аналіз активу балансу комунального підприємства «Харківське районне бюро технічної інвентаризації» за 2020 р.

Актив	На початок звітного року, (тис. грн)	На кінець звітного року, (тис. грн)	Абсолютне відхилення (тис. грн)	Відносне відхилення (%)	
				Темп зростання	Темп приросту
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи	10,4	8,0	-2,4	76,92	-23,08
Нематеріальні активи					
первісна вартість	40,6	40,6	0	100	0
накопичена амортизація	30,2	32,6	2,4	107,95	7,95
Основні засоби	141,6	133,8	-7,8	94,49	-5,51
первісна вартість	562,5	569,9	7,4	101,32	1,32
знос	420,9	436,1	15,2	103,61	3,61
Усього за розділом I	152,0	141,8	-10,2	93,29	-6,71
II. Оборотні активи					
Запаси	8,8	8,8	0	100	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	27,9	19,1	-8,8	68,46	-31,54
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	128,3	128,3	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	80,4	78,0	-2,4	97,01	-2,99

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
Гроші та їх еквіваленти	170,2	5,0	-165,2	2,94	-97,06
Витрати майбутніх періодів	6,3	3,0	-3,3	47,62	-52,38
Інші оборотні активи	216,2	179,6	36,6	83,07	-16,93
Усього за розділом II	509,8	421,8	-88	82,74	-17,26
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	4,1	4,1	-	-
Баланс	661,8	567,7	-94,1	85,78	-14,22

Джерело: сформовано на основі [4]

Аналіз даних табл. 1 дає дуже багато інформації.

Сума нематеріальних активів на кінець року зменшилася на 2,4 тис. грн порівняно з початком року, що становить 23,08 %. Ці зміни відбулися лише за рахунок накопичення амортизації, оскільки первісна вартість основних засобів не змінилася. Сума накопиченої амортизації збільшилася на 7,95 %.

Сума за рядком «Основні засоби» змінилася як за рахунок збільшення зносу, так і за рахунок збільшення первісної вартості об'єктів. Сума первісної вартості основних засобів збільшилася на 7,4 тис. грн. (1,32 %), що свідчить про придбання основних засобів підприємством. Знос основних засобів за цей період збільшився на 15,2 тис. грн (3,61 %). Внаслідок цих змін балансова вартість основних засобів зменшилася на 5,51 %, тобто на 7,8 тис. грн.

Внаслідок зменшення балансової вартості нематеріальних активів і основних засобів загальна вартість необоротних активів комунального підприємства зменшилася на суму абсолютних відхилень за рядками «Нематеріальні активи» і «Основні засоби», що склало 3,61 %.

Загальна сума запасів комунального підприємства на кінець і початок звітного періоду не змінилася.

Спостерігається зменшення заборгованості підприємства постачальникам. В загальному зменшення складо 8,8 тис. грн, тобто на 31,54 %.

За звітний період з'явилася дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом.

Інша поточна дебіторська заборгованість комунального підприємства зменшилася на 2,4 тис. грн (2,99 %).

Спостерігається також зменшення грошей та їх еквівалентів. Сума в кінці звітного періоду зменшилася на 165,2 тис. грн. Тобто на балансі комунального підприємства залишилося числитися лише 2,94 % грошей та їх еквівалентів.

Витрати майбутніх періодів зменшилися майже наполовину (52,38 %), тобто на 3,3 тис. грн.

Сума інших необоротних активів зменшилася на 36,6 тис. грн, що складає 16,93 %.

Загалом за оборотними активами спостерігається зменшення на 88 тис. грн (17,26 %).

На кінець звітного періоду на балансі комунального підприємства почати числитися необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття (4,1 тис. грн).

Загалом спостерігається зменшення активів комунального підприємства. Вартість активів зменшилася на 94,1 тис. грн, що у відсотковому відношенні становить 14,22 %.

За результатами горизонтального порівняльного аналізу активу балансу підприємства можна зробити висновок, що на підприємстві спостерігаються як позитивні, так і негативні зміни активів. Загалом діяльність підприємства не можна вважати досить ефективною. Особливу увагу підприємству слід звернути на значне скорочення грошових коштів і їх еквівалентів.

Аналогічну побудову і аналіз можна провести і за пасивом балансу. Крім того, можливо брати дані за декілька років. Таким чином можна дослідити загальну тенденцію зміни сум за різними статтями та розділами балансу.

Слід зазначити, що цінність горизонтального аналізу значно зменшується в умовах інфляції. Щоб уникнути негативного впливу, аналізовані показники необхідно коригувати на індекс інфляції [5, с. 62].

Отже, горизонтальний аналіз наочно зображує зміни статей балансу в грошовому і відсотковому вираженні. Загалом він дає можливість більш повно, достовірно оцінити й діагностувати фінансовий стан підприємства.

емства, вчасно прийняти ефективні управлінські рішення. Основним у проведенні горизонтального аналізу балансу є не сам розрахунок показників, а те, як вони будуть трактуватися стосовно цього підприємства і які висновки будуть зроблені на їх підставі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Азаренков Г. Ф.

Література: 1. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 424 с. 2. Фінансовий аналіз промислових підприємств : навч. посіб. / за заг. ред. В. Я. Нусінова. Кривий Ріг : Видав. Р. А. Козлов, 2016. 511 с. 3. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Основи наукових досліджень» (для студентів 4-го курсу денної та 5-го курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.140103 – Туризм) / уклад. : О. М. Радіонова, Л. В. Оболенцева. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 24 с. 4. Офіційна фінансова звітність комунального підприємства «Харківське районне бюро технічної інвентаризації» за 2020 рік: баланс (Звіт про фінансовий стан). Форма № 1. URL: https://khrada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/zvit_2020.pdf. 5. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ПОРІВНЯННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ І РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

УДК 336.1.07

Тимошенко Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто та порівняно в табличному вигляді ключові особливості функціонування Державної аудиторської служби України та Рахункової палати України при проведенні державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Ключові слова: Державна аудиторська служба, Рахункова палата, функціонування, порівняння.

Annotation. The article examines and compares in tabular form the key features of the functioning of the State Audit Service of Ukraine and the Accounting Chamber of Ukraine in the field of state financial control.

Keywords: State Audit Service, Accounting Chamber, functioning, comparison.

Невід'ємною складовою частиною системи управління державними фінансами є державний фінансовий контроль. Одними із основних його органів є Державна аудиторська служба України і Рахункова палата України. Знати особливості їх функціонування необхідно для кращого розуміння системи управління державними фінансами. Зрозуміти принципи роботи цих двох органів контролю краще в порівнянні.

Питанням функціонування Державної аудиторської служби і Рахункової палати України займалася низка науковців, зокрема А. В. Хмельков, І. В. Сидор. Але, на жаль, саме порівнянню цих двох органів фінансового контролю приділено не багато уваги, і інформація не досить структурована.

Мета цієї статті полягає у порівнянні функціонування Державної аудиторської служби і Рахункової палати України.

Реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю в Україні переважно здійснюється за допомогою Державної аудиторської служби і Рахункової палати.

Державна аудиторська служба України – центральний орган виконавчої влади у формі інспекції, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [1].

Рахункова палата України – орган фінансово-бюджетного контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй [2].

Ці два органи мають як відмінності, так і подібності у функціонуванні. Детальніше цю інформацію подано в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння функціонування Державної аудиторської служби України та Рахункової палати України

Критерій	Державна аудиторська служба України	Рахункова палата України
1	2	3
Склад	5 міжрегіональних територіальних органів	7 територіальних управлінь
Основні нормативно-акти, які регламентують діяльність	- Бюджетний кодекс України; - Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»; - Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43 «Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України»	- Бюджетний кодекс України; - Конституція України; - Закон України від 11 липня 1996 року № 315/96-ВР «Про Рахункову палату».
Підпорядкування	Кабінет Міністрів України через Міністра фінансів	Верховна Рада України
Фінансове забезпечення	Кошти державного бюджету	Кошти державного бюджету
Місія	Забезпечення економічного добробуту країни шляхом реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю	Сприяння впровадженню належного державного управління в Україні як основи сталого розвитку країни та забезпечення гідного життя громадян
Основні завдання	- реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю; - внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державного фінансового контролю; - здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів; - надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг	- організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів; - здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних і кредитно-фінансових ресурсів; - контроль за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального й національно-культурного розвитку, охорони довкілля; - контроль за дотриманням законності щодо надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям; - контроль за законністю та своєчасністю руху коштів Державного бюджету України та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках; - аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про усунення їх, а також про вдосконалення бюджетного процесу загалом; - регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України та стан погашення внутрішнього і зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних функцій; - виконання інших завдань, передбачених для Рахункової палати чинним законодавством України

Закінчення табл. 1

1	2	3
Принципи	- законність; - незалежність; - політична неупередженість; - верховенство права; - професіоналізм; - прозорість; - конфіденційність; - добросовісність	- законність; - незалежність; - неупередженість; - об'єктивність; - безсторонність; - гласність

Джерело: сформовано на основі [1–6]

Підсумовуючи дані табл. 1, можна зазначити, що подібності у функціонуванні Рахункової палати України і Аудиторської служби України є, але їх не багато, і вони не є суттєвими. Ці два державні органи здійснюють різну діяльність, хоча і виконують державний фінансовий контроль у цілому.

Попри досить непогану діяльність, робота цих органів не є досконалою. Для кращого функціонування до завдань обох органів державного фінансового контролю можна додати прогнозування явищ, які стосуються їхньої діяльності. Це допоможе виявити тенденції розвитку певних явищ і передбачити розвиток подій у майбутньому, що необхідно для оптимальної організації роботи цих органів. До принципів Рахункової палати України можна додати добросовісність, професіоналізм, об'єктивність, які уже має Державна аудиторська служба. Крім того, до принципів обох органів можна додати дотримання професійної етики, компетенції, оперативності, доказовості.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кожушко О. В.

Література: 1. Державна аудиторська служба України // Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6-%D0%B1%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8. 2. Рахункова палата України // Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8. 3. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>. 4. Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 № 315/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>. 5. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/>. 6. Рахункова палата України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ, ЯКІ ПОВ'ЯЗАНІ З ВВЕДЕННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ, ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

УДК 336.71

Тимошенко Ю. С.

Студент 3 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто основні зміни в законодавстві України, проаналізовано постанови Національного банку України, які пов'язані з введенням воєнного стану, щодо діяльності банків та банківської системи в цілому.

Ключові слова: зміни, воєнний стан, законодавство, НБУ, банки.

Annotation. The article examines the main changes in the legislation of Ukraine, analyzes the resolutions of the National Bank of Ukraine, which are related to the introduction of martial law, regarding the activities of banks and the banking system as a whole.

Keywords: changes, martial law, legislation, NBU, banks.

Введення воєнного стану в Україні внаслідок вторгнення Росії призвело до суттєвих змін у діяльності банків. Під час дії воєнного стану Національним банком України було прийнято різні нормативні акти для подолання панічних настроїв серед населення, збереження довіри до банківської системи та стабільності у фінансовій сфері. За даними змінами потрібно слідкувати кожному, а не тільки працівникам банківської сфери. Так чи інакше, діяльність кожної людини пов'язана з роботою банків.

Досить багато існує наукових праць, які присвячені регулюванню діяльності банківської системи. Але саме питання змін законодавства під час воєнного стану ще не було розкрито.

Мета цієї статті полягає у дослідженні змін у законодавстві, які пов'язані з введенням воєнного стану, щодо діяльності банків.

Згідно з Указом Президента України зараз в Україні діє воєнний стан [1]. З першого його дня Національний банк України спрямовує зусилля на забезпечення стабільності банківської системи, адаптування діяльності банків до умов воєнного стану. Головні рішення в цей час були спрямовані на забезпечення безперебійної роботи банківської системи, стримування девальвації національної валюти та відпливу капіталу за кордон.

З цією метою НБУ прийняв ряд постанов, зокрема:

- «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»;
- «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп»;
- «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану»;
- «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні».

Згідно з постановами НБУ було передбачено, що відділення банків мали продовжити безперебійну роботу, де це було безпечно, забезпечити клієнтам доступ до сейфів та підкріплення банкоматів готівкою. Жодних обмежень не було встановлено на безготівковій розрахунки, видачу банківських металів з рахунків клієнтів банку. Водночас діють заборони на зняття клієнтами готівки обсягом понад 100 тис. грн на день. Ці обмеження не стосуються підприємств, які діють за дорученням уряду або виконують мобілізаційні плани, а також мешканців територій, яким загрожувала окупація: вони можуть знімати кошти без обмежень як в національній, так і в іноземній валюті за умови їх наявності у відділенні банку [2].

Також діють заборони на:

- видачу банками ощадних сертифікатів, що номіновані в іноземній валюті [2];

- розподіл капіталу (крім спрямування прибутку на збільшення статутного капіталу, формування загальних резервів і фондів основного капіталу та покриття збитків) [3];
- виплати дивідендів (окрім за привілейованими акціями) [3];
- надання та продовження кредитів пов'язаним особам банку та дострокове повернення таким особам депозитів [3];
- дострокове повернення вкладів (депозитів) пов'язаним з банком особам, крім спрямування достроково повернених коштів на збільшення капіталу банку [3].

Водночас НБУ ввів і певні послаблення, зокрема:

- переніс проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків на 2023 рік [3];
- скасував заходи впливу за порушення низки нормативів (капіталу, ліквідності, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності), якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 року [3];
- скасував заходи впливу за невчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності [4];
- дозволив використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи [5].

З першого дня війни НБУ заборонив банкам видавати кошти за рахунками резидентів РФ та Білорусі в Україні, а також купувати чи продавати їм валюту, в тому числі для виконання перед ними зобов'язань. Згодом до цієї заборони НБУ затвердив ряд винятків. Зокрема було дозволено видатки для соціальних виплат, виплати зарплат, сплати комунальних послуг, податків, штрафів, а також банківських комісій та страхових виплат [2].

Однією з важливих змін у законодавстві, яка була спрямована на полегшення ситуації для українців-позичальників на час війни та післявоєнного відновлення економіки, було введення кредитних канікул. Це означає, що у період дії в Україні воєнного стану та у тридцятиденний строк після дня його припинення або скасування у разі прострочення споживачем виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит споживач звільняється від відповідальності перед кредитором за таке прострочення. Тобто споживач звільняється, наприклад, від сплати кредитором неустойки (штрафу, пені). Також забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом (винятком є лише ті випадки, коли договір передбачає встановлення змінюваної процентної ставки) [6].

Важливим є те, що канікули – це відтермінування сплати боргу. Нові правила передбачають скасування санкцій, а не відсотків за користування кредитними коштами. Також кредитні канікули – це право кредитора. Можливість оформлення кредитних канікул, умови надання та строки визначає кожен банк індивідуально за окремим зверненням позичальника.

В Україні, як і раніше, діють норми фінансового моніторингу, що зобов'язують банки періодично перевіряти клієнта, проводячи процедуру ідентифікації. Однак у період війни НБУ дозволив банкам проводити ідентифікацію дистанційно. Зокрема, такі заходи щодо резидентів України можуть включати:

- дистанційні системи обслуговування;
- електронну пошту із застосуванням кваліфікованого електронного підпису;
- інші дистанційні канали зв'язку в межах технічних можливостей банку [7].

Ефективно працююча банківська система під час війни є стратегічно важливою для держави і громадян. Цьому сприяють своєчасні професійні дії НБУ, зокрема внесення змін у законодавство, що стосуються діяльності банків. Завдяки цим змінам банківська система в період воєнного стану функціонує достатньо стабільно і забезпечує високу операційну ефективність та прибутковість банків. Безперервна робота банківської системи дозволяє зберегти довіру та забезпечити впевненість клієнтів у своїй стабільності у цей складний час.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кудіна О. М.

Література: 1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>. 2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 року № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18/2022>.

gov.ua/laws/show/v0018500-22. **3.** Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп : Постанова Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22>. **4.** Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 07.03.2022 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041500-22>. **5.** Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 08.03.2022 № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-22>. **6.** Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20>. **7.** Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 23.03.2022 № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0060500-22>.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

КОНЦЕПЦІЯ БІЗНЕС-ЯДРА: СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

УДК 005.21:658

Халін Б. Г.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Конкурентне бізнес-середовище сьогодні вимагає від організації не тільки розуміння їхніх основних конкурентних переваг, але й активного зосередження зусиль на розвитку та зміцненні цих переваг. Концепція бізнес-ядра, запропонована К. Зуком та Дж. Алленом, пропонує новий стратегічний підхід, який дозволяє організаціям створити стійкі конкурентні переваги, зосереджуючись на розвитку своїх основних компетенцій, цінностей і ресурсів.

Ключові слова: концепція бізнес-ядра, стратегічний підхід, основні компетенції, конкурентні переваги, організаційний розвиток.

Annotation. Today's competitive business environment requires organizations not only to understand their core competitive advantages but also to actively focus on developing and strengthening these advantages. The concept of business core, proposed by K. Zook and J. Allen, offers a new strategic approach that enables organizations to create sustainable competitive advantages by focusing on the development of their core competencies, values, and resources.

Keywords: business core concept, strategic approach, core competencies, competitive advantages, organizational development.

У сучасному швидкозмінному бізнес-середовищі організаціям необхідно знайти спосіб протистояти конкуренції та досягти стійкого успіху. Традиційні підходи до управління можуть бути недостатньо ефективними, оскільки розподіл ресурсів на всі аспекти бізнесу може призводити до розрізненості та втрати конкурентних переваг. Концепція бізнес-ядра, запропонована К. Зуком та Дж. Алленом [4], надає новий стратегічний підхід до управління організацією, з фокусом на основних компетенціях і конкурентних перевагах.

Концепція бізнес-ядра базується на таких ключових тезах [1; 2]:

- ідея розвитку та використання основних компетенцій організації означає зосередження на унікальних навичках, знаннях, технологіях та ресурсах, які відділяють організацію від конкурентів і дають їй перевагу на ринку;
- концепція побудована на стратегічному підході до управління організацією та наголошує на необхідності визначення чіткої стратегії, яка базується на розвитку і використанні бізнес-ядра, для досягнення конкурентних переваг та успіху;
- враховує значення, яке організація надає своїм клієнтам та висуває ідею того, що бізнес-ядро має бути спрямоване на створення цінності для клієнтів, задовольняючи їхні потреби та вимоги.

Порівнюємо концепцію бізнес-ядра К. Зука та Дж. Аллена з попередніми, актуальними на сьогодні концепціями / теоріями менеджменту (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз змісту концепцію бізнес-ядра з актуальними на сьогодні концепціями / теоріями менеджменту

Складові концепції	Концепція бізнес-ядра	Концепції / теорії менеджменту
Основні компетенції	Концепція бізнес-ядра покладає акцент на розвиток і використання основних компетенцій організації, що становлять основу для отримання конкурентних переваг	Ресурсно-орієнтована теорія та стратегія зосередженості також визнають важливість основних компетенцій, але можуть мати інші підходи до їх розвитку та використання
Стратегічне управління	Концепція бізнес-ядра наголошує на використанні бізнес-ядра для побудови стратегії організації та досягнення конкурентних переваг	Інтегрована стратегія та стратегія розвитку ринку можуть використовувати стратегічний підхід, але можуть мати інші фокуси та підходи
Цінність для клієнта	Концепція бізнес-ядра визнає важливість створення цінності для клієнтів шляхом задоволення їхніх потреб і вимог	Концепція маркетингової орієнтації та стратегія фокусування на клієнтах також визнають важливість цінності для клієнта, але можуть мати інші пріоритети

Джерело: [1; 2]

Концепція бізнес-ядра передбачає кілька ключових принципів, які слугують основою для стратегічного підходу до розвитку організації. Перш за все, вона наголошує на зосередженні зусиль на основних компетенціях, які роблять організацію унікальною. Це може бути експертиза в певній галузі, особливі технології або унікальний клієнтський досвід. Другим принципом є зосередження на цінностях, що формують бізнес-ядро, які визначають культуру організації та сприяють досягненню поставлених цілей. Крім того, концепція бізнес-ядра включає раціональне використання ресурсів та ефективне управління ризиками, що допомагають забезпечити стабільність і стійкість організації.

Зосередження на розвитку бізнес-ядра дозволяє організації створити стійкі конкурентні переваги [3]. Шляхом глибокого розуміння своїх основних компетенцій та цінностей організація може розробити стратегії, що базуються на цих перевагах. Наприклад, якщо компанія має експертизу в інноваціях та дослідженнях, вона може використовувати цю перевагу для створення нових продуктів та ринків, що сприятимуть її зростанню та успіху.

Концепція бізнес-ядра також наголошує на гнучкості та адаптивності організації [2]. У сучасному бізнес-середовищі, яке постійно змінюється, важливо бути готовим до нових викликів і можливостей. Концепція бізнес-ядра дозволяє організації швидко реагувати на зміни в ринкових умовах та переставляти свої пріоритети згідно з новими вимогами.

Інновації відіграють важливу роль у концепції бізнес-ядра. Шляхом розвитку основних компетенцій та постійного покращення організація може створювати нові можливості для зростання. Вона може використовувати свою експертизу та ресурси для створення нових продуктів, послуг або ринків, що допомагають їй збільшити свою ринкову частку та конкурентоспроможність.

Концепція бізнес-ядра пропонує стратегічний підхід до розвитку організації, зосереджуючи зусилля на основних компетенціях, цінностях та ресурсах. Цей підхід дозволяє організації створити стійкі конкурентні пе-

реваги, забезпечити гнучкість та адаптивність, а також стимулює інновації та зростання. Для досягнення успіху в сучасному бізнес-середовищі організаціям варто розглянути впровадження концепції бізнес-ядра як підґрунтя стратегічного орієнтування та планування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тимошенко К. В.

Література: 1. Пилипенко А. А., Литвиненко А. О. Організація управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства : монографія. Харків : ФОП Здоровий Я. А., 2015. 236 с. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12008/1/Pylypenko_Enterprise%20material%20and%20technical%20base%20development%20.pdf. 2. Салун М. М. Методологія, методика та оцінка процесів модернізації ресурсного потенціалу підприємства : монографія. Київ : Ліра-К. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11769/1/2015-%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%92.%20%D0%9C.%2C%20%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%20%D0%9C.%20%D0%9C.pdf>. 3. Tymoshenko K. Analysis of the methodologies for assessing of human capital in the enterprise. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 44. С. 192–197. URL: <https://ideas.repec.org/a/scn/031720/15461924.html>. 4. Zook C., Allen J. Profit from the Core: Growth Strategy in an Era of Turbulence. Harvard Business School Press, 2001. 186 p.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2023 р.

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ

УДК 658.8

Хонько М. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти комунікаційного процесу підприємства. Досліджено цілі й інструменти комунікаційної політики. Розроблено комплекс заходів для її ефективного здійснення.

Ключові слова: комунікації, комунікаційна політика, підприємство, бізнес-комунікації, ефективність підприємства.

Annotation. The article considers the main aspects of the communication process of the enterprise. The goals and tools of the communication policy have been studied. A set of measures has been developed for its effective implementation.

Keywords: communications, communication policy, enterprise, business communications, enterprise efficiency.

Актуальність. Сьогодні своєчасне розповсюдження та отримання інформації набуває все більшого значення для продуктивної роботи підприємств. При створенні та впровадженні продукту чи послуги компанія має забезпечити налагоджену комунікаційну систему з клієнтами, посередниками, партнерами та іншими контактними групами. Для цього використовується комплекс комунікацій, що забезпечує зв'язок підприємства із зовнішнім та внутрішнім середовищем.

Метою статті є дослідження комунікаційного процесу як важливої складової ефективної роботи підприємств, визначення його цілей та інструментів.

Для досягнення поставленої мети в статті вирішено завдання:

- 1) визначено основний вплив комунікацій;
- 2) розроблено рекомендації щодо реалізації успішної комунікаційної політики підприємств.

Викладення змісту. Комунікаційна політика – це процес обміну інформацією між співробітниками всередині компанії та за її межами. Ефективний комунікаційний процес – це те, як співробітники та керівництво взаємодіють один із одним для досягнення організаційних цілей та більшої узгодженості з основними цінностями підприємства. Його основна мета – покращити організаційні методи, усунути розрізненість, інформувати співробітників і зменшити кількість помилок. Ефективне спілкування необхідне для успіху і зростання кожної компанії. На відміну від повсякденного спілкування, бізнес-комунікації завжди носять цілеспрямований характер.

Ефективне, позитивне та пряме спілкування в бізнесі значно оптимізує передачу інформації від одного відділу до іншого. Групи мають повні знання про цілі, процеси та заходи, які виконуються в інших сферах. Є можливим інформувати колег про інциденти чи невдачі, щоб негайно вжити заходів для виправлення, що відобразиться на їхніх фінансових результатах.

Завдяки стратегічно оптимізованим бізнес-комунікаціям компанія може створювати безперебійні робочі процеси та демонструвати гнучкість у своїх процесах та у постачанні продуктів, на додаток до надання послуг і справді відмінного обслуговування клієнтів.

Ефективні бізнес-комунікації є одним із тих фундаментальних моментів, які підтримують дії, спрямовані на створення відповідного організаційного клімату, і сприятимуть створенню відкритих каналів, де панують повага, увага та командна робота. Відповідно, менеджери та директори всіх видів підприємств інвестують у ресурси, щоб стимулювати кращу інтеграцію між колегами та, як наслідок, передавати корпоративну ідентичність на всі рівні.

Одним із найбільших наслідків підвищення продуктивності в результаті покращеної комунікації компанії є низька плинність кадрів. Адже працівники, яким кажуть, що їх визнають, цінують і належать до позитивного робочого середовища, швидше за все, не захочуть залишити компанію.

Бізнес-комунікація, що заохочує створення простору довіри та співпраці, дозволяє компаніям бути набагато більш готовими до змін, які спричиняють кризи, як внутрішні, так і зовнішні. З цього моменту зрозуміло, що покращення комунікації виходить далеко за рамки сприяння передачі повідомлень, а скоріше слугує важливим інструментом для створення сприятливого середовища.

Для того щоб створити налагоджену систему комунікацій на підприємстві, необхідно вжити низку заходів. Це не про традиційні командні зустрічі чи інструменти обміну повідомленнями. Щоб створити дійсно ефективні процеси, потрібно звернути увагу на певні моменти:

- 1) зробити наявну інформацію доступною. Кожен бізнес має свої власні знання або особливу інформацію, яку кожен співробітник повинен добре розуміти. Надання такої важливої інформації стає очевидною необхідністю, особливо на етапах навчання, а також її важливого використання як довідника на кожному етапі процесу;
- 2) сфери підприємства повинні мати постійний двосторонній зв'язок заснований на довірі для того, щоб процеси проходили ефективно. У будь-якій компанії створення простору поваги та довіри, де переливаються ідеї, а співробітники можуть вільно ділитися своїм досвідом і проблемами, значною мірою сприяє комфорту для всіх. Крім того, це підвищує задоволеність і зв'язки між командами;
- 3) надання інструментів і процесів для обміну знаннями стає ідеальним способом для кожного працівника бути в курсі найважливіших новин і тенденцій компанії та галузі. Так, спілкування матиме вищу мету, буде корисний обмін цінною інформацією, яку можна перетворити на бізнес-можливості;
- 4) у цифровому світі особисті стосунки набули символічного значення і, звісно, важливості з точки зору спілкування. Для покращення комунікації на підприємстві вкрай важливо, щоб різні сектори могли збиратися в одному фізичному просторі для обговорення планування, стратегій та ідеальних методів вирішення проблем, що впливають на бізнес;
- 5) слід покращити не лише спілкування між членами команди або тими, хто належить до різних відділів, але й стосунки між керівниками та працівниками є ключовими для забезпечення оптимального, орієнтованого на прозорість потоку інформації. Заохочення такої комунікаційної політики під час програм навчання менеджменту, використання цього часу, щоб менеджери могли пізнати своїх співробітників і бути доступними, щоб вислухати їхні ідеї, рішення та проблеми, створить динаміку, засновану на довірі та отриманні розуміння реальності бізнесу;

6) всупереч поширеній думці, співробітники хочуть почути чесні думки від своїх менеджерів і керівників. Більшість працівників використовують зворотний зв'язок, щоб досягти кращих результатів, ніж раніше, і оптимізувати власні робочі процеси, щоб бути більш ефективними та відповідати цілям підприємства;

7) технологічні ресурси також є ключовим фактором для покращення комунікаційного процесу підприємств. Вони можуть оптимізувати роботу, покращити управління часом і полегшити доступ до інформації, якою обмінюються відділи, охоплюючи всю ієрархію, викладену в організаційній діаграмі компанії. Програмне забезпечення для керування процесами дозволяє професіоналам із різних галузей переглядати процеси в режимі реального часу та визначати затримки та завдання, які потребують реструктуризації для досягнення бажаної оптимізації.

Висновки. Важливість комунікації в організації бізнесу – ефективна та безперебійна робота підприємства, основа прийняття рішень, зміцнення морального духу. Вся організована діяльність на підприємстві залежить від процесу бізнес-спілкування та комунікаційної стратегії. Це може бути будь-що – від управлінського спілкування до технічних зв'язків з постачальниками. Але як тільки комунікація стає нечіткою, основні системи компанії ризикують розвалитися.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Іванієнко В. В.

Література: 1. Войнаренко С. М. Ключові фактори успіху в комунікаційній політиці підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2007. № 6. Т. 1. С. 231–233. 2. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз : монографія. Київ : МАУП, 2005. 440 с. 3. Сагер Л. Ю. Аналіз теоретичних основ внутрішніх комунікацій як необхідної умови ефективного управління підприємством. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. 128–136. 4. Прус Л. Р. Комунікаційний менеджмент. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. №1. С. 39–41.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС І ЙОГО ВИДИ

УДК 657.375

Цимбал Д. Ю.

Студент 3 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті визначено сутність поняття та види бухгалтерського балансу. Надано основні розділи балансу, їх зміст. Представлено вигляд бухгалтерського балансу, а саме його структуру. Розглянуто, узагальнено та вдосконалено теоретичні положення щодо сутності та видів бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський баланс, валюта, активи.

Annotation. The article defines the essence of the concept and types of accounting balance. The main sections of the balance sheet and their content are provided. The form of the balance sheet, namely its structure, is presented. The theoretical provisions regarding the essence and types of accounting are considered, generalized and improved.

Keywords: balance sheet, currency, assets.

Постановка проблеми. Бухгалтерський баланс є унікальною обліковою категорією, за допомогою якої відображаються вартість майна і капіталу підприємства, стан його активів, власного капіталу, зобов'язань та взаємозв'язок між ними. Проблема формування та використання інформації бухгалтерського балансу присвячено значну кількість публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еволюцію бухгалтерського балансу досліджували В. Г. Швець [2, с. 4–5], В. В. Сопко [6]. Порівнянню вітчизняного досвіду складання та використання балансу із досвідом інших країн присвятили свої праці Р. М. Воронко [4], І.тВ. Жолнер [1, с. 9].

Метою статті є аналіз, узагальнення та вдосконалення теоретичних положень щодо сутності та видів бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. У кожного підприємства є власний баланс, за яким визначається його фінансово-майновий стан за певний термін часу. Фінансово-майновий стан підприємства завжди має два аспекти. Один являє собою загальну суму наявних коштів і називається активами, а інший – джерела цих коштів (власні або позикові) і називається пасивами.

Поняття балансу (звіту про фінансовий стан) визначено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно з НП(С)БО 1 баланс – це звіт про фінансовий стан, який відображає активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату.

На балансі підприємства виділяють три основних розділи. Перший розділ балансу містить дані про підприємство (назва, код ЄДРПОУ, структура власності, вид економічної діяльності, адреса, взаємозв'язки, одиниці виміру), а також назву фінансового звіту та дату складання балансу.

Другий розділ балансу містить двосторонню таблицю, в якій міститься дві частини: ліва частина – це актив, а права – пасив.

Третій розділ містить підписи посадових осіб підприємства, які мають право підпису фінансових звітів (керівник та головний бухгалтер).

Нижче на рис. 1 наведено бухгалтерський баланс.

Баланс
на _____ 20_р.

Актив	На початок періоду	На кінець періоду	Пасив	На початок періоду	На кінець періоду
1. Необоротні активи			1. Власний капітал		
2. Оборотні активи			2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			3. Поточні зобов'язання і забезпечення		
			4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		
Баланс			Баланс		

Керівник _____ Головний бухгалтер _____

Рис. 1. Бухгалтерський баланс

Цей баланс необхідний для управління наявністю та структурою активів, капіталу та зобов'язань підприємства, а також для змоги аналізувати фінансового стану, платоспроможності та ліквідності підприємства тощо.

За останній час, а саме десятиліття, на практиці склалася спрощена концепція формату балансу, і ці баланси можна класифікувати за такими характеристиками:

- За способом «очищення»;
- Часом складання;
- Формою подання;
- Формату форми;
- Джерелами складання;
- Характером відображеної діяльності;
- Обсягом інформації;
- Змістом інформації;
- Формою власності підприємства.

За способом очищення виокремлюють два баланси: баланси-нетто та баланси-брутто.

Баланс-нетто – не містить у собі регулюючих статей. Винятком регулюючих статей є очищення балансу.

Баланс-брутто – включає в себе такі регулюючі статті: 05 «Амортизація нематеріальних активів», 02 «Амортизація основних засобів».

За часом складання баланси поділяють на поточні, вступні, ліквідаційні, сановані, об'єднані та розподільчі.

Поточні баланси складають періодично та включають в себе початкові проміжні та заключні.

Вступні баланси складають на етапі створення організації по її даті державної реєстрації.

За умови ліквідації підприємства складають ліквідаційні баланси.

Сановані баланси складаються за умови, що організація наближається до банкрутства.

Об'єднаний баланс складають при злитті декількох організацій в одну велику.

Розподільчий баланс формують при поділі організації.

За формою подання виокремлюють сальдовий та оборотний баланси.

Сальдовий баланс характеризується у грошовій оцінці майна організації та залишками на певну дату.

Оборотний баланс, окрім залишків майна, містить дані про джерела утворення майна та його рух.

За форматом форми поділяються на односторонні (вертикальні) та двосторонні (горизонтальні), а також зведені та шахові.

За джерелами складання виокремлюють інвентарні, генеральні та книжкові.

За характером відображеної діяльності є баланси основної діяльності та неосновної діяльності.

Баланси основної діяльності створюють за основною діяльністю організації.

Баланси неосновної діяльності відображає діяльність неосновних галузей.

За обсягом інформації виокремлюють зведені, консолідовані та індивідуальні.

За змістом інформації баланс поділяють на динамічний та статичний.

Динамічний відображає кругообіг капіталу, вкладеного в певну організацію, а також його фінансовий стан за певний термін часу.

Статичний показує стан майна певної організації та джерел його утворення в грошовій оцінці за певний термін часу.

За формою власності підприємства виокремлюють такі баланси, баланс державних організацій, баланс приватних організацій, баланс муніципальних організацій тощо.

Висновки. Дослідивши сутність і види бухгалтерського балансу, можемо зробити висновок, що баланс – це фіксування на певну дату активів і пасивів, які складаються з окремих статей, а також рівність активів і пасивів у грошовій оцінці. У сучасній Україні зміни в структурі Балансу здійснювалися декілька разів. Останні зміни відбулись у 2013 році, в результаті прийняття НП(С)БО 1 фінансова звітність зазнала деяких трансформаційних змін, пов'язаних з переходом України на МСФЗ.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2012. 368 с. 2. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2004. 447 с. 3. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 27.06.2013 № 627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. 4. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2009. 744 с. 5. Про затвердження національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 Загальні вимоги до [...] : Закон України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.33ua/laws/show/z0336-13>. 6. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : ХНЕУ, 2010. 578 с.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КОНСУЛЬСТВАМИ УКРАЇНИ

УДК 327.8(477)

Чала А. А.

Студент 2 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто основні форми та напрями здійснення публічної дипломатії консульськими установами України, доведено важливість реалізації цих заходів для формування позитивного іміджу та відстоювання національних інтересів держави.

Ключові слова: публічна дипломатія, міжнародні відносини, національні інтереси, імідж держави, консульські установи, зовнішня політика України.

Annotation. The article examines the main forms and directions of public diplomacy by consular institutions of Ukraine, proves the importance of implementing these measures for forming a positive image and defending the national interests of the state.

Keywords: public diplomacy, international relations, national interests, state image, consular institutions, foreign policy of Ukraine.

Сучасні міжнародні відносини перебувають у процесі суттєвих трансформацій. Майже в усіх сферах суспільного життя посилюються процеси глобалізації, що породжують значні виклики у сфері зовнішньої політики, примушуючи світових акторів, зокрема держав, знаходити нові форми, методи та інструменти взаємодії й інформаційно-комунікативного впливу. Саме на це спрямована публічна дипломатія, метою якої є просування національних інтересів держави та забезпечення її національної безпеки шляхом вивчення урядами країн іноземної громадської думки, інформування зовнішньої аудиторії про власну політику та впливу на тих, хто цю думку формує [1, с. 14]. Публічна дипломатія набуває все більшого значення в світовій політиці як ефективний інструмент, використання якого сприяє реалізації «м'якої сили» та формуванню позитивного іміджу країни.

У різний час проблеми становлення феномену публічної дипломатії досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Висоцький, Е. Гулліон, С. Гуцал, Дж. Даффі, О. Кучмій, Є. Макаренко, Я. Мангейм, Я. Мелісену, Дж. Най, Е. Пламрідж, О. Розумна, В. Руднева, Н. Сноу, Х. Тач, Ф. Тейлор, Б. Хокін, В. Ціватий та багато інших.

Метою статті є визначення основних напрямів реалізації публічної дипломатії консульськими установами України.

Слід зазначити, що консульські установи є ключовими гравцями в публічній дипломатії України. Одним із основних завдань консульств є підтримка та захист прав та інтересів громадян України за кордоном. Консульські установи допомагають у складних ситуаціях, надаючи документи, сприяючи евакуації громадян у надзвичайних ситуаціях та захищаючи права іноземців, які проживають в Україні. Це сприяє формуванню позитивного іміджу України у світі та є важливим елементом публічної дипломатії [2, с. 18].

Маючи відкриту економіку та проактивну зовнішню політику, Україна має великий потенціал для розвитку публічної дипломатії через консульські установи, на які покладено низку важливих завдань.

По-перше, консульські установи є першою точкою контакту з іноземними державами та громадянами. Консули мають бути готовими до взаємодії з представниками різних культур, релігій та національностей. Консульські працівники повинні бути чутливими до потреб громадян і надавати підтримку у складних ситуаціях. Завдяки своїй професійній підготовці та культурній компетентності консули можуть бути важливими посередниками у розбудові довіри між державою та її громадянами.

По-друге, консульські установи організують різноманітні культурні заходи, які сприяють підвищенню авторитету України у світі та відкривають можливості для залучення іноземних інвестицій. Наприклад, вони можуть організувати культурні виставки, музичні концерти, презентації української кухні та інші заходи, що популяризують українську культуру. Це дозволяє іноземним громадянам ближче познайомитися з Україною та поглибити свої знання про її культуру, історію та традиції. Крім того, консульські установи можуть активно співпрацювати з бізнес-спільнотою інших країн для підвищення інтересу до інвестування в Україну та збільшення потоку туристів до нашої держави. Така діяльність може привабити в Україну іноземних туристів, інвесторів та підприємців, що позитивно впливає на економічний розвиток та міжнародне співробітництво [3, с. 149].

По-третє, консульські установи відіграють важливу роль у наданні інформаційної підтримки іноземним громадянам щодо українських законів і правил. Консульські установи повинні мати можливість надавати широкий спектр інформації щодо системи в'їзду та проживання в Україні, працевлаштування та ведення бізнесу в нашій країні, медичної та правової допомоги та інших питань, які цікавлять іноземців. Таким чином, консульські установи можуть стати надійним джерелом інформації для іноземців та позитивно впливати на їхнє ставлення до України [3, с. 150].

Водночас важливо зазначити, що публічна дипломатія в діяльності консульств в Україні має ґрунтуватися на професійних стандартах та етичних принципах. Консульства повинні надавати якісні послуги та своєчасно реагувати на потреби громадян за кордоном. Вони також повинні працювати відкрито і прозоро, щоб будувати довіру між державою та її громадянами. Крім того, публічна дипломатія може сприяти підвищенню авторитету консульських установ та залученню нових клієнтів. Консульства можуть просувати свою діяльність та надавати інформацію про послуги, які вони пропонують, на різних заходах і в соціальних мережах.

Важливо зазначити, що успішна публічна дипломатія консульств може сприяти вирішенню певних проблем і ситуацій, які виникають у громадян України за кордоном. Наприклад, у випадках конфлікту, затримання, незаконного перебування чи інших складних ситуацій консульські установи можуть використовувати

інструменти публічної дипломатії для привернення уваги державних органів та суспільства і швидкого вирішення питань. Публічна дипломатія може об'єднати українську діаспору та залучати її до підтримки розвитку України. Консульства можуть зміцнювати зв'язки з українськими громадами за кордоном, організовувати культурні та освітні заходи для підвищення обізнаності про українську культуру та історію, а також підтримувати співпрацю між українською діаспорою та батьківщиною [4, с. 11–12].

Вирішуючи консульські питання, консульські установи повинні захищати та підтримувати українських громадян за кордоном, а також сприяти розвитку економічних і культурних зв'язків між Україною та іншими країнами. У цьому процесі публічна дипломатія може стати важливим інструментом для успішної консульської діяльності. Для реалізації консульської публічної дипломатії необхідно здійснити такі кроки:

- розробити стратегію публічної дипломатії, включаючи визначення мети, цільової аудиторії та засобів впливу;
- налагодити ефективні канали комунікації, через які консульство може обмінюватися інформацією з громадянами України, діаспорою та іншими зацікавленими сторонами;
- розвивати партнерські відносини з іншими урядовими та неурядовими організаціями для забезпечення ефективного використання ресурсів та зменшення дублювання зусиль;
- організовувати культурно-просвітницькі заходи, які дозволяють консульським установам демонструвати культурну та історичну спадщину України та залучати місцеві організації та громади [5, с. 52–53].

Крім того, публічна дипломатія може бути важливим інструментом у кризових ситуаціях. Консульські установи повинні захищати та допомагати громадянам у разі виникнення кризових ситуацій, таких як стихійне лихо, терористичний напад або інша небезпечна ситуація. У таких випадках публічна дипломатія може допомогти скоординувати дії з іншими країнами та місцевими органами влади.

Нарешті, публічна дипломатія може бути використана для співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями. Консульські установи можуть взаємодіяти з консульськими установами та представництвами інших країн в одній країні для спільного вирішення проблем та покращення рівня консульського обслуговування.

Отже, публічна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики України, і консульські установи відіграють важливу роль у цьому процесі. Вони надають допомогу громадянам у складних ситуаціях, організовують культурні заходи, які презентують Україну світові, та надають інформаційну підтримку іноземним громадянам. Розвиток публічної дипломатії через консульства має великий потенціал для підвищення престижу України та поглиблення співпраці з іншими країнами. Вона здатна захистити права та інтереси українських громадян за кордоном, залучити в Україну іноземних інвесторів і туристів та покращити імідж країни в очах світу [2, с. 21].

Публічна дипломатія в консульській діяльності має ґрунтуватися на професійних стандартах та етичних принципах задля надання високоякісних послуг та розбудови довіри між державою та її громадянами. Окрім вже згаданих аспектів ролі публічної дипломатії в консульській діяльності, слід зазначити, що це питання є актуальним і важливим у зв'язку зі змінами сучасних вимог до діяльності державних установ, у тому числі консульських установ. Сьогодні консульські установи мають виконувати більше функцій, ніж будь-коли раніше, і повинні бути гнучкими та проактивними. Тому публічна дипломатія в діяльності українських консульств має важливе значення для захисту та підтримки громадян України за кордоном, підтримання економічних та культурних зв'язків з іншими країнами, а також врегулювання кризових ситуацій [5, с. 54].

Для реалізації публічної дипломатії консульським установам необхідно розробляти стратегії, створювати ефективні та дієві канали комунікації, залучати місцеві громади та організації. Для ефективної роботи публічної дипломатії також важливо бути обізнаними з місцевими культурними та соціальними особливостями. Це дозволить краще розуміти потреби та інтереси місцевих громад і ефективно взаємодіяти з ними. Наприклад, виставки українського мистецтва, організовані консульствами, на яких представлені картини та скульптури українських художників, можуть продемонструвати українську культуру та заохотити іноземних відвідувачів до спілкування з українськими митцями. Крім того, консульства можуть організовувати дні відкритих дверей, щоб допомогти іноземцям дізнатися більше про Україну, її культуру, традиції та історію.

Таким чином, публічна дипломатія, розмаїття її форм та напрямів є важливим інструментом поглиблення та вдосконалення зовнішньо-політичної діяльності держав на міжнародній арені. Розвиток публічної дипломатії в діяльності українських консульств має важливе значення для захисту та підтримки громадян за кордоном, а також для розвитку економічних та культурних відносин з іншими країнами. Для досягнення успіху в цій сфері консульським установам необхідно розвивати ефективні канали комунікації та співпраці з місцевими громадами, організаціями та державними установами. Тільки тоді публічна дипломатія може стати ефективним засобом підтримки національних інтересів України за кордоном.

Науковий керівник – канд. соц. наук, доцент Жеребятнікова І. В.

Література: 1. Гловацька С. І., Іваницька О. П. Публічна дипломатія як фактор поглиблення відносин між державами на сучасному етапі (на прикладі України). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Т. 1. Вип. 10. С. 13–17. 2. Гуцуляк О. Публічна дипломатія в умовах сучасної геополітики. *Міжнародні відносини: теорія і практика*. 2017. № 1 (24). С. 17–22. 3. Руднева В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 1. С. 147–153. 4. Бакіров В. Публічна дипломатія: інструмент зовнішньої політики. *Дипломатичний вісник*. 2016. № 3 (29). С. 8–17. 5. Калашник І. Роль публічної дипломатії в формуванні іміджу України в Європі. *Сучасні проблеми державного управління*. 2018. № 1 (182). С. 51–56.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2023 р.

